

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

RINGSTED KLOSTER

Ø

DET BÜGELSKKE FIDEIKOMMIS

1 8 1 5

1 9 1 5

Ringsted Kloster
og
Det Bøgelske Fideikommis

Slægten tilegnet

RINGSTED KLOSTER

OG

DET BÜGELSKE FIDEIKOMMIS

1 8 1 5 ★ 1 9 1 5

af

J. V. CHRISTENSEN

Redaktør

Stamtavle

ved

TH. HAUCH-FAUSBØLL

Udgivet af Administrationen for Ringsted Kloster og det Bügelske Fideikommis

K Ø B E N H A V N ★ 1 9 1 6

Caspar Peter Büchel

**Billedet gengivet efter Maleri, tilhørende Fru Frederikke Stahlfest Møller.
Det er formentlig malet af C. A. Lorentzen. Underskriften, efter den
Erektionsdokument-Genpart, som findes i Lensarkivet, København.**

T E X T

Forord (af Oscar Brun).....	IX
Erektionsdokumentet ¹⁾ for Ringsted Kloster o. d. Bügelske Fideikomm.....	XIII
Kong Frederik VI's Confirmation paa C. P. Bügels Disposition ..	XIV
Caspar Peter Bügels Disposition	XV
Caspar Peter Bügel og Hustrus Testamente.....	XXII
Skødet	1
Godset	3
Caspar Peter Bügel.....	25
En Rejse-Idyl	41
Catharina Maria Bügels Grav	58
Paa Godsets Enemærker.....	63
De sex arveberettigede Hovedlinier	83
Administratorer	88
Forpagtere og Godsforvaltere.....	92
Efterskrift	96
Stamtavle over C. P. Bügels Efterkommere (ved Th. Hauch-Fausbøll) ..	99
Rettelser.....	118

B I L L E D E R

CASPAR PETER BÜGEL.....	V
Ringsted med Kirken og Kloret, set fra SV (efter et gammelt Stik)....	1
Ringsted, set fra SV (1914)	4
Ringsted Klosters Gods (Kort)	6
Gammel Fæstegaard i Skellerød	9
Ringsted Klosters Hovedbygning (1915).....	15
Nygaard, Ørslevunderskov	21
Det Bügelske Landsted: »Bonne Esperance« paa Strandvejen	26
Frederiksholms Kanal med den Bügelske Gaard	27
Den Bügelske Gaard (efter et gammelt Kort).....	29
Den Bügelske Gravhøj (Vestside).....	36
» » » (Sydside)	37
Sorø-Landevej ved Klosterhaven.....	38
Catharina Maria Bügel	30
Elise Bügel.....	41
Amalia Bügel.....	42

¹⁾ Stavemaaden ved nogle af Navnene er usikker, da Navnene er stavet paa forskellig Maade i de forskellige Dokumenter. Hvor Dokumenter og Citater er gengivet ordret, er den i Dokumenterne og i de paagældende Kilder anvendte Stavemaade bleven brugt, men ellers har der fundet Korrigering Sted, saaledes eksempelvis for Catharina Maria Bügel, Frederikke Margrethe Brun og flere Navnes Vedkommende.

Stenen paa Catharina Maria Bügels Grav	61
Allé syd for Ringsted Kloster.....	62
Have Vandmølle ved Ringsted Aa (nedlagt 1906).....	64
Have Mølledam (tørlagt 1906)	65
Ringsted Klosters Avlsgaard	66
» » gamle Godsforvalterbolig	68
» » nye Godsforvalterbolig	69
P. D. Bügel	84
Emmy Hartmann, født Bügel.....	84
Edm. D. B. Hartmann	84
Frederikke Margrethe Brun, født Bügel.....	85
P. F. C. Brun	85
Frederikke Stahlfest Møller, født Brun.....	85
Maria (Valborg) Neergaard, født Bügel.....	86
R. Bruun Neergaard.....	86
Elise v. Kunowski, født Bügel.....	86
Fr. v. Kunowski	86
Amalia Berner, født Bügel	87
Edm. Bügel Berner	87
Kamma Aagesen, født Berner.....	87
Elisabeth Aagesen	87
P. J. de Neergaard.....	88
C. F. B. Brun	88
C. J. C. Harhoff	89
Const. Brun	89
E. Vedel	90
O. Brun	91
Aug. Gjern	91
O. Krarup.....	91
G. B. Hartmann	91
A. P. Dahlstrøm	92
L. H. Hellmers	92
V. Hanson	92
S. Jansen.....	92
Bügels Vaaben	99
Bruns »	104
Neergaards »	113
Kunowskis »	116
Berners »	116

F O R O R D

Da Administrationen for Ringsted Klosters Fideicommis besluttede at ville udgive et Mindeskraft i Hundredaaret for dets Oprettelse, ønskede jeg at maatte skrive et FORORD, for derved, paa Slægtens Vegne, at søge at give et Udtryk for noget af den Taknemmelighed, som vi Alle maa føle overfor Stifteren af denne Familiebesiddelse, vor Slægts første danske Ophav, Caspar Peter Bügel.

Som ung Mand kom han her til Landet, grundede sin Stilling og fandt sig en dansk Hustru, Cathrine Marie Adzer. Med hende fik han 6 Børn, 1 Søn og 5 Døttre, og for at sikre deres og Efterkommeres Stillinger stiftede han, der i Aarenes Løb havde erhvervet en stor Formue som Købmand, Fideicommisgodset Ringsted Kloster, idet han købte denne store Ejendom og i Aaret 1815 fik kongelig Confirmation paa at faa den oprettet til »et Stamhuus eller Fideicommisum Familiæ i Faveur af mine nulevende 6 Børn og deres Decendentere«. Hans Hensigt med dette var, som han selv skriver i Erectionsdocumentets 9de Post, den »at sikre mine Børn og Efterkommere for total Mangel, forsaavidt som sligt ved nogen menneskelig Indretning lader sig gjøre.« Vi, hans Efterkommere, ser nu Alle, med hvilken klog Forudseenhed og kærlig Omtanke disse Bestemmelser er truffene og førte ud i Livet, og der er ingen af os, der nu ikke føler, hvilken Støtte for Slægten og Velsignelse for dens enkelte Medlemmer de i mange, ja langt de fleste Tilfælde, er blevne, og forhaabentlig ogsaa i Fremtiden vil vedblive at være.

Desværre er de personlige Træk, der her i Skriftet er fremdragne om vor Stamfader og hans Hustru, kun faa og spredte. Der har aabenbart ikke været mange skriftlige Overleveringer i Slægten, eller, hvis der har været, er de gaaet tabt. Kun saa meget ved vi, at han var en af sin Tids betydeligste Købmænd og at han og hans Hustru førte et stort Hus, om Vinteren i deres Gaard i København, de nuværende Huse Nr. 16 og 18 ved Frederiksholms Kanal, og om Sommeren paa deres Landsted »Bonne Esperance« ude ved Strandvejen i Nærheden af Charlottenlund. Der samledes mange kendte Personer, baade Indlændinge og Udlændinge. Han havde mange Interesser, dygtig som Købmand, interesseret som Landmand og Havebruger forstod han at gøre sig gældende og at anvende sin betydelige Formue paa indbringende Maade. Men hans Dispositioner for Børnene og Efterkommerne stempler ham desuden som den kærlige og betænksomme Fader, der

saa klogt ud i Fremtiden og ordnede sine Forhold paa langt Sigt. Det er som saadan, at vi hylder ham i dette Skrift, hvor vi faar at se, hvorledes hans Bestemmelser er ført ud i Livet, og hvilke Virkninger de har haft for Slægten.

Siden da er hundrede Aar svundne. Grene af Slægten er uddøde, andre trives sundt og kraftigt, og Tallet paa hans Efterkommere vokser, der er f. T. over 200 levende Medlemmer af Slægten. De er spredte over Jorden, i fire Verdensdele findes de, deres Kaar og Levevilkaar er vidt forskellige, men alle er vi delagtige i den Arv, han efterlod os, og mange af os kan idag takke ham for de Gaver, der af den uddeles til dem blandt os, der af Administrationen udpeges som dem, »hvis Trang eller Fortjeneste den maatte finde mest passende.« (Erect. Post 5.) Da »Hjælpefondet«s Beløb stadigt er stigende, har det kunnet holde Trit med den fremvoksende Slægt, saaledes at alle rimelige Ønsker hidtil har kunnet opfyldes, og dette vil forhaabentlig ogsaa vedblive, saaledes at vor Forfaders udtalte Ønske om, at Fideicommisset maatte kunne sikre Efterkommerne mod total Mangel ogsaa vil vise sig som vel betænkt og fuldstændig udførligt. Det har selvfølgelig ikke været hans Tanke, at hans Efterkommere skulde kunne bruge dette Hjælpefond til at bygge deres Fremtid paa, eller at det skulde være et Slags Legat, som skulde befri nogen af dem for selv at tage Arbejdet op for deres Eksistens. Den Tanke har ganske sikkert været den driftige og flittige Mand fuldstændig fremmed, og det vil forhaabentlig ogsaa stedse være hans Efterkommere klart, at dette ikke har været Mening, men som den klartseende og dygtige Mand han var, har han ogsaa kendt Livet med dets forskellige Tilskikkelser, han har tænkt paa Sorger og Ulykker, paa Alder og Sygdom, og har ønsket at lette Livet, saavidt gør ligt, for Følgerne af saadanne Tilskikkelser for sine Efterkommere, og derfor er Bestemmelsen om Hjælpefondet kommet ind. Som Støtte i saadanne Forhold har det virket til stor Velsignelse. Anden Opgave har neppe været tilsigtet med det og bør det formentlig heller ikke have, med mindre det uden Vanskelighed kan ske.

Men der er en anden Ting, som jeg ogsaa tror vor Forfader har tænkt paa under sine Overvejelser om Fideicommisset, og det er Sammenholdet i Slægten, der for ham maa have staaet som noget særligt ønskværdigt. Flere af Erectionspatentets Bestemmelser tyder derpaa, saaledes f. Eks. »at ingen af Besidderne maa bo paa Klostreet« for ikke at opvække de andres Misundelse, at Fideicommisset ved Slæg-

tens Uddøen skal gaa over til Broderens Slægt og flere andre, men særligt Bestemmelsen om Administrationens S sammensætning tyder derpaa. De ældste af Slægten skal administrere og de yngre skal komme til dem med deres Ønsker. Naar disse aarligt eller endog 2 Gange aarligt kommer for at hæve deres Indtægter eller Understøttelser, er der stadigt Berøringspunkter, man træffer hinanden, taler sammen og drøfter hinandens Familiebegivenheder, og derved vil der kunne udvikles Forhold, der i høj Grad kan være styrkende for Slægtens Sammenhold. Derpaa har den gamle kærlige Mand sikkert ogsaa tænkt. Nu er det imidlertid indlysende, at Slægtens Medlemmer i Aarenes og Generationernes Løb nødvendigvis vil blive mere og mere fremmede for hinanden, ligesom ogsaa personlige Forhold, Levevilkaar og Interesser og ikke mindst Afstande, som hindrer personligt Møde, vil bidrage sit dertil, og det vil efterhaanden blive vanskeligt at holde Slægten samlet og have klart Overblik over den. Men her er det netop, at Administrationen kan virke samlende. Alle staar vi i Forhold til Fideicommisset, og de to Medlemmer af Administrationen, der altid skal være af Slægten, bliver det naturlige Midtpunkt, hvor alle søger hen. De vil altid staa i personligt Forhold til mange. Gennem dem vil Slægtstildragelserne kunne bringes fra den ene Familie til den anden. De vil modtage Meddelelser om Begivenheder i Slægten, Fødsler, Bryllupper, Dødsfald, og vil altid være à jour med saadanne Oplysninger, som kan interessere Slægten, og de vil saaledes kunne være Midlerne til at vedligeholde det indbyrdes Kendskab til hinanden i Slægtens forskellige Grene, og saaledes vil der i Generationer kunne skabes et Samhørighedsforhold, som kun kan være til Gavn for Alle.

I den lange Aarrække jeg nu har været i Administrationen, har jeg efter Evne søgt at udvikle dette, og kan kun sige, at det har været mig til stor Glæde, og at jeg har det Indtryk af de Fleste af Slægten, at det har været gensidigt. Jeg tror derfor at kunne anbefale fremtidige Medlemmer af Administrationen at optage dette.

Endvidere vil jeg gerne sige følgende til dem. Det er selvfølgelig ikke let ved Fordeling af Penge efter frit Skøn altid at træffe det rette, altid at gøre Ret og Skel lige, og man vil altid være udsat for Kritik. Ved Fordelingen er der mangfoldige Forhold, som griber ind, disse maa nøje overvejes, og det personlige Forhold, det større eller mindre Kendskab til de ansøgende, har selvfølgelig ogsaa sin Betydning. For en Administration, der er sig sit Ansvar bevidst, gælder det derfor om at søge at vinde de ansøgendes Tillid, og derved at faa saa

meget at vide som muligt af dem selv om deres Forhold og deres Trang, men ogsaa samtidigt at benytte denne Viden med den største og samvittighedsfuldste Diskretion, for at undgaa enhver Grund til Misundelse mellem Ansøgerne indbyrdes. Dette er muligt, naar man altid erindrer, at det er Medlemmer af Slægten, man har at gøre med, og at man alle nedstammer fra den Mand, hvis Arv man forvalter, i hans Navn, for hans Descendenter. Derved taber ogsaa al Kritik sin Betydning for dem.

Dette beder jeg Administratorerne altid at have i Erindring.

Og for Eder, mine kære Slægtninge, vil jeg ønske, at I altid, naar I søger den, maa komme til Administrationen med fuld Tillid og Aabenhed. I ved, at det er til Slægtninge I kommer. De vil have et aabent Øre for Eders Ønsker, og de vil, i Bevidstheden om deres Ansvar, gøre hvad de kan for at jævne Vejen for Eder. Men søg ogsaa kun til Hjælpefondet, naar det er nødvendigt; husk paa, at hver den, som faar Understøttelse uden Nødvendighed, kan komme til at forhindre en virkelig trængende Slægtning fra en haardt tiltrængt Støtte. Og vær varsomme med at kritisere Administrationen, den udfører sit Arbejde under Ansvar og har langt bedre Forstaaelse af, hvor Understøttelse skal ydes, end nogen udenforstaaende.

Det skulde gerne være saaledes, at vor gamle Stamfaders Ord, »at sikre mine Børn og Efterkommere for total Mangel«, i fuldeste Maal kan opfyldes.

Saa være da dette Mindeskrift bragt ud til Slægten. Maatte det hos os Alle fremkalde Mindet om den Mand, der nu staar som Slægtens Velgører og fylde os med Taknemmelighed for, hvad han og hans Hustru, i deres kærlige Omsorg, har gjort for deres Efterkommere i sene Slægtled.

Sæddingegaard, i April 1915

OSCAR BRUN

ERECTIONSDOCUMENTET,

FOR

RINGSTED KLOSTERS OG DET BÜGELSKE FIDEICOMMIS

1) Her gengivet efter et af de Exemplarer, som Amtmand E. Vedel i Aaret 1892 lod besørge »aftrykt efter en af Konferensraad. Herredsfoged *Harhoff* verificeret Afskrift og rettet efter den i Lehnsarchivet opbevarede Gjenpart«

C O N F I R M A T I O N

PAA EN DISPOSITION

HVORVED RINGSTED KLOSTER OPRETTES TIL ET FIDEICOMMIS

VI FRIEDERICH DEN SIETTE

af GUDs Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers,
Hertug udi Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken og Oldenburg,
gøre vitterligt,

at eftersom Grosserer Caspar Peter Bügel, af Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn, for Os allerunderdanigst har ansøgt og begiært Vor allernaadigste *Confirmation* paa den af ham under 27 December 1814 oprettede og herhos in originali vedhæftede *Disposition*, hvorved det ham tilhørende Gods Ringsted Kloster oprettes til et Fideicommis, saa ville Vi bemeldte *Disposition*, hvoraf i Vort Danske Cancellie er indleveret en ligelydende Gienpart, allernaadigst have confirmeret og stadfæstet, ligesom Vi og hermed confirmere og stadfæste samme under følgende Vilkaar: at *Erectionen* ikke skal være nogen *Creditor* til Skade, som inden sammes og denne Vor allernaadigste *Confirmations* Tinglæsning har erhvervet lovlige *Fordringer* paa fornævnte Grosserer Bügel, at der med *Hoveriet* til Ringsted Kloster forholdes efter den nu gieldende *Hoverie-Bestemmelse* og de *Anordninger*, som om *Hoveriet* ere udgangne eller i Tiden maatte udkomme, og endelig, at der med *Godsets Skove* ligeledes bør forholdes efter de allerede udkomne eller i Tiden udkommende *Lovbud*. — Forbydende Alle og Enhver herimod, eftersom foreskrevet staaer, at hindre eller i nogen Maade *Forfang* at gøre.

Givet i Vor Kongelige Residentsstad Kiøbenhavn d. 9 Marts 1815.

Efter Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Befaling.

Kaas

Cold Bülow Monrad Ørsted Berner Lassen Hansen Fischer

Wilse
Cancellist

D I S P O S I T I O N

HVORVED RINGSTED KLOSTER OPRETTES TIL ET FIDEICOMMIS

Nr.6

En Rigsbankdaler 12 Skill. Navneværdie. Betales med 1/2 Deel meere.

Pontoppidan

Anden Klasse
for Sum
fra 500 til 1000 Rbd.
N.V. incl.

1814

Ebbesen

I Forventning af Hans kongelige Majestæts Approbation og tildeels i Medhold af Lovens 5. 2. 65 Art: har jeg undertegnede Caspar Peter Bügel, Borger og Grosserer i Kiøbenhavn med velberaad Hu og efter modent Overlæg besluttet at oprette, ligesom jeg ogsaa herved opretter den mig tilhørende, i Sorøe Amt og Ringsted Herred beliggende Hovedgaard Ringsted Kloster, med tilhørende Bøndergods, Skov og andre Herligheder, til et Stamhuus eller Fidei Commissum familiæ i Faveur af mine nu levende 6 Børn og deres Descendentere paa følgende Vilkaar:

1ste Post

Bemeldte Eiendom Ringsted Kloster med Gielsager og Mølleskoven, samt underliggende Bøndergods bestaaer af:

a) Hovedgaardens frie Hovedgaardstaxt Hartkorn, Ager og Eng.....	72 Td. 5 Sk p. 1 Fdk. 1 ⁵ / ₈ Alb.
b) Gielsager ditto	13 - 2 - 1 - » -
Skovskyld.....	2 - » - 2 - 2 -
c) Mølleskoven, Ager og Engs Hartkorn.....	2 - 2 - » - » -
Skovskyld.....	4 - 4 - » - » -
d) Bøndergods, contribuabelt Hartkorn.....	372 - 5 - 2 - 2 -

Tilsammen frit og ufrit Hartkorn 467 Td. 3 Sk p. 3 Fdk. 2⁵/₈ Alb.
alt efter hoshæftede af mig underskrevne og forseglede Jordebogs nærmere Udvisende.

Skulle jeg finde Leilighed til, medens jeg lever, at forøge denne Eiendom ved at kiøbe mere Gods eller anden Herlighed til, da skal samme ligesaa fuldelig tilhøre Fidei Commisset, som om det her udtrykkelig var nævnet, naar dette Erections-Brev derom af mig er paategnet.

2^{den} Post

Da denne Eiendom er af mig aldeles friegjort for al Giæld og Behæftelse, endog for Prioriteten til Rigsbanken efter Forordningen af 5 Januar 1813, hvorom hosheftede Attest af Pantebogen og Rigsbankens Qvittering vidne,

saa forventer jeg mig ved Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Confirmation herpaa dispenseret fra at udstæde det Proclama, som Lovens 5. 2. 65. Art. ellers foreskriver dem, der ville oprette Stamhuus, saa meget mere, som jeg desuden ingen Giæld har og mine øvrige Eiendomme ikke ere ubetydelige.

3^{die} Post

Istedet for at Loven forudsætter, at Stamhuset skulde falde udeelt til een Person i den Familie, for hvilken det er oprettet, saa skal dette af mig oprettede Stamhuus eller Fidei Commissum familiæ efter min dødelige Afgang tilhøre, først samtlige mine nulevende 6 Børn nemlig 1) min Søn Grosserer Daniel Nicolaus Bügel givt med Jesmine Charlotte Cathrine, Datter af Etatsraad Peter Blicher-Olsen 2) min Datter Friderike Margrethe givt med Forst- og Jagtjunker Carl Friderik Balthasar Brun 3) min Datter Johanne Cathrine 4) min Datter Marie 5) min Datter Elisa 6) min Datter Amalia, hvilke 4 sidste endnu ere uforsørgede, og derefter disse mine Børns ægte Descendentere, alt paa den Maade, som herved bestemmes.

4de Post

Samtlige bemeldte mine Børn skal, saalænge de leve, være og blive lige berettigede til Revenuerne af Fidei-Commisset, saaledes at enhver af dem, uden Hensyn til Kiønnet, aarlig nyder $\frac{1}{6}$ Part, siger en sjette Part af sammes rede Beholdning.

5te Post

Naar et af bemeldte mine Børn ved Døden afgaaer og efterlader sig ægte Livsarvinger, da er den ældste af disse ligeledes uden Hensyn til Kiønnet berettiget til at indtræde i sin afdøde Faders eller Moders Sted og til at nyde ene den i 4de Post anmeldte 6te Part af Stamhusets rene Revenuer, og saaledes forholdes fremdeles i lige nedstigende Linie, saalænge ægte Afkom af denne Linie er til. — I det Tilfælde, at den ældste ved Døden afgaaer uden at have tiltraadt Fidei-Commisset og uden at efterlade sig ægte Livsarvinger, skal denne Afdødes ældste Broder eller Søster træde i hans eller hendes Sted, og for sig og sine ægte Descendentere i lige nedstigende Linie nyde bemeldte Revenuer, saalænge nogen af dem er til; men skulle et eller flere af mine Børn ved Døden afgaae uden at efterlade sig ægte Livsarvinger, da skal eller maa denne eller disse Afdødes siette Part af Fidei-Commissets Revenuer ikke fordeles paa de efterlevende Sødskende, siden dette strider imod den af mig antagne Hovedregel, at ingen maa erholde mere end en siette Part af Revenuerne. — Heller ikke maa den eller de vacant blevne Sietterparter tildeles nogen af mine Børns yngre Børn, siden Valget imellem disse kunne foraarsage Misundelse og Uenighed i Familien, men af samme skal

XVI

stiftes et bestandigt stigende Hielpfond til Fordeel for de af mine Børnebørn og deres Afkom, der ikke som ældst træde til fuld Lod, og det paa følgende Maade: Naar Vacance som meldt indtræffer, skal de vacante Revenuer udsættes paa Rente i sikkert Jordegods, indtil de ved Oplag ere blevne lige Værdien af $\frac{1}{6}$ Part af Godsets Capital Værdie. Til Exempel: antager man, at Godsets rene Revenuer kunne aarlig udgiøre 2400 Tdr. Byg, saa er Udbyttet paa hver Hovedlod 400 Tdr. Byg, hvilke oplægges indtil man ved Renter og Rentes Renter har en Capital af 10,000 Tønder Byg, der gjør $\frac{1}{6}$ Part af Godsets supponerede totale Værdie. — Naar dette er opnaaet, uddeles Renterne deraf aarlig imellem de af mine Børnebørn og deres Afkom, der ikke som ældst have Hovedlod, og det saaledes, som Administrationen efter enhvers Trang og Fortjeneste maatte finde det meest passende.

Med den eller de vacant blevne og først ommeldte Sietteparter vedbliver man fremdeles at oplægge, indtil samme med Renter og Rentes Renter atter ere blevne egale med Hovedstolen, i hvilket Tilfælde Administrationen altsaa har Udbyttet af $\frac{2}{6}$ Parter at fordele paa Sidelinien, og saaledes vedblives til evig Tid, og dette hvad enten een eller flere Vacancer indtræffe.

Hvad her er sagt om det Tilfælde, at eet eller flere af mine egne Børn ved Døden skulle afgaae uden at efterlade sig Livsarvinger, gielder ogsaa om enhver anden Fidei-Commis Berettiget, der ved Døden maatte afgaae uden at efterlade sig ægte Livsarvinger.

6te Post

Det paalægges den herefter omtalte Administration at holde nøye Bog og Regnskab over de i 5te Post nævnte Oplæg og sammes Anvendelse paa den foreskrevne Maade; og skal de Obligationer, som for saadant Oplæg modtages, paategnes: at de tilhøre det Børgelske Fidei-Commiss.

7de Post

Ligesom jeg altid i min Eietid har fundet det meest passende at bortforpagte Hovedgaarden imod Afgift i Korn og andre Natural-Producter, og efterhaanden som gamle Fæstere uddøe, ogsaa at forandre Jordebogens Pengeafgift til Korn og Natural-Products Afgift, saaledes er det ogsaa min Villie, at hermed paa samme Maade efter min Død skal forholdes, siden saadan Natural Afgift ikke er de Forandringer underkastet, som en Stats Pengevæsen af mange Aarsager kan blive. Ligeledes er det min Villie at Hovedgaarden altid skal bortforpagtes (ikke drives for Fidei-Commissets Regning) til en ordentlig, duelig og stræbsom Mand, der immer skal paa-

lægges at dyrke Jorderne til Forbedring efter et foreskrevet Schema og vel at vedligeholde Gaardens Bygninger, Have og Hegn.

Hverken nogen af Arvingerne eller Godsets Overbestyrer maa beboe Gaarden, mindre maa for deres Beqvemmeligheds Skyld opføres Bygninger paa Gaarden eller Godset, da sligt lettelig kunne blive de andre Arvinger til virkelig eller formeentlig Fornærmelse.

Derimod ønsker jeg, at de Bygninger, som nu findes paa Hovedgaarden forbedres, ja vel ogsaa forøges, forsaavidt de maatte ansees at være gavnlige og nyttige for Gaarden som Avlsgaard betragtet.

Af Skoven maa aldeles intet sælges eller andet tages end til Godsets Forbedring og hvad Forpagteren og Forvalteren contractmæssig er, eller efter Billighed bliver tilstaaet af Gavntræ og Brændsel.

Hvad Bøndergodset angaaer, da bør det paasees, at Bøndernes Hoverie ikke forøges over hvad det efter Kjendelse nu er, men at det heller ikke formindskes, siden Gaarden ikke uden Skade for sig og Fidei-Commisset kan drives uden dette Hoverie.

Ligeledes bør det paasees: at Fæsterne ifølge Loven og deres Fæstebreve, holde Stederne, Bygningerne og Besætningen i forsvarlig Stand, og det bør især paalægges nye Fæstere som en ufravigelig Pligt at dyrke og drive deres Gaards Jorder paa en dem foreskreven fordeelagtig Maade til deres eget og Fidei-Commissets sande Gavn og Bedste.

At ingen Deel af Eiendommen maa sælges eller pantsættes, følger af Fidei Commiss Indretningens Natur ¹⁾, og bliver herefter nærmere omtalt, men at heller ikke paa nogen Bondegaard eller Huus maa gives Arvefæste, det bliver herved udtrykkelig bestemt.

8de Post

Af Begrebet om Stamhuus og Lovens 5. 2. 65 Art. følger: at den af mig til et Stamhuus herved erigerede Eiendom ikke kan sælges eller pantsættes. — Da imidlertid Erfarenhed har lært, at slige Indretninger, i hvor vel meente og paa Tidens Omstændigheder vel grundede de end kunde være, ikke altid holdes eller maaskee bør holdes i Hævd, saa endskiønt det strider mod mit inderlige²⁾ Ønske, og efter hvad jeg nu er istand til at øine, er aldeles uklogt at sælge Fidei-Commisset, vil jeg dog ikke bestemt have noget derimod, naar allene følgende Betingelser derved iagttages:

- 1) at den herefter omtalende Administration, saa velsom alle de, der til Indtægt af Fidei-Commisset ere berettigede, paa den Tid Salg attraaes, derom ere enige.

¹⁾ I Gjenparten i Lehnsarchivet staar: »Fidei Commissets Indretnings Natur»

²⁾ I Lehnsarchivets Gjenpart mangler Ordet »inderlige»

- 2) At Salget skeer ved offentlig Auction, som i det mindste 2 Maaneder forud er bekendtgjort i alle Danmarks Riges Aviser.
- 3) At $\frac{1}{3}$ Deel siger en Trediedeel af Kiøbesummen tilfalder Sanct Hans Hospital eller nogen anden i dens Sted muelig oprettende Stiftelse af lige Indretning, hvilken Trediedeel Kiøberen bør udbetale til Stiftelsens Foresatte i næste Termin efter at Auctionen er holdt og Eiendommen solgt.

Og paa det Stiftelsen kan vide at indtale sin lovlige Ret, om og naar Tilfældet indtreffer, skal en verificeret Gienpart af denne Post blive den nærværende Direction af mig tilstillet.

- 4) at de øvrige $\frac{2}{3}$ Dele af Kiøbesummen bliver staaende paa 1ste Prioritet i Eiendommen, som et evigt Fidei-Commissum for Familien under lige Vilkaar som Godset selv; ifølge heraf er det og
- 5) at Kiøbesummen, følgelig ogsaa den aarlige Rente bliver bestemt i Byg, ikke i Penge.

Til Exempel hvis man antager, at Gaard og Gods ved offentlig Auction blive bortsolgt for 60,000 Td. Byg, saa tilfalder St. Hans Hospital eller en Stiftelse af lige Indretning i dets Sted deraf 20,000 Tønder Byg, hvilken Kiøberen udbetaler enten i Natura eller med Penge efter det foregaaende Aars Capituls Taxt paa Siællands Stifts Afgrøde. De øvrige 40,000 Tdr. Byg blive indestaaende paa 1ste Prioritet i Eiendommen og in perpetuum forrentes med 4 Pro Cento pro Anno, følgelig med 1600 Tdr. Byg aarlig, som deles i 6 lige Dele og hvormed forholdes paa samme Maade, som foran om Godsrevenueerne er sagt.

9de Post

Da min Hensigt med Oprettelsen af dette Fidei-Commissum er at sikre mine Børn og Efterkommere for total Mangel, forsaavidt som sligt ved nogen menneskelig Indretning lader sig gjøre, saa fastsætter jeg i dette Øie-meed endvidere:

- 1) at den Ret, som Lovens 5. 2. 65 Art. giver Stamhuus Eiere i Almindelighed til i Nødstid at pantsætte den aarlige Indkomst paa 5 Aar, skal ikke være mine Børn eller deres Arvinger tilstaaet, siden dette kunde blive bemeldte min Hensigt aabenbar imod;
- 2) at Administrationen skal udbetale til den vedkommende Arving personlig eller imod egenhændig Qvittering den ham eller hende tilkommende Deel af Fidei Commissets Indtægter. Er den Fidei Commiss Berettigede umyndig, skeer Udbetalingen til Formynderen, hvis Pligt det bliver at gjøre anordningsmæssigt Regnskab for Anvendelsen;

- 3) at naar et af mine Pigebørn eller i sin Tid mine Børns Descendentere af Qvindekønnet indlader sig i Ægteskab, da skal den hende tilkommende Fidei Commiss Indtægt være og blive hendes Mands Boe uvedkommende, og følgelig kan samme hverken af ham hæves, pantsættes eller overdrages;
- 4) at Fidei Commiss Berettigede af Qvindekønnet hverken kan eller maae renunciere paa den Ret, som de ifølge heraf have til at hæve deres Andeel af Godsrevenueerne personlig, og at de ligesaa lidet kunne give deres Samtykke til sammes Pantsættelse eller Overdragelse til nogen Anden, alt under Fortabelse af deres Ret til Udbytte for det Aar, og
- 5) at overalt ingen Arrest, Beslag eller Indførsel maa giøres i Fidei-Commiss Revenueerne, men samme skal, som foran meldt, udbetales til den Vedkommende selv eller imod egenhændig Qvittering, hvad enten det saa er til Mand eller Qvinde.

10de Post

Til Administrateurer for dette Fidei Commiss skal ansees som bestandig udnævnt de 2 ældste af Familien, som ere myndige og som til ususfructus af Fidei Commisset ere berettigede. — Som Medlem af Administrationen og Overgodsbestyrer udnævner jeg desuden herved Hr. Justitsraad de Neergaard til Gunderslevholm, der har havt den Godhed at paatage sig denne Byrde, hvis han opholder sig i Provindsen paa den Tiid Fidei Commisset træder i Kraft. — Skulde det modsatte blive Tilfældet, saavel som ogsaa naar han ved Døden afgaaer, skal bemeldte 2 ældste dertil formaae en anden kyndig, redelig og i Amtet boesiddende Mand, helst Stedets Amtmand, saafremt han dertil ville være villig.

11te Post

Administrationens Pligter ere i Almindelighed at holde over Opfyldelsen af denne min Disposition i alle dens Ord og Puncter, in specie paaligger det denne: at udlægge til Arvingerne den dem aarlig tilkommende Part af Fidei Commissets rene Revenuer, i hvilken Anledning en eller to Samlinger aarlig bør holdes; at administrere Godset til Arvingernes Nytte i Overensstemmelse med Grundsætningerne i forestaaende 7de Post; at bortforpagte Hovedgaarden, naar den bliver pagtningsledig; at antage eller afskedige Forvalter og andre nødvendige Betiente ved Godset; at revidere og decidere Forvalterens Regnskaber; at bortfæste Bøndergaarde og Huse; at paasee de kongelige Anordningers Overholdelse paa Godset, forsaa vidt som sligt vedkommer en Jordegodseier; kort sagt: at iagttage alt det, som en kyndig og redelig Godseier ville for sig selv iagttage naar han administrerede sit eget Gods under de forannævnte Betingelser.

12te Post

Saa længe jeg lever, bestyrer jeg selv Gods og Gaard og beholder Indtægterne deraf; men jeg frasiger mig fra dette Øieblik af al Ret til at sælge, pantsætte eller formindske Eiendommen, tvertimod erklærer jeg, at samme, saaledes som den i Jordebogen findes beskreven, og ved min dødelige Afgang maatte være forbedret eller forøget, skal være og blive mit og min Kones Cathrine Marie Adzers fælleds Boe aldeles uvedkommende, ene og allene mine nulevende Børn og deres Efterkommere som et evigt Fidei Commisum paa forbemeldte Maade tilhørende, og bliver Indtægterne dem fra min Dødsdag at beregne.

13de Post

Skulle mine Descendentere aldeles uddøe, da skal Fidei Commisset tilfalde min Broder Georg Martin Bügels Børn og deres ægte Afkom, saalænge nogen af dem er til, paa samme Maade, som foran er meldt om mine Børn og deres Afkom. Men skulle ogsaa denne Familie aldeles uddøe, da tilfalder Eiendommen Sanct Hans Hospital her i Kjøbenhavn og det overlades til sammes Direction at gjøre saadan Indretning dermed, som den til Stiftelsens Bedste maatte finde meest passende.

Til Bekræftelse under min Haand og Segl, og har jeg formaaet 2de gode Mænd, nemlig S. T. Hr. Justitsraad Peter Johansen de Neergaard og S. T. Hr. Major Johan Andreas Brun de Neergaard til Vitterlighed at underskrive.

Kiøbenhavn d. 27 Decbr. 1814

CASPAR PETER BÜGEL

L • S

Jeg er aldeles tilfreds med denne Disposition
CATHRINE MARIE BÜGEL født ADZER

Ligeledes vi undertegnede myndige Børn
Daniel Nicolaus Bügel. Paa min Kone *Frideriche Margarethe*
født *Bügels* Vegne
C. Brun.

Til Vitterlighed
I. B. de Neergaard. P. J. Neergaard.

CASPAR PETER BÜGEL OG HUSTRUS TESTAMENTE¹⁾

Vi underskrevne Ægtefolk, jeg Grosserer CASPAR PETER BÜGEL og jeg CATHRINE MARIE BÜGEL, fød Adzer, ere indbyrdes blevne forenede om at bestemme, hvorledes vi ville, at der skal forholdes med vor Formue, naar en af os eller vi begge ved Døden maatte afgaae. Vore Bestemmelser i saa Henseende ere følgende:

1

Det skal i enhver Henseende have sit forblivende med den Disposition, som allerede er giort over Ringsted Klosters Gaard og Gods, og hvorved samme er oprettet til et Fidei Commissum familiæ. Denne vor Disposition maae paa ingen Maade eller i nogen Deel ansees for at være forandret ved den nærværende Disposition, der ikkun betreffer den Deel af vor Formue, som er udenfor fornævnte Jordegods.

2

Dersom jeg, Grosserer Caspar Peter Bügel først ved Døden maatte afgaae, saa skal Hof- og Stadsrettens Skifteret ikke have noget med vor fælles Boe at bestille, men samme strax tages under lovlig Behandling af Hr. Justitsraad Peter Johansen Neergaard, Herre til Gundersløvholm m. v., og Justitsraad samt Høieste Rets Advocat Christian Klingberg, hvilke vi herved indsætte til at være Executores af vor sidste Villie. De ville sørge for at ordne alt paa bedste Maade og skulde end nogen Tab eller Uleilighed flyde af de Foranstaltninger, som vore Executores maatte træffe ifølge den dem ved dette Testamente givne Competance, da maae de dog ingenlunde derfor enten af os eller vore Arvinger drages til Ansvar, da vi ikke ville, at disse Mænd, hvis Retskaffenhed er os bekjendt, skulde paadrage sig Forpligtelser, der for dem, eller deres Arvinger kunne medføre Udgivt eller Tab.

3

Naar Boet er taget under Behandling udstædes et lovligt Proclama med Aar og Dags Varsel inden sex Ugers Forløb. Naar dette er udløbet, saa Boets sande Status kan erfares, og Giælden er betalt, forholdes der paa følgende Maade:

a min Enke udtager af Indboet alt, hvad hun lyster og anseer nyttigt for sig; dog sættes derpaa en Vurdering af uvillige Mænd forsaavidt

¹⁾ Gengivet efter en Afskrift i Kammerjunkeriinde Berners Dødsbo (nu i Landsarkivet for Sjælland m. m.)

som Værdien er fornødent at kjendes for derefter at kunne beregne Sportlerne til den Kongelige Kasse.

- b endvidere udbetales til min Enke den Capital Tyve og Fem Tusinde Rigsbankdaler skriver 25000 Rbd. N. V., hvorover hun i levende Live frit og efter forgodtbefindende uden nogen Paaanke af vore Børn kan disponere. Dersom min Enke dør i ugift Stand, da deles samtlige hendes efterladte Midler og Effecter mellem vore fælleds Børn paa den Maade, som i Loven er bestemt.*
- c dernæst skulle Executorene drage Omsorg for, at min Enke forsikres en aarlig Indtægt af 1200 skriver Tolv Hundrede Tønder Byg, saalænge hun lever, hvilke skal betales hende efter ethvert Aars Capittel Taxt for Sjælland, forinden at denne min Kones aarlige Indtægt er hende forsikkert af enhver af vore Arvinger, kan de ikke faae Disposition over noget af deres Arvemidler. Da min Søn ikkun faaer lige Lod af fideicommisset Ringsted Closter med sine Søstre, saa skal han ogsaa ikkun bidrage en lige Lod til hans Moders aarlige Indtægt, hvoraf følger, at han ligesom enhver af hans Søstre ikkun skal bidrage dertil aarligen 200 Tønder Byg og derfor stille Sikkerhed. Saasart Sikkerhed for Indtægten er stillet, saaledes som Executorene og min Kone ansee fyldestgiørende og hvorved bør saavidt mueligt følges de samme Regler som for umyndiges Midlers Sikkerhed, kan den af Arvingerne, som har stillet Sikkerheden, faae fuld Disposition over sin Formue dog i Overeensstemmelse med det, som senere er fastsat.*
- d Imod at erholde det som er bestemt i foranførte 3 Poster Deels udlagt og udbetalt, deels sikkert, renuncere jeg Cathrine Marie Bügel til Fordeel for vore Børn paa det mig efter Loven tilkommende halve Boe og Broderlod.*

4

Naar de i foranførte § bestemte Summer ere udredede og Sikkerhed givet for min Enkes aarlige Gehaltdt, saa deles alle Boets Effecter, de være af hvad Natur og Navn de ville, Ringsted Klosters Gaard og Gods undtaget i syv lige store Lodder, hvoraf vor Søn tager tvende og enhver af vore Døttre een, ved denne Deling bliver at bemærke følgende:

- a de Summer, hvilke min Søn og hans Kone have faaet udbetalte, skulle afkortes min Søn i hans Lod og skal de Beviser, som han derfor haver givet mig og de Optegninger, som jeg har gjort derover, tages tilfølge*

- b *ligeledes skal det Udstyr, som jeg har givet min gifte Datter og de Summer, som jeg haver udbetalt til min Svigersøn, komme til Afdrag i hendes Lod efter mine Oplysninger og de Beviser, som findes i Boet. Da de i disse 2 Poster benævnte Summer ere udbetalte, deels i dansk Courant deels i Rigsbankpenge, deels i banco, saa overlade vi det til Executorene at bestemme, hvorledes disses forskjellige Værd kan reguleres saaledes at det ene Barn ei fornærmer det andet, men at de alle skee lige Ret, hvilket er vor Villie og Hensigt.*
- c *De Effecter som findes efter mig deles saavidt mueligt og saavidt at det kan bestaae med de nysnevnte Bestemmelser in natura lige imellem Børnene og beholdes, saafremt ikke de myndige eller og de umyndiges Værger efter Overlæg med Executorene finde at et eller andet Slags burde sælges. Den endelige Bestemmelse i saa Henseende beroer paa Executorene.*
- d *min Søn og min Svigersøn erholde udbetalt og udleveret til frie Disposition det som falder paa deres Lod. Mine ugifte Døttres Lodder indsættes i Overformynderiet; dog maae de dem tilfaldende Effecter forsynes med en saadan Paategning at det gøres umueligt for Overformynderiet at sælge, pantsætte eller omtuske uden efter foregaaende Overlæg med og Samtykke af Værgene og de Mænd, som have været Executores, saafremt at de leve.*
- e *naar nogen af vore ugifte Døttre inclade sig i Ægteskab saa udbetales efter Værgens Forlangende en saadan Sum, som han finder fornøden, til deres Udstyrs Anskaffelse. Naar de have havt Bryllop, saa udbetales deres fulde Capital til deres Mænd, undtagen saa meget som udfordres til at gøre Indskud for dem i den Kongelige almindelige Enkekasse til den høieste Enkepension og en Capital stor 10,000 Rbd. S. V., denne sidste bliver fremdeles staaende i Overformynderiet som en privative Ejendom for Konen, hvis Capital og aarlige Renter forblive udenfor deres fælleds Boe og ei under nogen Betingelse tilhører Manden, hans Creditorer og Arvinger. Disse Renter hæver Konen selv og disponere derover efter Godtbefindende. Naar hun ved Døden afgaaer, tilfalder Capitalen hendes Arvinger efter Loven eller hendes Testamente. Saafremt Manden kan stille Overformynderiet lovmæssig Sikkerhed, er han nærmest berettiget til at faae denne Capital udlaant, saafremt at den ej maatte være indsat i Kongelige Obligationer, hvilket beroer paa Executorenes Godtbefindende. Lige Bestemmelser skulle finde Sted i Henseende til vor gifte Datter.*

5

Samtlige faste Ejendomme, nemlig Gaarden her i Staden, Lyststedet Bonne Esperance og mit Pakhuus, besørages realiseret, naar Executorenne ansee det fordeelagtigst.

6

Saalænge Gaarden her i Staden er usolgt, forbliver min Enke boende i samme med mindre, at den fordeelagtigen kunde udlejes i det heele eller tildeels. Alle de Huusholdnings Artikler, som findes i Boet, er til min Kones frie Disposition. Min Enke nyder fra min Død af, medens Boet staaer under Behandling, strax den aarlige Gehaldt af 1200 Tønder Byg. Naar Proclama er udløbet, faaer min Kone aarligen udbetalt for de Børn, som opholde sig i hendes Huus af deres Renter et billigt Vederlag for deres Kost og Underviisning. Det af vore Børns Renter, som de ei aarligen behøver, oplægges til deres Capital.

7

Vi ønske, at Hr. Lands Over Rets samt Hof og Stads Rets Assessor Zeuthen ville paatage sig Værgemaalet for vore ugifte Døttre. Det overlades til Executorerne at bestemme det Honorarium, som de formene at burde tilkomme for deres Uleilighed.

Dette til Bekræftelse under vore Hænder og Forseglinger

Kjøbenhavn den 30 April 1816

C. P. BÜGEL
L • S

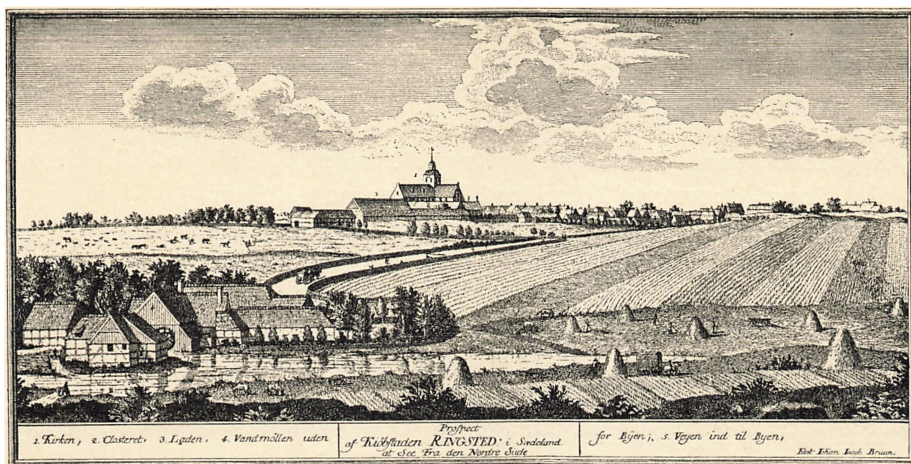
C. M. BÜGEL
FØD ADZER

Vi underskrevne bevidne herved, at Hr. Grosserer C. P. Bügel og hans Frue begge ved Forstandens Brug i vor Overværelse have underskrevet og ladet forsegle dette Testamente, efter at samme for dem er oplæst Ord til andet, hvilket vi, naar forlanges, edelig kunne bekræfte.

Kjøbenhavn datum ut supra

CHRISTIAN FENGER

CHRISTIAN WILHELM BÜLOW

Ringsted med Kirken (1) og Klosteret (2) set fra SV

(Formindsket Gengivelse af Kobberstik i: Johan Jacob Bruun: Novus Atlas Daniæ, Kiøbenhavn, 1761 • No. 3)

Den 9de Marts 1815 konfirmerede og stadfæstede Kong Frederik den Sjette den Disposition, hvorved det Grosserer Caspar Peter Bügel af København tilhørende Gods Ringsted Kloster oprettedes til et Fideikommiss — »forbydende Alle og Enhver herimod eftersom foreskrevet staaer at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre.«

Denne Hundreedaarsdag har Fideikommissets Administration ønsket at mindes gennem Udgivelsen af et Skrift, der skulde give nogle Bidrag til Skildringen af Forhold paa Ringsted Klosters Gods for 100 Aar siden og nogen Oplysning om Mennesker og Begivenheder, der har været medvirkende til at give disse Forhold deres Præg.

En saadan Skildring grupperer sig naturligt paa tre Hovedlinier: 1) Godsets Størrelse og Overdragelsesbetingelserne, 2) Godsherren, der blev Fideikommissets Stifter, hans almindelige Forhold og hans særlige Forhold til Godset, og 3) Tildragelser, der har fundet Sted i Tidernes Løb og har haft bestemmende Indflydelse paa den nuværende Tingenes Tilstand.

Ud fra disse Synspunkter vil det være naturligt at indlede denne Skildring med en Gengivelse af det Skøde, som giver den Bügelske Slægt Adkomst til Godset Ringsted Kloster, og som tillige indeholder en Oversigt over den købte Eiendoms Omfang, dens Herligheder etc.

S K Ø D E T

Stempel: Første Klasse. 1195 Rigsdaler 30 Skilling

Jeg Jørgen Quistgaard, Kancellie Raad, gjør vitterligt: At dajeg ved Kiøbe-Contrakt, dateret den 11te November d.A. har solgt til S. T. Herr. Grosserer

Caspar Peter Bügel den mig tilhørende Hovedgaard, Ringsted-Kloster, med underliggende Bøndergods og den saakaldte Meerløse Skov samt Gilsagre Jorder, hvilke Eiendommens Hartkorn, efter herhosfæstede Jordebogs Udvisende, er

- 1) frie Hovedgaards Taxt, Ager og Eng 85 Tønder 7 Skiepper 2 Fierdingkar $1^{5/8}$ Album, Skovskyld 2 Tønder 2 Fierdingkar 2 Album, —
- 2) Ufrie Jord under Ringsted-Kloster 4 Tønder 7 Skiepper
- 3) Meerløse Mølleskov af Hartkorn Ager og Eng 2 Tønder 2 Skiepper, Skovskyld 4 Tønder og 4 Skiepper
- 4) Contribuabelt Hartkorn Ager og Eng 381 Tønder 1 Skieppe 2 Fierdingkar $^{69/72}$ Album, —
- 5) den mig tilhørende og paa Ringsted Kiøbstads Torv beliggende Gaard med derved liggende Hestemølle.

Og er bemeldte Herr. Grosserer Bügel efter at have kontant udbetalt mig det ved Kiøbe-Contracten bestemte Afdrag 150,000 Rigsdlr, siger Et Hundrede og Halvtredsindstyve Tusinde Rigsdaler dansk Courant samt de i samme Contract benævnte 20,000 Rdl DC siger Tyve Tusinde Rigsdaler dansk Courant til den almindelige Enke-Casse, altsaa tilsammen 170,000 Rdl, siger Et Hundrede og Halvfjersindstyve Tusinde Rigsdaler dansk Courant, har forlangt Skiøde paa ovennævnte Eiendomme imod at paatage sig den Forpligtelse at indfrie i sin Tiid de 150,000 Rd d. C siger Et Hundrede og Halvtredsindstyve Tusinde Rigsdaler dansk Courant, hvilke jeg skylder S. T. Herr. Justitzraad Neergaard til Gunderslevholm.

Saa sælger, skiøder og aldeles afhænder jeg herved, for mig og mine Arvinger til meervelbemeldte Herr. Grosserer Bügel og hans Arvinger ovenmeldte Hovedgaard, Bondegods, Skov, Jorder og Gaarden i Ringsted, saaledes som bemeldte Jordebog udviser og Tingene nu befindes uden nogen Undtagelse eller Reservation af Eiendom, Rettighed eller Herlighed i navnlig Maade. —

Men da som meldt Herr Justitzraad Neergaard til Gunderslevholm har 150,000 Rdl d. C. paa første Prioritet i bemeldte Eiendomme, hvilken Capital ifølge Foreening imellem Os skulle staae uopsagt fra begge Sider i ti Aar, hvoraf endnu fem ere tilbage — og Herr Justitzraaden hverken har villet modtage Capitalen nu eller nye Obligation derfor, saa forstaaer det sig selv, at hans Pandte Rettighed bliver ved dette Salg i alle Maader uforkrænket, og det paalægges Herr Grosserer Bügel, imedens Capitalen staaer, at svare Renterne deraf til Creditor samt til Forfaldstiden at indfrie Obligationen, alt uden Ansvar eller Udgiwt for mig.

I Overeensstemmelse hermed og for Resten i Henhold til bemeldte mel-

lem Herr Grosserer Bügel og mig oprettede Kiøbe-Contract skal jeg og mine Arvinger frie, frelse og hiemle ham de solgte Eiendomme for hver Mands Krav og Tiltale, til hvilken Ende jeg overleverer ham de ældre Adkomst-Breve. Dette til Bekræftelse har jeg egenhændig underskrevet og forseglet dette Skiøde, som til Tingte maa læses uden mig dertil at varsle.

Kiøbenhavn d. 13. Dec. 1809

J. Quistgaard

Til Vitterlighed underskriver
Neergaard J. D. Quaade

Læst og protocolleret under Ringsted
Herredsret Onsdagen d. 10de Januar 1810
Kiøbe Contracten foreviist og Prioritets
Attest vedhæftet

Petersen

Af Prioritetsattesten fremgaar, at den samlede Købesum efter Skødet er 330,000 Rigsdaler, og det oprindelig af Justitsraad Peter Joh. de Neergaard ydede Prioritetslaan af 24de Decbr. 1804, stort 251,600 Rdl., er nedbragt til 150,000 Rdlr.

G O D S E T

Af *Jordebogen*, der er føjet til Skødet, fremgaar bl. a. følgende:

Til Hovedgaarden laa — foruden det frie Hartkorn — 4 Tdr. 7 Skpr. ufruit Hartkorn, nemlig

Hauge Møllejord	3 Tdr. » Skp. 3 Fdk. 2 Alb.
Balstrup Egede	1 - » - » - 1 -
Af Ringsted Byes Jord.....	» - 6 - » - » -

Endvidere:

Gilsager. Jorderne var ikke tiendefri; af disse samt af det ufri Hartkorn og af Kærups ca. 23 Tdr. Htk. svaredes ialt 80 Rdlr. om Aaret. Kordeggen i Ringsted nød af samme Hartkorn aarlig 1 Td. Rug, 2 Tdr. Byg og 3 Rdlr. 2 Mark.

Ringsted By: Byfoged Siersted et Stykke Jord med hans Have, 1 Skp. Land, 4 Mark i aarlig Afgift. Farver Falck 3 Skpr. Land udenfor Siersteds Have, 2 Rigsdaler i Afgift.

Endvidere udenfor Byen i *Ringsted Sogn*: 2 Gilsagerhuse, Rimmingehuset, Hovledshuset og 2 Bomhuse, hvis Beboere ikke svarede Pengeafgift, men gav Afgift i Form af Arbejde ved Hegn og Have.

Torped: 11 Gaarde, 14 Huse. Af disse var »Torpedgaarden« efter Behag til Herskabets Disposition. Den blev drevet af Forpagter Müller. En Gaard, »Hulebæksgaarden«, var Arvefæste og kunde bortskødes, naar Fæsteren betalte 600 Rdl. Den indehaves ved Klosters Overdragelse af Pastor *Fischer* i Bringstrup. Rimmingegaarden indehaves af Amtsforvalter *Pau*, Ringsted. Af de øvrige Gaarde havde følgende Navne: Steengaaarden, Labiergaaarden, Langemosegaarden. Husene var: i Byen 2, Sirkelhusene 3, Vesterhusene 2, Nybrohus, Lillesøhus, Brummelhusene 2, Hulebækshusene 3.

Tolstrup: 5 Gaarde, 6 Huse. Gaardene var nøjagtigt lige i Hartkorn, godt 8 Tdr. Husene havde intet Htk. Til Gengæld nød tre af Gaardmændene »for Husjord« en aarlig Godtgørelse hver paa 1 Rdl. 2 Mk. 6 Sk. I Tolstrup By laa Blaastenshuset og Galtehuset.

Haugbyrd: 9 Gaarde, 10 Huse. Af Gaardnavne anføres: Aagaard, Tystevadsgaard, Lille Allikegaard. Til Haugbyrd Skole laa 3 Tdr. Land.

Ringsted, set fra SV (1914)

Ørslevunderskov: 11 Gaarde, 17 Huse. Af Gaardene anføres følgende med Navn: Vestergaarden, Sponnegaard (2), Lønningegaard, Korregaaard. Lønningehuse (2), Tidselbrohuse (2).

Sigersted: 3 Gaarde, 8 Huse. En Gaard nævnes Havrebjerggaard. 5 Huse kaldes Kurrebækshusene.

Skellerød: 6 Gaarde, 3 Huse. Skellerød Gaarde har alle nøjagtigt samme Hartkorn.

Mulstrup (Nordrup Sogn): 11 Huse, deriblandt Stokkebrohuset og Bukkebrohuset.

Ørslev med Terslev: 2 Huse.

Holtegaarden (Haraldsted Sogn): 1 Gaard.

Ørslev Mark: 1 Lod med 7 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 1⁵/₆ Alb. Htk.

Benløse: 1 Gaard med godt 16 Tdr. Htk.

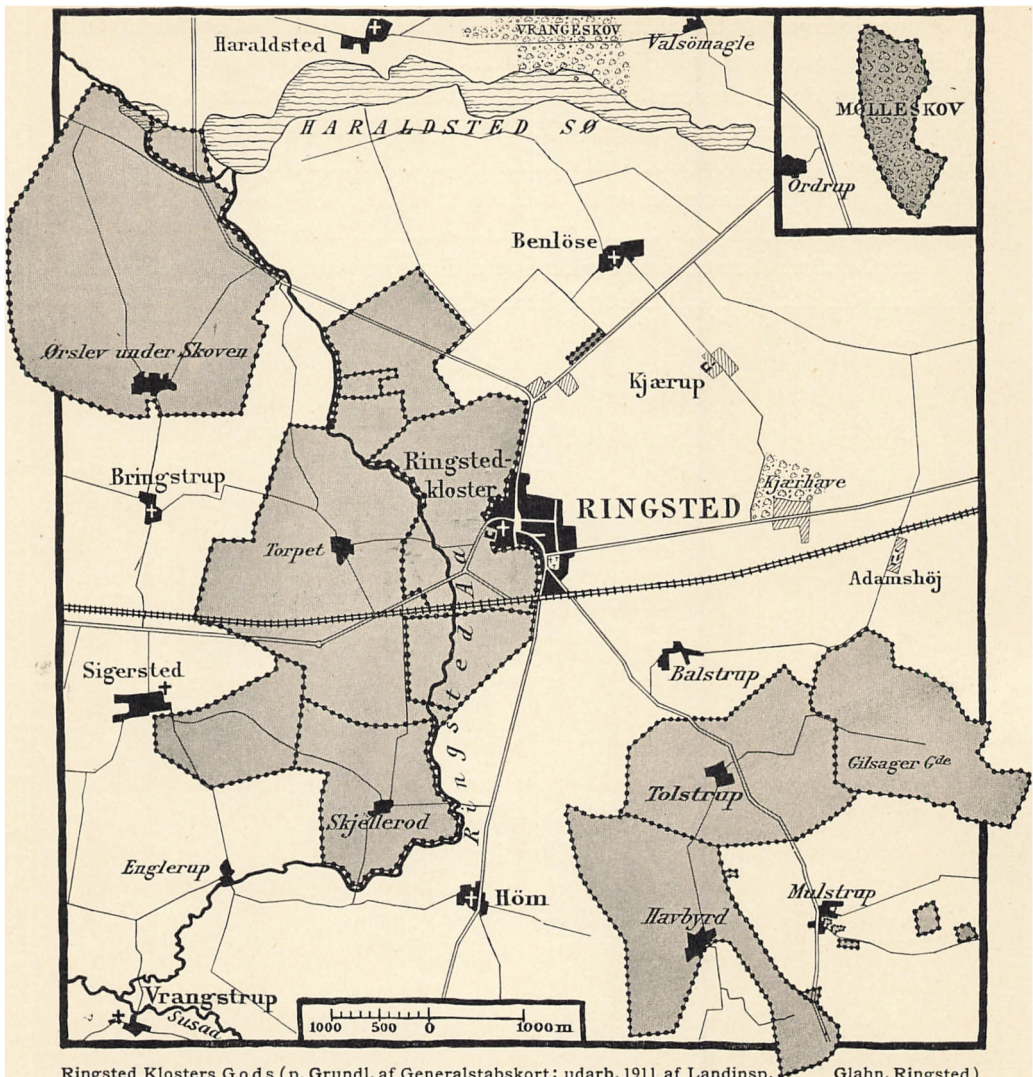
De samlede Afgifter af Bondejorden udgjorde

a) Landgilde.....	I Penge 327 Rdl. 1 Mrk. 7 Sk.
	Rug... » Td. 4 Skp. » Fdk.
	Byg... 18 - 4 - 2 -
	Havre 37 - 5 - ⁶ / ₁₁ -
Smaaredsel.....	53 Rdl. 5 Mrk. » Sk.

- b) Hoveripenge. .... 770 Rd1. » Mrk. » Sk.
- c) Huspenge og Jordafgift. .... 308 - 3 - » -
- d) Dagsarbejde af Husjord ..... 1440 Dage.
- e) Arbejde beregnet til Penge. .... 39 Rd1. 4 Mrk.
- f) Ladedage ..... 68 Dage
- g) Gaaende Københavnsrejser ..... 49^{1/2} -
- h) Fiskeriafgift. .... 22 Rigsdaler.

Fiskeriafgiften svaredes udelukkende af Holtegaarden, de 20 Daler i alm. Fiskeriafgift, de 2 Daler i Krebsafgift af »Lønninge Aa«.

Midtpunktet i det nyhervervede Gods var Godsets Hovedgaard *Ringsted Kloster*, der laa tæt op til Ringsted Købstad.

Ringsted Kloster var ifølge sin Oprindelse en af Landets mest historiske Gaarde. Jordomraadet, der hørte til Gaarden, havde sin Oprindelse fra det gamle Benediktinerklosters Dage. Efter Reformationen var det blevet kongeligt Eje. Baade Frederik den anden og Christian den Fjerde havde interesseret sig meget for Ringsted Kloster, hvis Bygninger ved det 16de Aarhun-

dredes Slutning var blevet betydeligt moderniserede og forbedrede. Ogsaa under de senere private Ejere har der selvfølgelig fundet Omdannelser Sted. Men i sine Grundlinier var det gamle Bygningskomplex alligevel bleven bevaret indtil den 21. Juni 1806, da det hele brændte ned til Grunden. Bygningerne var den Gang overalt tækkede med Straa.¹⁾ Med denne Brand udslettedes de sidste Spor af Munkenes Kloster, af Kongernes Bygningsværker, af de Mure, der havde staaet i den lærde Magister Ivar Bertelsens Tid og i den bogelskende Lensmand Jørgen Seefelds Dage.

Den Gaard, som C. P. Bügel købte, er som Følge af gentagne Brande og Nedrivning sporløst forsvunden. Man har ikke opbevaret samlede Planer eller Tegninger af den, men dog er det muligt at danne sig en Forestilling om, hvorledes den i Hovedtrækkene saa ud, idet der eksisterer nogle for Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger af Branddirektør *Thorsen*, Murmester *Daniel Krüger* og Tømremester *J. Thomsen* foretagne Vurderingsforretninger med Beskrivelse.

Af denne fremgaar det, at den Gaard, der var opført efter Branden 1806, som Avslgaard betragtet var meget anseelig. Hovedkomplekset dannedes af fire Længer, nemlig en 178 Alen lang og 20½ Alen bred *Ladelænge*, der laa mod Syd, opført af Grundmur, 20 Tommer tyk, paa 2 Alen høj Sokkel af Granit; foruden til Lade var Bygningen indrettet til Tærse- og Kastelo og indvendig beklædt med Brædder 2½ Alen op. De tre andre Længer var mindre, men dog ret anseelige. Mod Nord var en 56½ Alen lang og 15 Alen bred Længe indrettet til Vognremise, Staldkarlekamre og Foderlo. Staldlængen, 65 Alen lang og 19 Alen bred, Ege-Bindingsværk, laa mod Vest; den var indrettet til 3 Rader Kvæg »paa holstensk Maade«. Den tilsvarende Længe mod Øst havde samme Længde og Bredde og var indrettet dels til Heste-, dels til Kvægstald.

Syd for dette Komplex laa en »*Forpagter-Vaaning*«, en 40 Alen lang og 11 Alen bred Bygning, opført af Ege-Bindingsværk, brændte Murstensvægge og Straatag med 2 Rader Tagsten i Tagkægget; Bygningen havde 2 Bræddegavle, den var forsynet med 2 Skorstene, og hvad det indre Inventar angaar kan nævnes en 2 Etages Vindovn med Rør, en Bilægger-Kakkelovn samt to indmurede Kobberkedler paa henholdsvis 1½ og 1 Tønde; det hedder, at der var Bræddeloft over alt og *Bræddegulv i 2 Stuer*, ellers Kampestens- og Flisegulve og ligesaa i Mælkestuen eller Kælderen.

Paa den Tid, da Bügel købte Klostret, var Bygningskomplekset blevet uvidet med endnu to Bygninger, nemlig en 99½ Alen lang og 15 Alen bred Længe, der laa syd for Hovedbygningen, i hvilken der var indrettet Skrive-

¹⁾ Kirkehist. Saml. 4 R. II. B.

stue og Beboelse, formentlig for Godsforvalteren; her var, i Modsætning til hvad Tilfældet var i Forpagterboligen, Bræddegulv i ikke mindre end 10 Værelser. Endelig var der mod Øst opført en 50 Alen lang Bygning, i hvilken der var Svinehus og Materialkamre.

Hele denne Beskrivelse giver En Indtrykket af en solid Avlsgaard, hvor alt er indrettet efter det praktiske Behov.

Ringsted Kloster var derimod hverken ved sin Indretning eller sin Beliggenhed egnet til at være Lystejendom¹⁾ for en af Hovedstadens store Handelherrer, der ejede en palæliggende, herskabelig Bolig i København og et Landsted paa den herlige Strandvej.

Men Bügel købte heller ikke Ejendommen *til Lyst*. Den skulde være ham til Nytte i hans Livstid, et sikkert Anbringelsessted for hans anseelige Formue, saa den kunde bevares for hans Slægt. Han havde set Hovedstaden blive hærget og meget gaa i Grus. Men *Jordbruget* vilde vedblive at have Værd til Trods for skiftende Konjunkturer.

¹⁾ Hvor lidet man iøvrigt kendte til denne Gaards Forhold, fremgaar af en Artikelrække i »Nyeste Skilderie af Kiøbenhavn«, August 1817 og fig., hvori det hedder: I nyere Tider er Herregaarden Ringsted Kloster gaaet i Arv i den Neergaardske Slægt lige fra 1740.« Paa den Tid, da dette blev trykt, havde Bügel ejet Gaarden i ca. 9 Aar.

Gammel Fæstegaard i Skellerød (brændt 1906)
(efter en Adresse tilstillet Amtmand E. Vedel 1904)

»Landets Jord er Landets Styrke,
naar man forstaar den ret at dyrke«

Disse Linier i et Rim fra forrige Hundredaars Begyndelse udtrykker en Tankegang, som paa den Tid deltes af mange udenfor den egentlige Landbostand. Mange af Mændene fra den »danske Handels Empire« havde sat deres Kapitaler i Landets Jord. For blot i denne Forbindelse at nævne et enkelt Exempel skal anføres, at en af Datidens berømteste Storkøbmænd, Constantin Brun (hvis Søn Carl Brun den 20. Maj 1812 ægtede Bügels Datter Frederikke Margrethe) havde i 1799 købt det gamle vestsjællandske Kloster-gods Antvorskov, hvis 4 Parceller han i 1806 afhændede, medens han selv i 1812 købte Krogerup.¹⁾

Om der har været en bestemt Anledning til, at Bügel købte Ringsted Kloster, vides ikke. Noget kan tyde paa, at et Bekendtskab — eller maaske Venskab — med Førsteprioritetshaveren i Godset, Justitsraad Neergaard til Gunderslevholm, indeholder Forklaringen paa, at det netop bliver *denne* Gaard. Noget paalideligt desangaaende kendes ikke. Erectionsdokumentet i Anledning af Fideikommissets Oprettelse giver derimod mange bemærkelsesværdige Oplysninger og er et værdifuldt og betydningsfuldt Aktstykke til Bedømmelse af Bügels Tankegang.

Gennem dette Dokument samt gennem en i Klosters Godsarkiv opbevaret »Concept-Bog for udgangne Breve fra 1ste Maii 1813 til 1ste Maii 1815«

¹⁾ Louis Bobé: Frederikke Brun, f. Münter, og hendes Kreds. S. 256 og fig.

har man relativt fyldig Underretning om Bügels Forhold til den store og betydningsfulde Grunderhvervelse i Tiden for 100 Aar siden.

Erectionsdokumentet giver Oplysning om de Synspunkter, der laa til Grund for hans Økonomi. *Kornet og Jorden* var for ham de blivende Værdier. Han oplevede jo det store økonomiske Omslag og det dybe Fald, saa alle Værdier vakle under Pengekrisen. Udfra dette og udfra sin lange Erfaring som Købmand angiver han i Erectionsdokumentets »7de Post« det, som man kan kalde hans *økonomiske Program*.

»Ligesom jeg altid« — skriver han — »i min Eietid har fundet det meest passende at bortforpagte Hovedgaarden imod Afgift i Korn og andre Natural-Producter, og efterhaanden som gamle Fæstere uddøe, ogsaa at forandre Jordebogens Penge-Afgift til Korn og Natural-Products Afgift, saaledes er det ogsaa min Villie, at hermed paa samme Maade efter min Død skal forholdes, *siden saadan Natural Afgift ikke er de Forandringer underkastet, som en Stats Pengevæsen af mange Aarsager kan blive.*«

Det ligger lige for at antage, at Bügel, da han besluttede sig til at binde sit Gods sammen med de stærke fideikommissariske Baand, netop har gjort det under Indtrykket af Krisen i 1813. Et særligt Forhold kom til. Hans ældste Søn, Grosserer Daniel Nicolaj Bügel, havde ikke været heldig i sine Handelsoperationer, hvilket i Forening med de ugunstige Tider havde til Følge, at han satte en Del Penge over Styr, og dette skal have været den *direkte* Anledning til Beslutningen om Fideikommissets Oprettelse i 1814.¹⁾

C. P. Bügel selv var vel endnu paa den Tid en Mand i sine Manddoms-Aar, 55 Aar gl., men hans Helbred var ikke det bedste.

Hans Hovedformaal har været det: at sikre sine Efterkommere en god økonomisk Basis, og han lægger stærk Vægt paa, at Ledelsen af det nyoprettede Fideikommis bliver sig sit Ansvar bevidst. Administrationen skal »iagttage alt det, som en kyndig og redelig Godseier vilde for sig selv iagttage, naar han administrerede sit eget Gods under de forannævnte Betingelser.«

Der er ingen Trang til reformatoriske Bestræbelser i hans Bestemmelser om Bøndergodset, men korrekt-nøgterne Anvisninger: »Hvad Bøndergodset angaaer, da bør det paasees, at Bøndernes Hoverie ikke forøges over hvad det efter Kjendelse nu er, men at det heller ikke formindskes, siden Gaarden ikke uden Skade for sig og Fidei-Commisset kan drives uden dette Hoverie.« Ligeledes indskærper han, at det bør »paalægges nye Fæstere som en ufravigelig Pligt at dyrke og drive deres Gaards Jorder paa en dem foreskreven fordelagtig Maade til deres eget og Fidei-Commissets sande

¹⁾ »Personalhistoriske Samlinger«, Februar 1901

Gavn og Bedste.« Det er sagt lige ud, som man kunde vente det af en gammel Købmand. Af Fæstebrevene (hvorom senere) fremgaar, hvorledes der gaves Regler for Dyrkningsmaaderne.

Bügel boede ikke paa Ringsted Kloster, der ikke havde nogen Herskabsbygning, men kun Forpagter- og Forvalterbolig. Men af den førnævnte Brevbog fremgaar det dog, at han jævnlig gæstede Godset, og at han i hvert Fald nøje fulgte dets Anliggender i stort og smaat.

Hovedgaarden var, da Bügel overtog Godset, forpagtet ud til *L. C. Møller*, der ogsaa havde haft den i Quistgaards Tid. Godsforvalteren hed *P. J. Hansen*; han havde afløst en tidligere Godsforvalter Nielsen, med hvem der synes at have været nogle Vanskeligheder; i hvert Fald afspejler Godsherrens Utilfredshed med ham sig gennem forskellige Breve.

Vi vil nu i det følgende kaste Blikket paa et og andet af det, der optog Manden paa Ringsted Kloster og hans Folk i Tiden for ca. 100 Aar siden.

Det var jo i den dansk-engelske Krigs andet Aar, at Bügel havde købt Ringsted Kloster, og det, der først springer En i Øje, er da ogsaa Forhandling, der har Hentydning til hele den Tilstand, Evropa — og derunder Danmark — befandt sig i. Hele Evropa var en Krigslejr, og Ringsted Kloster havde sin lille Part. I Forpagterboligens vestre Ende var der indrettet fire Værelser, som skulde være til Bügels personlige Disposition, naar han opholdt sig paa Klostret; men i et Brev af 2^{den} Juli 1813 oplyses det, at disse Værelser nu i $\frac{3}{4}$ Aar har været belagt med Indkvartering¹⁾ af Officerer, og da der nu atter ved denne Tid skal ske Indkvartering, klager Forvalteren til Byfogden i Ringsted over den Gêne, Indkvarteringen volder. Følgen af denne vil nemlig være, at »Ejeren, som ofte nødsages til at opholde sig paa Gaarden temmelig længe ad Gangen, næsten maa anmode Forpagteren om Værelse og Husly« og i givet Tilfælde »ikke paa sin egen Ejendom kan komme under Tag, med mindre det maatte være i Laden eller Fæehusene.«

Medens Militæret saaledes bemægtiger sig Bügels private Lejlighed paa Klostret, lægger det ogsaa Beslag paa hans private Magasinloft, hvad der fremgaar af en længere Skrivelse (af 1ste Oktober 1813) fra B. til Overmagasinsforvalter Dahlerup. Da Bügel ved den Tid skulde modtage af Godset de

¹⁾ Om det Besvær, som Indkvarteringen voldte overalt paa Sjælland i de engelske Krigsaar, faar man godt Begreb gennem Breve fra Fuldmægtig paa Sorø Amtskontor Conrad Harhoff, skrevne i Aarene 1810—15 (Særtryk af Sorø Tidsskrift VI 1912). Exempler: 4. Maj 1813: »Her er ingen synderlig Forandring sket med Militæret. Det mærkeligste er: En Husareskadron er trukket til Kiøbenhavn, Prins Chr. Fredr. Regiment har besat Kysterne mellem Kbhvn. og Helsingør, jydsk Skarpsk. Corpses 1. Batt. er gaaet fra Slagelse, hvorimod Slesvigske Inf. Reg. skal være gaaet til Holsteen.« Og 31. Juli s. A.: I Løverdags Morges fik sjæll. ridende Jægercorps Ordre til at gaa til Amager . . . iøvrigt mærker man intet til nogen Forandring iblandt det Militaire her paa Øen.

Sædevarer, som han oppebærer af dette, meddelte han, at han ikke længere kunde undvære Loftet, og han stillede i Udsigt, at hvis hans Anmodning ikke toges til Følge, vilde han henvende sig til Generalkvartermesteren, eller hvis det heller ikke hjalp, til Hans Majestæt Kongen. Ogsaa andre Spørgsmaal vedrørende Indkvarteringen volder Klosters Ejer Besvær. Vinteren 1813 vilde Militæret belægge Klosters Herskabsstald med syge Artilleriheste af det holstenske Regiment. Sommeren 1814 er der et Sammenstød mellem Forvalteren paa Godsherrens Vegne og Ritmester v. Gähler¹⁾ af Prins Frederik Ferdinands Regiment. Ritmesteren kommer først i Juli til Klosteret med 2 Oppassere og 12 Heste; Forvalteren anviser Ritmesteren Værelser og tillige den fornødne Staldplads til Hestene, men Ritmesteren forlanger sine egne tre Heste anbragte i »Bügel egen Stald og nægter paa Forvalterens Anmodning at fjærne dem«. Der klagedes til Amtet. Resultatet af disse Stridigheder kendes vel ikke; men de viser Bügel som en Mand, der — ud fra en stærk borgerlig Selvfølelse — overfor Militæret staar paa det, som han mener er hans Ret.

Har disse Spørgsmaal mere den Kuriositets-Interesse, som ethvert nok saa lille Anliggende har til Bedømmelse af Tids-Tilstande, giver det følgende til Gengæld mere Oplysning om *Bügel som Godsherre*. At Bügel har omfattet sit Gods med megen Interesse, fremgaar først og fremmest af det i 1814 oprettede Erections-Dokument for Fideikommisset. Her optrækkes de *store* Linier for, hvorledes han vil have sit Gods styret; men ogsaa i det relativt smaa var Bügel meget agtpaagivende. Et af de mindre Spørgsmaal angaar Møllenæringen paa Godset.

Mølleren i Have Mølle, Christen Henrik Møller, ønskede i 1813 at opføre en Hestemølle ved Siden af den paa Torped Mark i 1804 opførte Vindmølle,²⁾ der var Hjælpemølle for Have Vandmølle. Da Bügel skal afgive en Erklæring i denne Sag, fraraader han, at Tilladelsen gives, idet han tilføjer, at allerede Vindmøllens Opførelse har skadet Klosters *Hestemølle i Ringsted* meget. Denne Hestemølle var beliggende paa den Grund, hvor Sparekassen for Ringsted og Omegn nu har opført sin Bygning (Hjørnet af St. Knudsgade og Torvet). Den synes forøvrigt i disse Aar slet ikke at have været i Brug, idet den vel var lejet ud til en Købmand i Ringsted, men Møllehuset blev benyttet til Lagerrum for »Tørv, det Offentlige eller Hs. Maj. Kongen tilhørende«. Der maatte føres flere Maaneders Forhandlinger, inden det lykkedes Bügel at faa Hestemøllen i Ringsted i Gang.

¹⁾ Carl Frederik Vilhelm Sigismund Gähler, † som Oberst 1. April 1836 i Nykøbing F, 50 Aar gl.

²⁾ Nedlagt i Slutningen af forrige Hundreaar

Klostrets nærmeste Nabo var Ringsted *St. Bendts Kirke*. Ved Klostrets Brand (21. Juni 1806) var Kirken ogsaa bleven hærgtet. Krigens Udbrud 1807 havde hindret Kirkens Istandsættelse. Englænderne havde under deres Besættelse af Sjælland brugt den til Hømagasin, de Danske havde taget Exemplet op efter dem,¹⁾ og Kirken frembød endnu flere Aar efter Branden »et ligesaa ynkeligt som for det danske Folk nedværdigende Skue«. ¹⁾ Nord og øst for Kirken var der Kirkegaard. Mod Syd og Vest laa Brandtomten af det gamle Kloster. Den sydlige Plads er den, som senere blev indrettet til Begravelsesplads for den Bügelske Slægt. Endnu 8 Aar efter Branden var Tilstandene ganske uværdige, hvad der giver Bügel Anledning til under 6. August 1814 at lade sin Forvalter tilskrive Kammerraad, Told- og Konsumtions-Inspektør *Anthou* i Ringsted følgende Brev, der giver en ganske klar Forestilling om Tilstandene i Kirkens Omgivelser:

Den ved Hjørnet af Ringsted St. Bendts Kirkes vestre Gavl værende Aabning paa Ringmuren ind til Ringsted Klosters Grund foraarsager ej alene megen Ufred for sidstes Ejer eller Forpagter med løse Kreaturer, som i Hobetal fra Ringsted By gaar eller drives ind over Kirkegaarden paa den ved Siden af samme liggende Plads, Klosteret tilhørende, hvorfra de igen ubehindret kunne komme ind i Gaarden og derfra ud i Marken, naar man ej vil holde Vogter derfor; men der er endog idelig Færdsel ad denne Vej mellem Ringsted By og Ringsted Kloster af gaaende, endog af ridende Mennesker. Det er indlysende at det maa være af Vigtighed for Told- og Konsumtionsvæsenet, at denne Adgang til at indsmugle afgiftspligtige Varer i Ringsted, hvorved Hs. Maj.s Kasse defrauderer eller saa lettelig kan blive defrauderet, bliver spærret.«

Forvalteren tilbyder, at hvis ingen andre vil bekoste de fornødne Udgifter, er Klostrets Ejer villig dertil. I Løbet af de kommende Aar blev Kirken efter fattig Evne istandsat, og formentlig er Kvægdrivningen over Kirkegaarden derved bleven standset.

I sine Dispositioner m. H. t. Klosteret bestemmer Bügel, at der ikke maa bygges andet paa Klostrets Omraade, end hvad der maatte anses for gavnligt eller nyttigt for Gaarden *som Avlsgaard*. Selv har han naturligvis ikke direkte givet sig af med Landbrug, i hvilken Henseende han ganske savnede Forudsætninger. Men han omfattede Landbrugsspørgsmaalet med Interesse. Til Bedømmelse af Driftsforholdene paa Klostrets Avlsgaard for 100 Aar siden foreligger der ikke meget Materiale — nemlig kun 2 Indberetninger til Amtet om Vintersædens Tilstand og lignende.

¹⁾ Efter Worsaae: »Ringsted Kirke«, 1858

Derimod foreligger der en Meddelelse af lidt ældre Dato, der giver en Forestilling om den agrariske Situation paa Klostrrets Avlsgaard ved Aarhundredskiftet.¹⁾

Klostrrets Jorder var delt i 11 Marker med følgende Skifte: 1. Brakmark og gødes. 2. Hvede. 3. Byg med Kløver. 4. Rød Kløver. 5. Rød Kløver og Sommerbrak. 6. Rug eller Hvede. 7. Ærter eller Vikker. 8. Byg og Havre. 9. Hvid Kløver. 10. Hvid Kløver. 11. Hvid Kløver.

Udsæden var 260—270 Tønder paa Hovedmarken, 100—120 Tønder Havre paa Gilsager-Markerne. Høavlen var 1000—1200 Læs i et Middelaar. Besætningen 300—350 Køer og Stude samt 30 Heste.

Ved Gaarden var ny anlagt Have med en Del gamle og unge Frugttræer og vilde Stammer. *Herligheder*: Skoven og Markerne gav Jagt af Raadyr og Harer, Søerne Vildænder, Fiskeri af Brasen, Gedder, Aborrer og Suder i Søerne og Krebs i Aaerne. *Hollænderiet* var bortforpagtet for 2000 Rigsdaler.

Antagelig har denne »Orden« ogsaa været gældende paa den Tid, da Bügel overtog Ringsted Kloster. Af de foran omtalte Indberetninger er den første dateret 30. Decbr. 1813 og lyder:

»Den sædvanlige Quantitet Vintersæd er i sidste Efteraar nedlagt i betimelig Tid. Vejrliget har i det Hele ej været ugunstig til Jordens Besaaning og Sæden tegner i sin hidtil havde Fremvæxt ret vel.

Den sædvanlige Mængde Jord til Vaar-Sæden er i Efteraaret bleven vinterlagt.

Kløversæds-Dyrkning har i det hele og ej udi den senere Tid udbredt sig her. Rødkløver dyrkes mest og næsten af hver Mand. Kløverfrø avles ej i den Mængde, at deraf skeer noget Salg af mindste Betydenhed. Den i sidste Foraar nedlagte Kløversæd tegner godt.

Naar undtages lidet toradet Byg, hvortil Jordenes Behandling har været den almindelige, er ingen andre end de omspurgte Sædearter og Foderurter dyrkede her.

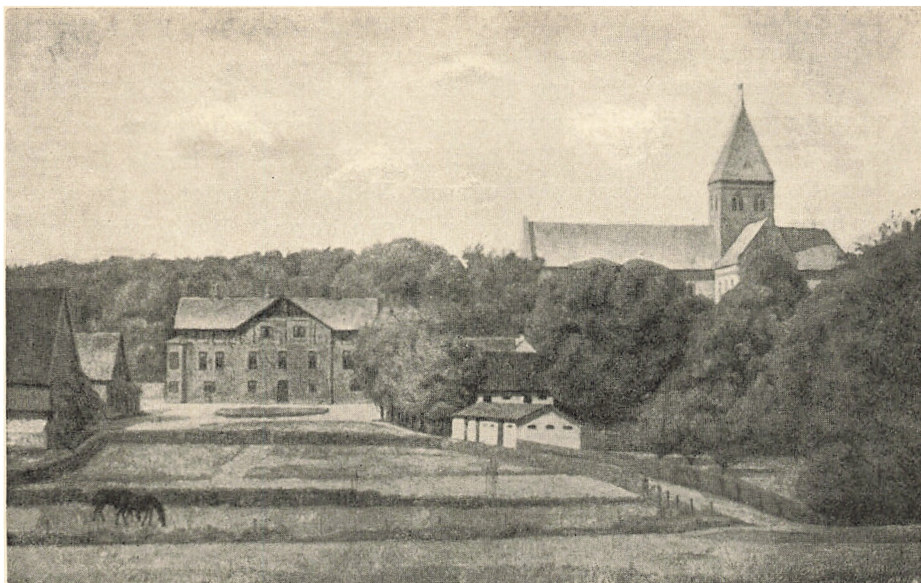
Hør- og Hampeavlen er ej bleven mere almindeliggjort eller mærkelig udbredt i det sidst forløbne Aar her paa Godset, men Beboerne avle deraf omtrent til eget Brug uden at have noget til Salg ligesaa lidt som til Hør- og Hampefrøe.

Af Humle avles aldeles ingen.

Tobak eller andre Handelsplanter ej heller.«

Den anden Indberetning er af 25de November 1814. Den skiller sig ikke væsentlig fra den foran citerede. Det oplyses, at til Hovedgaarden købes

¹⁾ G. Begtrup: Hovedgaardene i Sjælland 1801

Ringsted Klosters Hovedbygning 1915, set fra S.
(Efter N. F. Larsens Maleri)

alt Kløverfrøet. »Naar undtages en ubetydelig Mængde Boghvede og en noget større Mængde toradet Byg, dyrkes her ikke andre end de almindelige Sædearter og Foderurter.«

Disse Efterretninger viser, at man paa Klostret ikke ivrer efter nye Driftsmaader, men følger med i det nye, der melder sig: Kløverens Indførelse i Driften og en mere udvidet Dyrkning af den 2radede Byg.

Fæstebrevene giver i nogen Maade en Forestilling om Jorddrottens Interesse for Fæsterne og Bøndergodset.

De første Bøgelske Fæstebreve er udstedte i 1811, men de indeholder kun de fra tidligere Ejere kendte almindelige Regler om, at Jorden skal dyrkes efter den Plan, Ejeren til Agerdyrkningens Fremme finder for godt at udstede, og indtil en saadan udstedes, skal Jorden dyrkes i alle Maader forsvareligt, Hegn vedligeholdes, skadeligt Vand afledes o. s. v. Endvidere findes der Bestemmelser med Hensyn til Hoveriets Udførelse, lydende paa, at Fæsteren *selv* — ikke ved andet Bud — skal føre sin Plov, naar han pløjer ved Hovedgaarden, saalænge hans Alder og Kræfter tillader det. En Husmand med et Hus paa 3½ Tdr. Land skal eksempelvis svare 4 Rdl. 4 Mk. i Husafgift og i hvert Aars Høsttid skal han meje, rive, binde og hobsætte samt i ustadigt Vejrlig splitte og igen samle Afgrøden af 1 Td. Land, forrette

en Dag i Laden og en gaaende Københavnsrejse (eller i Stedet 4 Dages Arbejde), alt paa egen Kost og med egne Redskaber.

Hoveriet forrettedes paa den Tid, da Bügel overtog Godset, i Henhold til en mellem Klosters tidligere Ejer og Godsets Bønder indgaaet Overenskomst, en Hoveriforening af 30te April 1799. Nævnte Aar havde Klosters daværende Ejer, Landvæsenskommissær *Neergaard*, solgt en Del af det under hans Gaarde, Ringsted Kloster og Kærup, hørende Bøndergods, hvorfor han ønskede de hidtil gældende Bestemmelser ændrede, saaledes at Hoveri forrettedes alene til Ringsted Kloster.

Klosters Bønder modsatte sig imidlertid denne Forandring og Rentekamret paalagde derfor Amtmand *Stemann* i Sorø at mægle mellem Jorddrotten og Bønderne. Et Mæglingsmøde afholdtes den 30te April 1799 paa Amthuset i Sorø, og her indgik de interesserede Parter da *en Forening*. Alle Klosters ældste Fæstebreve indeholder en Henviisning til denne Forening, og vi skal derfor give en lille Oversigt over de ved denne Lejlighed truffne Bestemmelser. Klosters Hovmark inddeltes i Lodder paa 1 Tønde Land og hver enkelt af disse afmærkedes med Egepæle. Inden for disse Hovmaal havde Fæsterne da at udføre følgende Pløjedage:

Hvedemarken skulde brækkes af Godsherrens egne Folk om Efteraaret; derefter skulde den pløjes tre Gange af Fæsterne, nemlig om Foraaret, ved St. Hansdagtid og forud for Sædens Lægning.

Bygmarken pløjedes to Gange, nemlig Foraar og Efteraar.

Rug-(og Hvede-)marken skulde pløjes tre Gange; denne Mark, som sommerbrakkedes, skulde brækkes og pløjes første Gang ved St. Hansdagtid og anden Gang til Sæd om Efteraaret; men hvis den havde været udlagt til Høslet eller Græsning i mere end 2 Aar, skulde den brækkes af Godsherrens Folk.

Byg- og Havremarken pløjedes én Gang.

Man regnede, at Bonden kunde pløje et Hovmaal om Dagen, saaledes at der blev i alt 8 Pløjedage.

Til Harvning og Tromling stillede Bonden to paalidelige Hovbude efter tilsvarende Regler.

I Stedet for Arbejde ved Saaning og Stenpilning stillede han en Karl til Arbejde paa Hovedgaarden en Dag om Vinteren. Den Sæd, som voxede paa hver Bondes 4 Lodder, skulde han besørge indhøstet, ligesom han skulde sno Høbaand til Sædens Opbinding, dog at Foderet hertil leveredes ham af Jorddrotten. Hver Bonde skulde udføre Høsten af Kløverhøet paa to Lodder og af Enghøet paa 10 Skpr. Land af Klosters Enge; ad de Veje, som Høstvognene kørte, skulde Paalæsserne besørge Oprivningen

af det spildte Foder. Bonden skulde udkøre Gødningen til 10 Skpr. Land. Videre skulde han udføre en Gangdag til Rensning af Enge, Jævning af Muldvarpeskud i Kløvermarken etc., vedligeholde 66 Favne Stengærde, opsætte 2 Favne og 2 Alen Risgærde, grave eller oprense 32 Favne Grøfter (i Agrene); til Risgærderne skulde han i Skovridervænget eller Kærehave hugge et Læs Gærdsel og tilføre det. Til Kornrensning og dets Opbæring paa Kornloft maatte han udføre 9 Gangdage, og naar Sæden skulde sælges, skulde han (aarlig) forrette 1 Københavnsrejse og 7 Roskilde-, Køge-, Sorø- eller Næstvedrejser eller andre Rejser af samme Vejlængde. Han skulde skove 1¹/₄ Favn Brænde aarlig og hvert 6te Aar en Favn Gavntræ. Ved Hovedgaardens Vedligeholdelse skulde han yde sin Medvirkning ved 2 Spanddage og 1 Gangdag. Endelig skulde han deltage i Vandsteders Rensning med 1 Spand Heste en halv Dag og personlig 1 hel Dag, og i Korn- og Høstakkes Indflytning samt Halms Udflytning i samme Omfang. I Stedet for at tærskes skulde Bonden aarlig betale 5 Rigsdaler samt »levere 2 Karle og 2 voxne Bud« til Brug ved Tærskemaskinen, dog kun én om Dagen. Endelig skulde han deltage i Markvejenes Vedligeholdelse og være behjælpelig med Heste og Vogn, hvis Ejeren eller Forpagteren skulde flytte.

Det første fra den Bügelske Periode stammende Fæstebrev, i hvilket der findes en nærmere udformet *Agerdyrkningsplan*, saaledes som bebudet i Erections-Dokumentet, er fra 7. Oktober 1815, da »Caspar Peter Bügel, Borger og Grosserer i Kiøbenhavn, Herre til Stamhuuset Ringsted Kloster gjør vitterligt«, at han til Jens Jensen i Snekkerup har bortfæstet afd. Poul Rasmussens Gaard i Torped, idet Fæsteren ægter Enken.

Planen har følgende Regler:

Fæsteren skal

- a) rense Jorden for de derpaa befindtlige store og smaa Steene; hine skal han henføre til Gaardens Udhegn og dær anvende dem til Steengærde, og disse skal han kiøre til Byeveien, forsaavidt de maatte dær behøves;
- b) udgrave fra Lodden det skadelige Vand;
- c) vinterbrække, giøde, sommerpløje og harve tilstrækkeligt den Jord, som han vil besaa med Vintersæd;
- d) han maa ikke besaae Jorden med mere end tre langstraaede Sædearter efter Giødning, førend den udlægges til Hvile;
- e) han skal i sidste Halvaar saae i det mindste 12 Pund rødt og 4 Pd. hvidt og godt Kløverfrøe eller 24 Pd. Rajgræs i hver Td. Land; og

- f) han skal besørge Lodden anordningsmæssigt indhegnet enten ved Steengiærde eller ved dobbelt Grøvt og Plantning i det seneste inden 4 Aar fra 1. Maj 1816, da Herskabet i andet Fald forbeholder sig Ret til at lade det opføre ved lejede Folk.

Paa den Gaards Jord, der skulde dyrkes saaledes, laa følgende Bygninger: fire lerklinede, straatækte Længer, henholdsvis 10 og 13 Fag lange, 3 Fag brede, Stuelængen i Nord, omfattende en Øverstestue paa 3 Fag, en daglig Stue paa 4 Fag, et »Kammer« paa 3 Fag, et Køkken 3 Fag, alt med Lergulv, 6 Fag Vinduer med Trærammer, og en Bagerovn ud til Vejen.

Med Gaarden fulgte som Klosters Eje: 2 beslagne Vogne til henh. 100 og 50 Rbdlr., 1 Plov med Behør 7 Rdlr., 2 Jærnharver til henh. 4 og 3 Rdlr. 1 Skovslæde 3 Rdl., 1 Tromle 3 Rdl., 1 Rejseseletøj 16 Rdl., 6 Heste, vurdede fra 50—10 Rdl. Stykket og 1 Føl til 10 Rdl.

Foruden gennem de i Fæstebrevene fastsatte Regler gives der ogsaa gennem særlige Paalæg Fæsterne Anvisning paa, hvorledes de har at forholde sig. Exempelvis gives der ved en bestemt Lejlighed Fæsteren paa Holtegaarden i Ørslevunderskov Paalæg om at frede de paa hans Lod værende Træer og Buskvæxter.

Det interessanteste Aktstykke til Bedømmelse af *den agrariske Situation paa Ringsted Klosters Bøndergods* i den personlige Bøgelske Periode er dog en Beskrivelse, som B. har ladet udarbejde 1817, det Aar, der forøvrigt blev hans sidste Leveaar. Den bærer Titlen »Beskrivelse over Stamhuset Ringsted Klosters Godsens Gaardbeboere, optaget i Sommeren 1817.« Beskrivelsen, der nu opbevares i Administrationens Arkiv, er udført med pyntelig Omhu og giver et særdeles anskueligt Billede af, hvorledes Klosters Fæstebønder havde det under det ny Herskab. Beskrivelsen bringer Oplysning om Fæsternes Navne, Fæsters og Hustrus Alder samt Børnetal, Fæstebrevets Datum og Gaardenes Hartkorn og Areal, kort Omtale af Jordens Beskaffenhed og dens Drift, Bygningernes Omfang (Fag) og Tilstand, Besætningens Heste og Kvæg samt Meddelelse om Restance og slutelig forklarende Anmærkninger i hvert enkelt Tilfælde.

Der gives Skildring af 48 Gaardes Tilstand, og det vilde føre for vidt at gaa i Detailler med hver enkelt af disse. Af de 48 Gaarde blev én (i Torped) drevet under Hovedgaarden og var til Stadighed udlagt til Græs, én (i Rimmingegaarden ved Universitetsforvalter Grüner) omtales ikke, én (i Ørslevunderskov) drives sammen med Holtegaarden.

Hvad *Jordens Dyrkning* og det i Sommeren 1817 øjensynlige Udslag

deraf paa Markerne angaar, da gives der herom en Række Oplysninger, der vel er holdt i almindelige Udtryk, men alligevel giver karakteriserende Oplysninger. Med Hensyn til det udførte Arbejde har 24 af Gaardene Prædiketet »godt« eller »meget godt dyrkede«, enkeltvis bruges endog Udtrykkene »udmærket« eller »fortrinligt« dyrket, 14 har Prædiketet »taaleligt« eller »middelmaadigt dyrket« og 7 Betegnelsen »maadeligt« eller »slet dyrket«. Betegnelserne for Dyrkningsmaaderne og Dyrkningsresultaterne er imidlertid ikke ensartede. Det kan fastslaas som Regel, at hvor der staa »god Brak«, staa der ogsaa »god Sæd«, og med Hensyn til 24 af Gaardene gælder det, at de har Vedtegningen »i god Drift« eller »god Sæd« og »god Brak«. Kløverdyrkingen er jo paa den Tid Vidnesbyrdet om agrarisk Fremskridt; i 9 Tilfælde nævnes udtrykkelig »god Kløver«, i 4 Tilfælde »slet Kløver«; men disse Tal er antagelig ikke nøjagtige Udtryk for Kløverdyrknings Udbredelse; thi i ét Tilfælde nævnes udtrykkelig »ingen Kløver«, altsaa som en Undtagelse.

I 6 Tilfælde anføres Størrelsen af Aarets gødede Areal; det varierer fra 3 til 6 Tdr. Land paa Marker fra 46 til 89 Tdr. Land; i 2 Tilfælde meddeles, at Fæsteren *køber* Gødning.

Hvad Bedømmelsen af *Hus, Have* og *Indbo* angaar, volder det nogen Vanskelighed at sammenfatte de tre Kategorier under en fælles Karakteristik; men det vil dog være naturligt at tage »det hjemlige« under ét: paa 10 Gaarde kan Betegnelsen »udmærket« eller »meget god« anvendes, ved 21 karakteriseres Tilstanden som »god«, 8 er »temmelig gode« eller »middelmaadige« og 6 »maadelige« eller »slette« (3 uomtalt). I 4 Tilfælde nævnes ved Haven Dyrkning af Nytteplanter, 2 Hamp og 2 Humle; i 1 Tilfælde anføres »megen Pileplantning«.

Formueforholdene hos de 48 Fæstere er det vanskeligere at karakterisere paa Grundlag af Beskrivelsen. Om 6 Fæstere hedder det, at de har »megen« eller »særdeles megen Velstand«, 16 har »Velstand«; i 23 Tilfælde anføres intet bestemt, men Betegnelser som »fattigt Indbo«, »slet Forfatning« o. lign. fortæller jo ogsaa en Del; dog foreligger der ogsaa Tilfælde, hvor Gaard, Have og Indbo skildres som gode, men uden Angivelse af Formuesomstændighederne, og i de Tilfælde, hvor der ties, maa man antage, at Tilstandene, finansielt set, har været mindre gode. Men under alle Omstændigheder fremgaar det bestemt af Optegnelserne, at Halvdelen af Godsets Fæstebønder i 1817 har været velstillede. I ét Tilfælde nævnes som særligt Vidnesbyrd om Velstillethed, at der ved Gaarden staa »en Hæsse gammelt Hø paa 2000 Lispund«.

13 af Fæsterne staa til *Restance*; en af dem, der naar højest i den Hen-

seende, resterer et Beløb af 428 Rigsdaler. Den paagældende Fæster dyrker en Gaard paa godt 72 Tdr. Land »maadelig leersandet, rødagtig Jord, som er meget mager, rød Sand til Underlag, en Deel suur Engbund«. Han har »taalelig Brak, god Rug; den øvrige Sæd saavelsom Græsningen er slet, gjøder 3 Tdr. Land«, Bygningerne er i meget maadelig Stand; han holder 6 Heste, 3 Køer og 3 Kvier. Hans Hjem skildres: »Fattigt Indboe og slet Forfatning i det Heele; denne hele Gaard er fattig og i daarlig Stand og har ringe Jorder; Manden er ikke synderlig duelig.« Manden er 45 Aar, Konen 34; Ægteparret har 5 Børn.

Til Sammenligning anfører vi Karakteristiken af Nabogaarden i samme By, godt 51 Tdr. Land, »Middeljord blandet af Leer med megen Sand og Muld; rød Sand til Underlag«. »Denne Lod er dyrket med udmærket Forstand og Fliid og bærer udmærket Sæd af alle Slags; meget god Brak; gjøder 6 Tdr. L.« Bygningerne er i god Stand; der holdes 9 Heste, 6 Køer og 4 Kvier. »Godt Indboe og Velstand. God Have. 5 Bistader.« Manden 50 Aar, Konen 36, der er 5 Børn.

Ved 8 af Gaardene anføres, at der er Bistader. (En enkelt Gaard har 20 Bistader — om samme Gaard hedder det iøvrigt: »en godt dreven Lod, stor og god Sæd, Bygninger i god Stand, godt Indbo, Orden og Velstand, udmærket god Have.«) Om hjemlig Værkflid meldes der kun i ét Tilfælde: en Gaard i taalelig Drift med middelmaadige Bygninger, godt 83 Tdr. Land, 7—8 Heste, 5 Køer og 4 Kvier, middelmaadigt Indbo, do. Have, — »Konen forfærdiger særdeles meget uldent og linned Tøj til Salg.«

Af Interesse til Bedømmelse af Forholdene blandt Befolkningen er det at erfare, at kun i et eneste Tilfælde nævnes *Drik* som Aarsag til slet Tilstand paa en Gaard; den paagældende drikfældige Fæster var en af de højeste Restanter.

Af de enkelte anførte Exempler vil man have bemærket det for Nutidsøjne ejendommelige Forhold mellem Tallet af Heste og Tallet af Kvæg paa de enkelte Gaarde. Tallene følges saa nogenlunde ad. Dette bliver end mere iøjnefaldende, naar man sammentæller Tallene for samtlige de 48 Bøndergaarde. Det viser sig da, at der paa disse var en Bestand af:

318 Heste og 15 Plage,
329 Køer og 93 Kvier.

Nogen fuldstændig Sammenligning mellem den Gang og nu er vi ikke i Stand til at anstille. Men for tre af Byerne er det for det fuldstændige Jordomraades Vedkommende muligt at foretage en saadan Sammenligning. Disse tre Byer er Skellerød, Ørslevunderskov og Tolstrup, og Forhol-

Nygaard, Ørslevunderskov
 opført 1910-11; solgt fra Ringsted Kloster 1913

det mellem Tallet af større Husdyr var følgende¹⁾ (Køer og Ungkvæg er taget tilsammenlagt):

	1 8 1 7	1 9 1 4
<i>Skellerød</i>	45 Heste 53 Køer	46 Heste 192 Køer
<i>Ørslevunderskov</i>	88 „ 181 „	141 „ 854 „
<i>Tolstrup</i>	44 „ 56 „	55 „ 288 „
	<hr/> 177 Heste 290 Køer	<hr/> 242 Heste 1334 Køer

Paa 48 Bøndergaarde, paa hvilke Optælling fandt Sted i 1817, og som i Realiteten dannede Klosters Bøndergods, fandtes der da som ovenfor anført ialt 333 Heste og 422 Stk. Hornkvæg.

I de fem Landsbyer — nemlig foruden de tre foran nævnte: Torped og Haugbyrd — der praktisk talt var Ringsted Klosters Omraade, selv om en mindre Del af Torped og en større Del af Haugbyrd ogsaa før Klosters Bortsalg var Selveje, fandtes der ved den foran citerede Tælling af 1914 i 90 Besætninger ialt: 463 Heste, 2413 Stk. Hornkvæg, 2850 Svin, 9 — ni — Faar og 29 Bistader.

Beboerne i disse Byer er nu Medlemmer af landøkonomiske Foreninger i følgende Tal: af Andelsmejeri 80, af Fællesmejeri 6, af Andelsslagteri 92, af Æggesalgskreds 79, af Kontrolforening 28, af Hesteavlforening 10, af Kvægavlforening 11 og af Svineavlforening 4.

Disse Tal, sammenholdt med Resultatet af den i 1817 stedfundne Tæl-

¹⁾ Tallene for 1914 er gengivet efter det for Statistisk Departement foreliggende nyeste Materiale fra Tællingen 1914, der velv. er meddelt Forf.

ling, giver ikke en helt nøjagtig, men dog en relativ Forestilling om Udviklingsgangen paa Ringsted Klosters Bøndergods. I Tallene er nemlig ikke indregnede Klostrets Gaarde i Sigersted og Benløse, men til Gengæld er — af Hensyn til det foreliggende Materiale — nogle Ejendomme i Torped og Haugbyrd, som ikke var Fæstegods, medregnede.

Og de to Talgrupper — den sidste sammenholdt med, hvad der endvidere meddeles om Ringsted Klosters Bøndergods i 1817 — giver en bemærkelsesværdig Forestilling om Forskellen mellem før og nu.

Til Ringsted Klosters Gods hørte et stort, ved forrige Hundredaars Begyndelse ubebygget,¹⁾ delvis fælledagtigt Omraade, de saakaldte *Gilsagre*. De angaves at omfatte 468 Tdr. Land, og da hele Hovedgaardens øvrige Omraade udgjorde 618 Tdr. Land, var Gilsagrene en i Omfang meget anseelig Del af Gaardens Areal; men Hartkornet var smaat, godt 13 Tdr. Ager Htk. og godt 2 Tdr. Skovskyld.

Gilsagrene spillede hyppigt ind i Overvejelserne i disse de første Bügeliske Aar. I Klostrets ældste opbevarede Jordebog staar der udfor Rubrikerne om Gilsagrene, at der i Henhold til Rentekammerets Beslutning paa en Del af Gilsagrene skal bygges »tvende complete Bøndergaarde«. Dette Forhold havde dog foreløbig ingen praktisk Betydning. Gilsagrene var i Krigsaarene udlejede til Militæretaten, der her holdt en Forsyning af Stude paa Græs. I 1814 lejede Militæret Græsningen til Udstationering af Rytterheste. Fra Godsets Side blev der forhandlet baade med Oberstløjtnant v. Gether i Roskilde, Ritmester v. Mertens af Husarregimentet i Hørsholm og Ritmester Funch i Køge. Roskilde-Eskadronen havde 140 Heste udstationeret, og Prisen pr. Hest var 10 Rigsdaler for Sommeren. Det hedder forøvrigt i samtidige Meddelelser, at den yderste Del af Gilsagrene, »Stenmarken«, ikke kunde tøjres paa Grund af Stubbe og Stene. (Talen er formentlig om det gamle Skovomraade, af hvilket der svaredes Skovskyld.)

Spørgsmaalet om den resolverede Bebyggelse, der hidtil syntes at have hvilet, blev i Slutningen af Aaret 1814 aktuelt, ved at den konstituerede Byfoged i Ringsted, Kommissær Henrichsen, idet han minder om, at Rentekammerets Paalæg er af 30. November 1805, spørger, hvorledes det forholder sig med disse to Bøndergaarde. Grosserer Bügel kunde med god Samvittighed svare, at han vel vidste af et saadant Paalæg at sige — det er anført i den Jordebog, der er vedhæftet hans Skøde — men at han intet vidste

¹⁾ Gilsagrene havde tidligere været bebyggede. I Kronens Skøde af 7. Juli 1664 paa Ringsted Kloster staar blandt det overdragne Gods »2 Gaarde i Gilsager«

om, hvilken Termin der var fastsat. Det oplystes saa, at Rentekammerets Frist var udløbet allerede Mikkelsdag — 1806! Derefter finder Klosters Godskontor Tiden inde til at komme med en nærmere Redegørelse for sin Opfattelse. Denne Redegørelse er interessant, affattet med den kyndige Hensyntagen til alle Forhold, der præger alt, hvad der — direkte eller indirekte — stammer fra Bügels Haand:

»At bemeldte tvende Bøndergaarde ej er opførte i nuværende Ejers Tid, dertil er Aarsagen dels hans Uvidenhed om den foreskrevne Tid, dels at det formedelst Konjunkturerne har været forbundet med saa særdeles Vanskeligheder og uhyre Bekostninger, ja næsten Umulighed, at erholde de dertil fornødne Bygningsmaterialier; og dels at bemeldte Jorder i Hr. Bügels Ejertid hvert Aar har været overladt Hs. Maj. Kongen eller Provideringskommissionen i Kiøbenhavn til Græsning for Stude undtagen i indeværende Sommer, da man for sent fik Kundskab om, at denne Græsning ikke dertil behøvedes og desaarsag har maattet overlade samme til Græsning for en Del af Hs. Maj.s Heste af Husar-Regimentet. Paa disse Grunde haabes det tilgivet, at disse Jorder ej endnu hidtil af Hr. Grosserer Bügel er foranstaltet bebyggede, der egentlig ogsaa burde være foranstaltet af tidligere Ejer, nu afdøde Kancelliraad Quistgaard. — Angaaende benævnte Jorders Bebyggelse vil Ejeren nu movere i det kgl. Rentekammer, haabendes sammes Bifald.«

Bügel har formentlig »moveret« paa virkningsfuld Maade. I hvert Fald blev der ikke bygget i hans Tid. Først i 1818 fandt Udskiftning Sted ved Landinspektør Voigt. Man gjorde ved den Lejlighed den Opdagelse, at Gilsagrene, som hidtil havde staaet opgivet til 468 Tdr. Land, kun omfattede godt 436 Tdr. Land. De to nye Bøndergaarde fik nøjagtigt lige meget Hartkorn, godt 4½ Td. Ager og Engs Htk. og ca. 6 Skp. Skovskyld hver; Gaardenes Arealer var henholdsvis 151 og 134 Tdr. Land. »Stenmarken«, ca. 150 Tdr. Land, blev lagt til Hovedgaarden. Til Belysning af Landbrugsforholdene kan anføres, at Fæsterne af de to nye Gaarde, Poul Madsen og Jakob Jensen, fik Lodderne i Fæste fra 1. Maj 1820, mod paa hver sit Areal at opføre 40 Fag almindelig forsvarlig Bondebygning, hvortil der leveredes dem det fornødne Ege-Undertømmer og Fyrre-Overtømmer samt Langhalm, Tækkekæppe, Støjler og Væggevindere¹⁾; derhos udbetal-

¹⁾ Støjler og Væggevindere anvendtes ved Opførelsen af Datidens klinede Lervægge og dannede det Fletværk, hvorpaa Leret klinedes

tes der dem 500 Rigsdaler i Sedler, medens Fæsterne selv skulde fremskaffe Besætning, Inventar, Sæde- og Fødekor. De var fritagne for kgl. Skatter det første Aar og for Jordebogsafgifter de første 3 Aar; i de derpaa følgende 4 Aar skulde de svare 15 Tdr. Byg i Penge og derefter hver 30 Tdr. Byg aarlig.¹⁾

Af Godsets Regnskab for 1820 fremgaar forøvrigt, at den fornødne Langhalm indkøbtes hos 14 forskellige Gaardmænd i Omegnen af Ringsted. Der indkøbtes 85½ Læs Langhalm for en samlet Pris af 159 Rigsdaler (Sedler).

¹⁾ Paa Gilsager er der nu 4 Gaarde og 1 Hus. I 1865 nedlagdes den paa Torped Mark tæt Nordvest for Ringsted beliggende *Rimmingegaard*, der ved Bügels Overtagelse af Klosteret havdes i Brug af Kammeraad, Amtsforvalter Pau i Ringsted og fra 1820 af Justitsraad T. L. Grüner. I Stedet derfor opførtes 2 nye Bøndergaarde paa Stenmarken i Gilsager. (Meddelelse fra Ringsted Klosters Godskontor)

C A S P A R P E T E R B Ü G E L

»En Købmand maa ikke lade en Mark
gaa gennem sine Hænder, uden at
der hænger en Skilling ved.«

(Joseph Hambro)

Den Mand, af hvem vi i det foregaaende har faaet et Indtryk som Guds-herre, var en af Forgrundsskikkelserne indenfor den danske Storhandels-stand ved forrige Aarhundredskifte. Meget tyder paa, at de gamle Køb-mandsord, der staar over disse Linier, netop passer paa ham. Men for-øvrigt er det ikke meget, der er bevaret om ham. Han omtales ganske kort i Biografisk Lexikon.¹⁾ Man véd, at han er født i Hamborg den 4de Marts 1759, at han den 12te November 1783 faar Borgerskab som Grosserer i Kø-benhavn, at han ægter Catharina Maria Adzer, Datter af en vel meriteret københavnsk Borger,²⁾ at han 1808 køber Ringsted Klosters Gods og 27de December 1814 af dette opretter et Fideikommis, og at han dør den 1ste September 1817 som »en af Hovedstadens rigeste Privatmænd.«³⁾

Dette er Milepælene i hans Tilværelse. Og denne Tilværelse er samti-dig med andre Mænds, hvis Navne endnu lever i den danske Storhandels Historie, Mændene fra »den danske Handels Empire«, som en senere Forfatter har nævnt denne Tid: Constantin Brun, de Coninck, Duntzfeldt, Erichsen, Prætorius, Ryberg, Suhr, Tutein, Zinn o. m. fl. Mange af disse Mænd havde begyndt som Fattigfolk og var naaet frem ved flittigt, maalbe-vidst Arbejde, under forstandig, ofte dristig Udnyttelse af de heldige Kon-junkturer, som Handelen under det frie danske Flag havde, mens den største Del af Evropa stod i Flamme (Revolutionskrigene og alle de Krige, der fulgte paa disse). Hvad der har ført Bügel fra hans Fødeby til Køben-havn, og under hvilke Vilkaar han har begyndt sit Arbejde, vides ikke. Men den Kendsgerning, at han allerede som 24aarig løste Grossererbor-gerskab, taler for sig selv. Den vidner om, at han med Ungdom har for-enet Handlelyst.

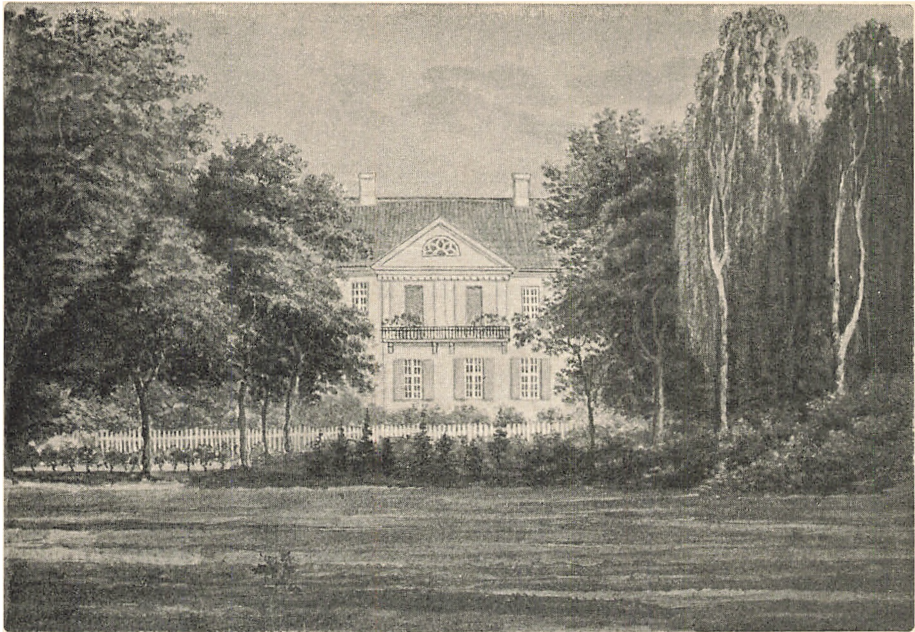
I Københavns ældste Vejviser (for 1787) nævnes »Bügel, Kiøbmand, Bag Børsen 92«, og med denne Adresse staar han opført i Vejviserne indtil 1794.

Sandsynligvis har han allerede før sit 40de Aar tjent sig en anseelig For-mue; thi saa tidligt som i 1793 erhverver han den store Lystejendom »Bonne Espérance« ved Strandvejen. Denne Eiendom, til hvilken der hørte »en Have paa over 200 Frugttræer«, havde tilhørt Tidens store Stats-

¹⁾ 2. Bind. (Jul. Schovelin)

²⁾ Catharina Maria Adzer var født den 29de Oktober 1769, Datter af J. L. Jensen Adzer, Lærer bl. a. for K. L. Rahbek. Hendes Farbroder var Medaillør Daniel Jensen Adzer, Medlem af Akademiet. (Biograf. Lex.)

³⁾ »Nyeste Skilderie«, 13: Sept. 1817

Bügel'ske Landsted: Bonne Espérance paa Strandvejen ved Charlottenlund (Nedrevet 1893)
(Efter Akvarel, som tilhører Hofjægerm. O. Brun, Sæddingegaard)

mand A. P. Bernstorff, der havde solgt den til Konferensraad Conrad Hauser (efter hvem Hauserplads i København senere har faaet Navn). Hauser udvidede Ejendommen betydeligt og solgte den som nævnt 1793 til Bügel.

Det var Tidens Mode og en stor Behagelighed for de rige Handelsherrer og deres Familier at have en saadan Lystejendom til Sommeropholdssted. Fra Lyststedernes Haver kunde man maaske i Sejlernes Vrimmel derude paa det blinkende Sund faa et Glimt at se af sit eget Skib, der efter 2-3aarig Fraværelse vendte tilbage til den hjemlige Havn med Rigdomme i Lasten. »Det gode Haab« — Afrikas sydlige Forbjerg, uden om hvilket Farten til Asiens Eventyrlande gik — stod for Handelsverdenen som det forjættede Land; derfor fik Lyststederne Navne som *Bonne Espérance*, *Constantia*, *Taffelbay*.¹⁾

Hvad Bügel gav for sit Landsted (der jo netop bar et af de citerede Navne), vides ikke. Af Panteregistret for Københavns Amt²⁾ fremgaar kun, at Bügel den 17de November 1793 udstedte til Konferensraad Hauser en Obligation paa 4000 Rigsdaler, paa hvilken der den 21de December 1795 er udslettet 1000 Rigsdaler, hvorefter den er bleven aldeles udslettet den 4de August

¹⁾ Louis Bobé i Hist. Medd. om Kbhvn. 4. B. VII og VIII

²⁾ I Landsarkivet for Sjælland

Frederiksholms Kanal med Bøge lske Gaard (= »8. Plesses-gaard«)

(Formindsket Gengivelse af Kobberstik i: Iohan Iacob Bruun: Novus Atlas Danicæ, Kiøbenhavn, 1761 • Nr. 27)

1800«. — »Bonne Espérance« var beliggende ved Siden af Constantia, dér hvor nu Esperance-Allé ligger; her findes endnu en gammel Haveindkørsel med Navnet Bonne Espérance. Ejendommen blev først nedreven i Beyndelsen af 1893.

Langt anseeligere end Bonne Espérance var dog den store Grundejendom, som Bøgel erhvervede sig i København, og som helt op til forrige Hundredaars Midte bar hans Navn.

Det var Ejendommen Nr. 242 (nu 16 og 18) Frederiksholms Kanal. Denne Gaard havde tidligere været i landskendte Personers Eje. 1759 bar den Navnet »det Plessiske Hotel« og ejedes da af Gehejmerraad Ludvig v. Plessen. Nævnte Aar købtes den saa af Amtmand, Gehejmekonferensraad, Greve Eggert Christoffer v. Knuth og bar derefter en Tid Navnet »det Knuthske Hotel«. 1779 gik den over i Grosserer Søren Lyckes Eje.¹⁾ Den 23de Maj 1783 begærer Søren Lycke den vurderet, formentlig for muligt Salgs Skyld, og Værdien fastsættes til 61,298 Rigsdaler dansk Courant. Søren Lycke havde, mens han ejede Gaarden, givet dennes Spisestue et meget fantastisk Udstyr: Væggene var malet som et Palads set udefra, Loftet som den blaa

¹⁾ C. Bruun: København

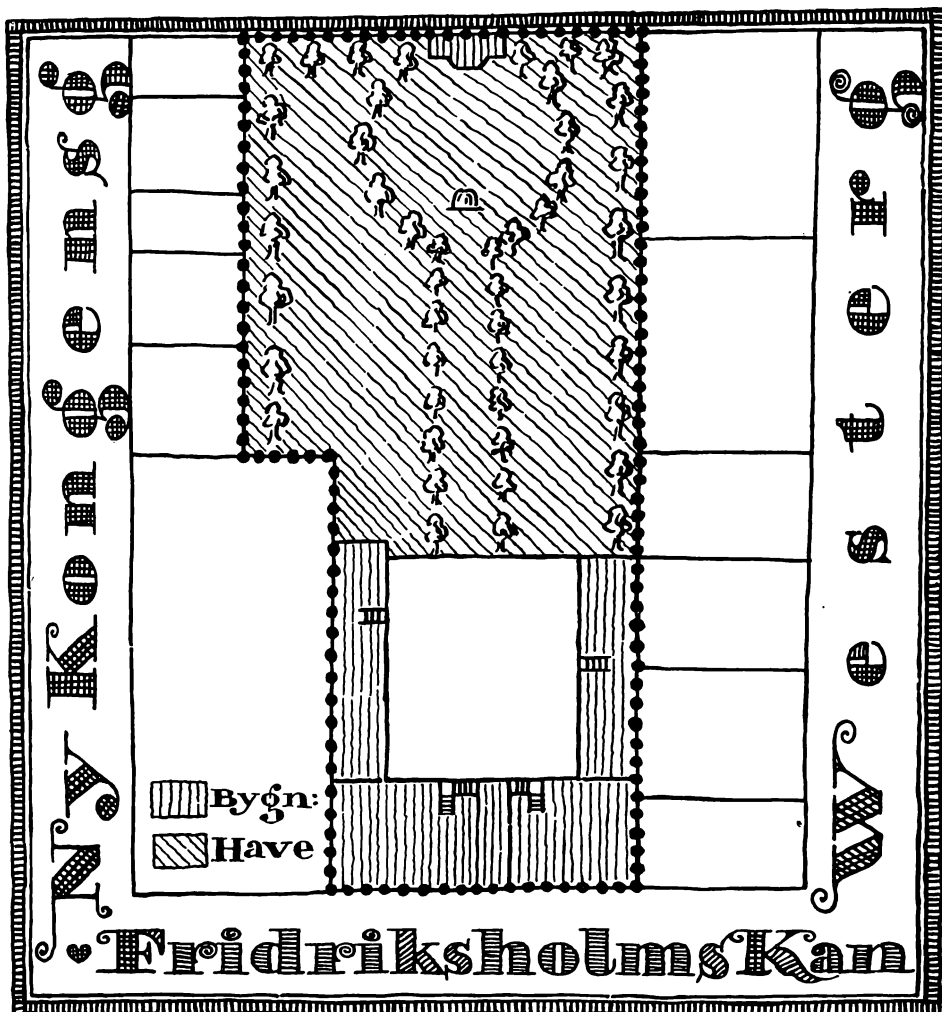
Himmel, Gulvet som en Grusgang, Ovnene var skjult bag Gittere, der forestillede en Volière med Ørne og et Bur med Tigre. Den følgende Ejer er Gehejmeraadinde Stampe, af hvem Bügel formentlig har købt den. Aaret for Købet kendes ikke; men fra 1809 nævnes Bügel som boende og ejende Frederiksholms Kanal 242.

Gaarden ved Frederiksholms Kanal har paa den Tid været en imponerende Ejendom, herskabeligt og solidt indrettet i alle Henseender. Af forskellige Vurderingsforretninger¹⁾ kan man danne sig en god Forestilling om dens Indretning. Façadebygningen var 55½ Alen lang og to Etager høj. En solid Port af Egetræ med stærkt Beslag førte i Husets Midte ind til det plankelagte Portrum, hvis Loft var gipset, og fra hvilket der var Opgang til Beboelsesrummene. I Façadebygningens Stueetage var der rummelige Værelser med plankelagte Gulve, med Vægge, der forneden var panelerede, foroven enten betrukket med Papir paa Lærred og indfeltet i forgyldte Friser eller Lister samt med »aparte Malerier« over Dørene, eller betrukket med Lærred, *malet i Løvværk*. Dette malede Løvværk har været noget af det, hvorom man talte i København. Datidens snaksomme Hovedstadsblad »Skilderiet« fortæller, at Bügel havde ladet Spise-stuen male som en Skov saa skuffende, at man virkelig en Gang skal have troet sig forvildet deri. C. Bruun udbryder i Anledning heraf: »Man véd unægtelig ikke, hvad man mest skal beundre: Kunstnerens Fantasi eller Indbildningskraften hos den Gæst, der troede sig forvildet.« I Værelserne stod prægtige Vindovne eller Fajanceovne, anbragte i Nischer paa Marmorfliser.

I andet Stokværk var der bl. a. to store rummelige Sale, den ene betrukket med rødt Silkedamask, den anden med malet Lærred; over Dørene var forgyldte Rammer i Billedhuggerarbejde og deri var indfattet Malerier. Gulvet i den ene Sal var indlagt med Valnøddetræ; Lofterne var gipsede og udstyrede med Stukkaturarbejde. I den rummelige Gaard laa der to 42½ Alen lange Sidebygninger og i Haven et 15½ Alen langt, 7 Alen dybt »Lysthus«, der var een Etage højt og forsynet med Kuppeltag.

I denne prægtige Ejendom har Bügel og Familie haft deres egentlige Hjem i den Tid, da hans Navn er knyttet til Ringsted Kloster, og han har gjort sit til, at Gaarden er bleven endnu anseeligere. Af den i 1820 efter Begæring af C. P. Bügels Bo foretagne Vurdering fremgaar det nemlig — hvad der ikke er nævnt i de tidligere Vurderinger —, at der paa Façadebygningen mellem Taget og Hovedgesimsen findes en Altan, der er beklædt med Kobber, »Gelænderet eller Brystværket for samme samt ti Vaser og

¹⁾ Opbevarede henholdsvis i Landsarkivet for Sjælland og i Raadhusarkivet i København

Bøgelske Gaard (tegnet efter gammelt Kort)

det derimellem over det midterste Fag paa Brystværket staaende Vaaben og Postamenter er i gotlandsk Sten«, ligesom Façadevinduerne og Portaler er indfattede i Murværk af samme Stenart.¹⁾

¹⁾ Om Gaardens Historie efter Bøgels Dod kan meddeles, at den vurderedes gentagne Gange, første Gang til 50,400 Rigsdaler, men da dette Beløb ikke indkom ved de afholdte tvende Auktioner omvurderedes den til 38,300 Rigsdaler rede Solv. Fra den Tid gaar den ud af den Bøgelske Slægts Eje. Gaarden købtes af Jens Lund; i hans Tid beboedes første Sal af den engelske Minister ved det danske Hof, Mr. Foster. Endnu i 1849, da Gaarden ejedes af »Det forenede borgerlige Selskab«, kaldtes den »den Bøgelske Gaard«; nævnte Aar solgtes den til »Fødsels- og Plejestiftelsen«. Fra 1851 er den delt i to Ejendomme. (Vill. Christensen: »København 1840-1857«)

Denne stolte Ejendom har altsaa dannet Rammen om Forretningsmanden og Familiefaderen Caspar Peter Bügel i hans Tilværelses Højdeperiode. Her fejrede den 20de Maj 1812 hans ældste Datter, *Frederikke Margrethe Bügel*, sit Bryllup med Constantin Bruns og Frederikke f. Münters, Søn *Carl Brun*, og herfra drog det unge Ægtepar ud til Gaarden Krogerup, der endnu er i denne Gren af Slægtens Besiddelse. Og Aaret efter er der Fest for den ældste Søn, Grosserer *Daniel Nicolaj Bügel*, der ægter *Jesmine Blicherolsen*, »en Kvinde med klassisk skøn Skikkelse, opdraget i Spanien, Berberiet og Paris, hvor hendes medfødte Evner for Dansen var bleven uddannede«,¹⁾ et Bryllup, som endog har sat sig Spor i Datidens Presse, idet »Dagen«, Nr. 285, 1813, indeholder følgende:

T A N K E R

i Anledning af Hr. Grosserer D. N. Bügels Ægteforening
med Frøken M. Olsen den 27de November 1813:

Nyd nu Himmelglæder
Som Dem Elskov yder —
I Lykkens grønne Eden
Eders Hierter fryder!
Som Dyd og Uskyld blid
I Venskabs faste Kiæde
Ilte I nu hid,
Hvor Eendragt Eder ledel
Lad ei Storme hvine,
Men en evig Tryllevaar
Ud af Lyksalighedens Mine
Omsmile Eders Aar!
I denne Lundens Favn,
Hvor Fugle nynne Morgensang,
Være uforglemelig Eders Navn,
Tone evig Jubelklang!
Naar da kommer Livets Vinter
Naar kuns matte Aftenstraaler
Giennem Lunden glimter,
Hvo sin Fryd med Eders maaler,
Hvo saa roligt til Graven gaaer,
Naar Dødens Time slaar.

S.....

Dette mere velmente end egentlig velformede »Bidrag til Festen« er et ikke meget værdifuldt, men ganske morsomt Vidnesbyrd om, at det Bügeliske Hus var et af dem, der interesserede Datidens Offentlighed.

¹⁾ Louis Bobé: »Frederikke Brun, f. Münter, og hendes Kreds«

Et stort Hus — husholdningsmæssigt set — har den Bügelske Gaard været. Af faktiske Omstændigheder desangaaende kender vi ganske vist ikke mange. Men der er dog bevaret Koncepten til et enkelt Aktstykke, der angaar den *materielle* Forbindelse mellem Gaarden ved Frederiksholms Kanal og Ringsted Kloster. I Anledning af en fra Godset til Sorø Amt i 1813 sket Indberetning om Godsets afgiftspligtige Produktion oplyses i et Supplement, at der foruden det indberettede paa Klostret fandtes (den 14. Oktober 1813): »12 Stykker Lam, fødte sidste Foraar, som skal forbruges i Godsejerens udi Kiøbenhavn værende Huusholdning til sin, sin Families og mange Domestiqueres Ophold i Løbet af de første 6 Maaneder efter sidste Anmeldelses Dato; 6 Stykker Aars Sviin, som ere af ham forlængst bestemte til at slagtes i Kiøbenhavn kort efter Juul til Brug i hans Huusholdning der de første 6 Maaneder, samt 4 spæde Griise, der ere bestemte til ei alene førend 6 Maaneder, men endog førend 6 Uger at anvendes i hans Huusholdning som Steegegrise.« I samme Forbindelse nævnes forøvrigt ogsaa, at »en Ko er af ham [Bügel] sendt til Ringsted Kloster fra hans 1½ Mil fra Kiøbenhavn beliggende Lystgaard »Bonne Espérance«, hvor den fornødne Fodring ei haves.«

Om Bügel som Forretningsmand véd man ikke overvættets meget. Hans efterladte Papirer er ikke blevne opbevarede i Slægten. Grosserer-Societetets ældre Protokoller, som Forf. ved velvillig Imødekommen fra Grosserer-Societetets Komité har faaet Lejlighed til at gøre sig bekendt med, giver kun faa Oplysninger.

I Societetets Forhandlingsprotokol findes Navnet Bügel — under Formen »Bügel & Co.« — første Gang som Underskrift den 14de Oktober 1785 (en Sag angaaende Anbefaling paa navngiven Mands Andragende om et Mæglerembede). Grossererne ses ikke at have holdt særlig mange Møder om deres Anliggender. Men naar saadanne Møder afholdes, savnes Bügels Underskrift i den foran gengivne Form som Regel ikke. Fra et Møde den 4de Februar 1788 ses »Bügel & Co.« saaledes som første Underskriver under en Redegørelse for en Plan om Oprettelse af et »Handels- og Industrie-Intelligence-Contoir«.

Vidnesbyrd om Forretningens Art og Natur haves der kun ganske enkelte af. En Tradition i Slægten vil vide, at Bügel var stærkt interesseret i ostindiske Anliggender. En direkte Bekræftelse paa denne Overleverings Rigtighed haves i Københavns Vejviser for 1795, hvor man mellem Navnene paa Grosserere, som »fornemmeligen handle med Ost- og Vestindiske og andre Slags Vare«, finder Firmaet Bügel & Co. Hvilke »andre

Slags« Varer Firmaet har ført, fremgaar indirekte af nogle Besvarelser til Grosserernes Protokol 1) angaaende hvilke Forraad af Korn- og Fedevare (1788) og 2) hvilke Beholdninger af saltet Sild (1789) de forskellige Grosse- rere ligger inde med. Der er nemlig i begge Tilfælde rettet Forespørgsel til Bügel & Co.

I 1790 dannedes en snævrere Sammenslutning, der nævnes som »Gros- handlernes nøjere Forening eller Convention«, med den Begrundelse, at »da intet nyttigt kan udrettes, med mindre vi af og til samles, skal der holdes Maanedsmøder hver første Mandag i Maaneden, hvortil de for- nødne Værelser skal lejes.« Der indtegnedes straks ca. 40 Medlemmer. Bügels Navn findes ikke i den første Fortegnelse; men efterhaanden slut- ter flere sig til »Conventionen«, og i Protokollen findes senere følgende Vedtegning:

»Jeg antager Forbindelsen og betaler Indskud for dette Aar.
Kiøbenhavn den 4de Martz 1793.

Casp. Pet. Bügel.

Svarets Form viser, at Bügel er bleven opfordret til at indtræde. Ejen- dommelig i denne Underskrift er Stavemaaden for »København«; den vid- ner — endnu 10 Aar efter Bügels Ankomst til København — om hans Op- rindelse. Fra nævnte Tid ses Bügel at have været en stadig Deltager i »Conventionen«s Møder; hans faste, smukt skrevne og let læselige Under- skrift savnes sjældent under nogen Protokoltilførsel. Kun to Gange — nemlig i 1797 og 1798 — har han maattet betale Bøde (2 Rigsdaler) for uretmæssig Udeblivelse fra Forhandlingerne.

De vægtigste og interessanteste Oplysninger om Arten og Omfanget af Bügels Forretning har man i *Rs. Nyerups* »Kiøbenhavns Beskrivelse«¹⁾ og i nogle tilfældige Bemærkninger i et Memoireværk fra Slutningen af det 18de Aarhundrede.²⁾ Af førstnævnte Værk fremgaar, at Bügel i 1798 har hørt til de Grosse- rere, der er *selvstændige Rhedere*. Han har nævnte Aar udsendt 6 Skibe, nemlig: *1 til Ostindien, 1 til Vestindien, 1 til Sydame- rika, 2 til Middelhavet og 1 til Østersøen.*³⁾ Dette Tal er et Vidnesbyrd om, til hvilken Højde den Bügelske Forretning er naaet.

Meddelelserne i det foran citerede Memoireværk viser os Bügel som en

¹⁾ udgivet 1800

²⁾ Jul. Clausen og P. Fr. Rist: »Grandmamas Bekiendelser«

³⁾ Andre af Datidens Matadorer udsendte nævnte Aar følgende Antal Skibe: Const. Brun 3, Coninck 9, Drewsen 10, Duntzfheldt 13 o. s. f.

Mand, der ikke alene staar midt i det københavnske Forretningsliv, men ogsaa som livlig Deltager i Selskabslivet. I 1793 kommer der franske Udsendinge til København for at opkøbe Korn til den franske Republik. Blandt disse Udsendinge er den da 40aarige Henri Duveyrier, der afsluttede Handeler med en Række københavnske Grosserer. Det fremhæves saaledes, at de gjorde »meget betydelige Affairer« med Etatsraad Brun, *Bügel*, Selby, Eriksen og Cramer. De franske Kommissærer gjorde megen Lykke i det københavnske Selskabsliv, hvor man sværmede for det franske, hvad der atter gav Anledning til Rivninger med de engelske Kredse i København. Disse Rivninger kulminerede, da de franske Kommissærer indbød til et større Bal i Anledning af de franskes Generobring af Toulon (1793), et Bal, som den danske Regering efter Henstilling fra den engelske Gesandt forbød. Kommissæerne havde indbudt deres Forretningsforbindelser; men paa en enkelt Undtagelse nær udeblev alle de indbudne Herre, deriblandt *Bügel*. At *Bügel* maa have staaet paa en fortrolig Fod med de franske Udsendinge fremgaar af en Vending i et Brev som Kommissæren Duveyrier skrev til en Samtidig, en ung københavnsk Dame, Frk. Sophie Zinn, Datter af Grosserer, Agent Johan Ludvig Zinn. Talen er om en tysk Teaterforestilling, som overværes af Duveyrier, og under hvilken han ønsker at tale med en Dame af det københavnske Bourgeoisi, Datter af Grosserer, senere Sukkerraffinadør Fiedler:

»J'avois donné au gros Papa *Bügel* la consigne de rester à la porte pour me dire si elle étoit entrée, quand elle entreroit, et ou elle se placeroit. Mon portier étoit très bien choisi. Quelques minutes après j'ai vu venir vers moi aux loges d'en haut Mlle Fiedler et son amie Mlle Hey suivies tout deux de mon Commissionnaire, qui très adroitement et sans leur rien dire avoit dirigé leurs pas de mon côté.«

Udg. af »Grandmamas Bekiendelser« bemærker i en Note til Brevet: »Rimeligvis den meget formuende Grosserer Caspar Peter *Bügel*«. Den i Brevet brugte Vending om *Bügel* og den Mission, der er tildelt ham, viser et kammeratligt-fortroligt Forhold mellem den københavnske Forretningsmand og den franske Kommissær.

Af Grosserer-Societetets gamle Forhandlingsprotokol fremgaar, at C. P. *Bügel* deltog i de vigtige Forhandlinger, som fandt Sted i Societetet i de bevægede Augustdage 1807 forud for Københavns Bombardement — For-

handlinger gennem hvilke det tilsigtedes at »*træffe Foranstaltninger der maatte i dette kritiske Øieblik ansees nødvendige og nyttige.*« Hans Underskrift staar med de vanlige faste Træk under de fattede Beslutninger.

Under den alvorlige Situation, der var indtruffet for Landet efter den engelske Krigs Udbrud, maatte der bl. a. søges rejst en Række indenlandske Laan, derunder ogsaa hos Handelsstanden. Efter Kongens Paalæg til Grev Schimmelmänn indbødes der saaledes i September 1808 til et Møde, i hvilket elleve store Handelsfirmaer, hvoriblandt de Coninck, Ryberg, Duntzfeldt, Tutein, Brun og *Bügel* deltog; disse tegnede et Laan paa 3 Millioner Mark Banco, et Laan, som Staten forøvrigt ikke kunde forrente til den fastsatte Tid, hvorfor det prolongeredes og Renten forhøjedes fra 4½ til 5 pCt. Ogsaa i 1810 var *Bügel* selvsvyvende med at tegne et Banco-laan paa 1,200,000 Rigsdaler.²⁾ Begge Tilfælde er Vidnesbyrd om den fremtrædende Stilling, *Bügel* har indtaget indenfor den danske Storhandelsstand.

Fra 13de Februar 1812 underskriver D. N. *Bügel* som Medlem af Grosserer-Societetet, men den gamle Underskrift »*Bügel & Co.*« findes endnu et Aars Tid — sidste Gang 1ste November 1813.

Efter den Tid ses *Bügel* ikke at have deltaget i større Handelsanliggender. Derimod har han, som det fremgaar af det andetsteds i dette Skrift oplyste, viet sit nye store Jordegods Ringsted Kloster megen Opmærksomhed og Interesse.

---

¹⁾ Gengivet efter: Grosserersocietetets Forhandlingsprotokol 1801 (Kbhvns. Børs)

²⁾ Ovenstaaende meddelt efter: Marcus Rubin: »1807-14«

Bügels sidste større Handling med Hensyn til Ringsted Klosters Gods har utvivlsomt været Beslutningen om at lade affatte den foran citerede Jordebog med Beskrivelse fra Sommeren 1817. Skønt han endnu kun var en Mand paa 59 Aar, havde hans Helbred dog længe været vaklende. Og i »Adresseavisen« (»Kjøbenhavns kongelig alene privilegerede Adresse-comptoirs Efterretninger«) for Tirsdag den 2. September 1817 læses følgende Kundgørelse:

»Min elskede Mand, Grosserer CASPAR PETER BÜGEL, døde i Gaar efter flere Aars Svagelighed, i sit 59de Aar. Dette for mig og Børn saa smertelige Tab skulde jeg herved bekjendtgjøre, frabedende mig al Bevidnelse af Deltagelse, der kun vil forøge vor Sorg over Tabet af den bedste Mand og Fader.

Kjøbenhavn, den 2^{den} September 1817

Paa egne og Børns Vegne
CATHARINA MARIA BÜGEL
født Adzer«

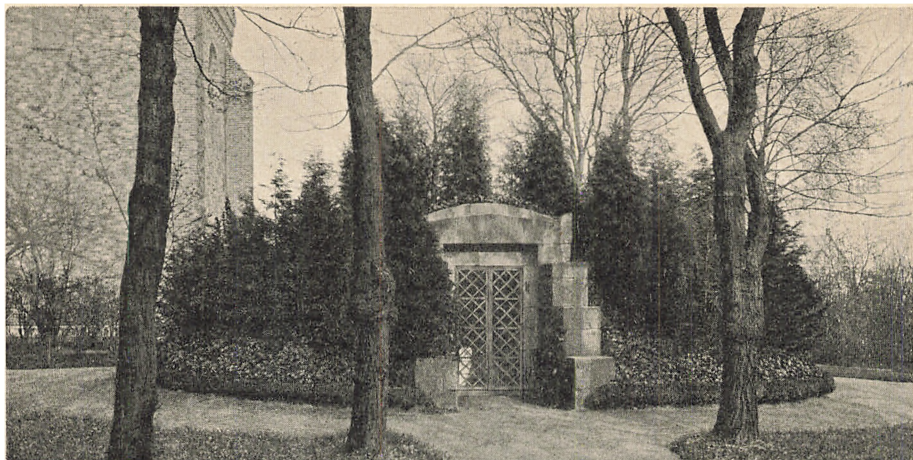
Hans Død gav Anledning til en kort offentlig Omtale, idet »Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn« for 13de September 1817 indeholdt følgende Meddelelse:

»I disse Dage døde her i Kjøbenhavn een af Hovedstadens rigeste Privatmænd, Grosserer C. P. Bügel. Man anslaaer hans Efterladenskaber, hvoriblandt et Jordegods, til 1,300,000 Rigsbankdaler, som, efter nærværende Cours er henved 300,000 Specier.«

Denne Omtale gik over i Sorø Amts eneste daværende Avis »Den vestsjællandske Avis« i Slagelse, med hvilken Ringsted Klosters Gods til Staaenhed havde staaet i Forretningsforbindelse gennem Kundgørelser o. lign.

Bisættelsen maa efter hans Enkes udtalte Ønske antages at være foregaaet i Stilhed. Liget bisattes i St. Petri Kirke, hvor det henstod, til det kunde overføres til Begravelsespladsen ved Ringsted St. Bendts Kirke.

Paa den Plads, hvor Ringsted Klosters Ladegaard laa før Branden 1806, er der nu en Lund som en Del af Klosterhaven. Denne Have og Lund danner tilsammen en venlig Baggrund for St. Bendts Kirke og den bag Kirken liggende Plads, der udgør *den Bügelske Gravlund*. Begravelsespladsen ligger ud i ét med den gamle, næsten helt nedlagte St. Bendts Kirkegaard, der nu kun omfatter enkelte vedligeholdte Gravsteder. Men den officielle Adgang til Pladsen er ad en Vej, der fra Sorø Landevej fører gennem Klosterhaven til Hegnet mellem denne og Gravlunden.

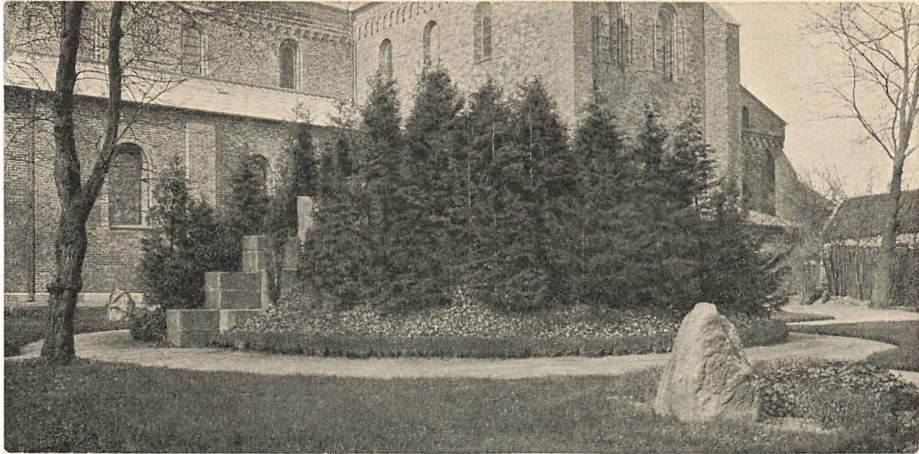
Bügelske Gravhøj (Vestside)

Gitterporten ved hvilken denne Vej slutter, aabnes kun, naar en af Slægten skal stedes til Hvile.

Da Bügel overtog Ringsted Kloster, var Pladsen omkring Kirken baade mod Syd og Vest en øde Tomt, der henlaa for Allemands-Færdsel. Vi har set, hvorledes han bestræbte sig for at faa Fred paa sine Enemærker (se S.13). Man tør antage, at Bügel har fortsat disse sine Bestræbelser og dette for to Aarsagers Skyld: For det første, fordi alt, hvad man kender om ham, vidner om, at han var et Ordensmenneske, der ikke har kunnet finde sig i at have for Øje de stadig aabenbare Virkninger af Katastrofen i 1806; og for det andet fordi han sikkert ret tidligt har fattet Plan om, at hans og hans Slægts sidste Hvilested skulde være paa den Fideikommisset tilhørende Grund bag St. Bendts Kirke.

Ved at vælge dette Gravsted vilde den gamle Handelsfyrste komme til at hvile i minderig Jord midt paa den Plads, der forudm bar Benedictinerklostret. Hvilke Tanker Bügel har gjort sig, da han valgte denne Plads til sit Hvilested, véd man forøvrigt ikke. Man kender intet til, at han skulde have været en Mand med udpræget historisk Sans. Tværtimod — intet tyder derpaa. Det foran citerede Brev, hvor han værger sin Ejendom, nævner intet om Forargelse over Tilstandene for *Kirkens* Skyld. Naar han vælger Stedet, er det sikkert først og fremmest, fordi Ringsted Kloster er den af hans Ejendomme, der er ham kærest. Dette Gods er udset til at skulle bære *hans Navn* ned igennem Tiderne, til at skulle sikre Slægtens Velfærd. Øjensynligt er det ham en umiddelbar Tilfredsstillelse at sætte Ordene »Herre til Ringsted Kloster« bag sit Navn. Og hvad var vel

Bügelske Gravhøj (ved St. Bendts Kirkes Sydside, Ringsted)
(til venstre Stenen paa Catharina Maria Bügels Grav)

naturaligere, end at Herren til Ringsted Kloster kom til at hvile paa Klosters Grund i Læ af de ærværdige Kirkemure. At det sker paa hans eget Ønske, véd vi af et opbevaret Brev fra en senere Tid (1843), hvor det anføres, at Bügel er stedet til Hvile paa det omtalte Sted »ifølge hans eget i Livet ytrede Ønske«.¹⁾ Efter hans Død blev der da ogsaa straks i Henhold til Beslutning af hans Efterladte skredet til Opførelsen af *Gravkamret*.

Regnskabet over dette Arbejde er bleven bevaret i Klosters Godsarkiv. Det ses heraf, at den anseelige Gravhøjs Opførelse har kostet den betydelige Sum 5500 Rigsdaler Sølv, og det kan have sin Interesse at se, hvorledes denne Sum fremkommer. Murarbejdet, der udførtes af Murmester Tabel, Ringsted, kostede 580 Rigsdaler. Der medgik til Murværket 27,600 Flensborger-Mursten, som transporteredes fra Karrebæksminde til Ringsted af Skomager Jens Schiøtte for 362 Rigsdaler. Stenhuggerarbejdet, der besørgedes af Stenhuggerne Scheller, København (Gulvfliserne), Wiborg, Holbæk, og Th. Nielsen, Baldersbrønne, kostede 2158 Rigsdaler; de fleste af de til Gravhøjen anvendte store Granitsten er fundne paa Torped og Bringstrup Marker ved Ringsted; Transporten af Stenene kostede 375 Rigsdaler og besørgedes af Købmand Freiesleben i Ringsted. Jordarbejdet paa Gravkapellets Plads kostede 412 Rigsdaler, hvoraf Husmand Hans Jensen, Alsted, oppebar de 305 Rigsdaler for Gravmindets Bedækning med Ler, Jord og Græstørv; et meget stort Arbejde, da det gjaldt om at tilvejebringe et Grundlag for den Beplantning, som der skulde foretages paa selve

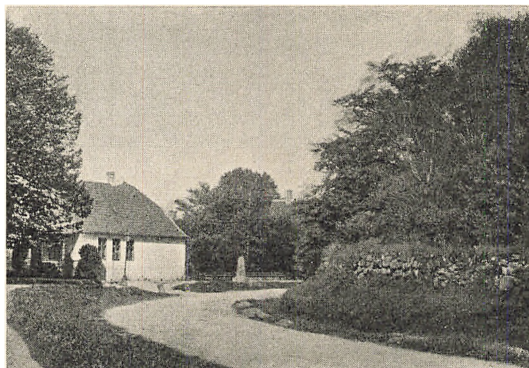
¹⁾ Administrationens Svar paa Forestilling fra Kmh. C. Brun til Krogerup (af 30. Novb. 1843)

Gravhøjens Overflade. At Arbejdet er gjort godt, bærer den nu saa frodige Vegetation Vidnesbyrd om.

En enkelt Post paa Regnskabet angaar Vagtholdet paa Pladsen under Gravkapellets Opførelse; dette Vagthold, for at »Creature eller uvedkommende Folk« ikke skulde beskadige Arbejdet, kostede 83 Rigsdaler. Endvidere er vistnok ved samme Lejlighed den gamle Klosterbrønd for sidste Gang bleven oprenset; der anføres nemlig et Vederlag af 4 Rigsdaler for Oprensning af den paa Pladsen værende Brønd. Videre ses det af Regnskabet, at der for henholdsvis den første og sidste Stens Lægning er bleven betalt en Douceur af 6 Rigsdaler.

Gravkapellet er bleven opført i 1818 og 1819, og i det følgende Aar har man fuldført et andet Arbejde, som fik stor Betydning for Omgivelserne, nemlig *Plantningen af den Lund*, der fra den egentlige Klosterhave strækker sig Vest for Kirken ud imod Landevejen

til Sorø. I Foraaret 1820 opsattes 194 $\frac{1}{2}$ Favne Stengærde omkring »den øde Plads«, og samtidig fandt Tilplantningen Sted, efter at Omraadet var bleven planeret; der har her været Tale om et ikke ringe Arbejde, idet alene Jordpaafyldningen har kostet 50 Rigsdaler. Det var Bügels Svigersøn, Kammerjunker, senere Kammerherre C. F. B. Brun til Krogerup, der sluttede Akkorden om dette Arbejde, og det kan saaledes antages at være ham, der har forestaaet Planerne for det, og som har draget Omsorg for, at ikke alene Bügels Ønske om Hegnsfred, men ogsaa et Krav om smukke Omgivelser er sket Fyldest.

Klosterhaven, hvor Sorø-Landvejen fører ind i Ringsted
(i Baggrunden: »CVII R, 8 MIII.« fra Kjøbenhavn)

Men inden vi gaar videre i Skildringen af de herhen hørende Forhold, vil vi under Hensyn til Tidsfølgen fremdrage et Træk i den Bügelske Slægts Historie, som er af en ganske særegen Interesse, og som henhører til det Tidsafsnit, vi nu er naaet frem til — Tiden umiddelbart efter Stamfaderens Død.

CATHARINA MARIA BÜGEL

* 29. Oktober 1769 † 25. Januar 1845

Efter Maleri, tilhørende Fru Ella Berner. Billedet er formentlig malet af C. A. Lorentzen, der har malet C. P. Bügels Portræt og Portræt af et andet Medlem af Slægten. Se Bemærkningerne under C. P. Bügels Billede. Catharina Maria Bügels menes malet som Gave til Amalia Bügel, gift Berner, da hun med sin Mand drog til Algier.

E N R E J S E - I D Y L

».... En Del af sin italienske Rejse foretager Ingemann i Selskab med en dansk Familie *Bügel*, med hvem han gør Turen til Neapel. Der er to Frøkener Bügel, henrivende smukke unge Piger, og den ene af dem — en rank ildfuld Skønhed — gør aabenbart stærkt Indtryk paa Digterens Hjerter.

Elise Bügel
(efter samtidig Tegning, omkr. 1818)

Afskeden med hende hensætter ham i en dybt elegisk-melankolsk Stemning, men til alt Held for hans retmæssige Trolovede, der venter ham hjemme i København, er hans Troskab urokkelig. Lidt Fare har der dog vistnok været paa Færde....«

Med disse Linier fører en af vore Literaturhistorikere¹⁾ Bügel-Navnet ind i Literaturhistorien. Og det vil om denne Sag være forsvarligt — ogsaa indenfor den for *dette* Værk afstukne Ramme — at fremdrage nogle Træk, saa meget mere som disse viser Slægtens Stammer og de unge Kvinder af det næste Slægtled i Selskab med Danmarks store romantiske Digter paa en Rejse til det fjærne Syden. Saa meget mere Grund er der dertil, som Ingemann selv i et samtidigt Brev,²⁾ skrevet umiddelbart efter Adskillelsen, udbryder (Rom den 20de April 1819):

»Visse danske Damer, hvoriblandt de to ældste Døttre især interessere mig, har ikke lidet bidraget til at gjøre mig Neapelsreisen eventyrlig og uforglemmelig, men det har tillige saaledes adspredt mig, at jeg behøver Tid og Eensomhed til at samle mig igjen.«

I den af Digteren selv besørgede Udgave af »Samlede Skrifter«, 1845, findes i Afsnittet »Reiselyre II«³⁾ en Digtsamling, betitlet »Reise fra Rom til Neapel« (»Med en dansk Familie i Februar og Marts 1819«) og med følgende Note til »en dansk Familie«: »Enkefrue Bügel og 4 Døttre fra Kjøbenhavn«. I »Tilbageblik« skriver Digteren om de lyriske Digte i denne Samling, at de er »sammenknyttede til en poetisk Helhed ved Udmaling af Rejselivet og af mine individuelle Stemninger i et Slags idyllisk Form.«

Paa hvilket Tidspunkt de Bügelske Damer har tiltraadt deres Italiens-

¹⁾ Prof. Wilh. Østergaard: »Ill. dansk Literaturhistorie« 1907

²⁾ til Vennen Carl Luno (»Breve til og fra Ingemann«, udg. af V. Heise 1879)

³⁾ Udkom første Gang 1820

rejse, foreligger der intet om; thi som andet Steds nævnt eksisterer der ingen Familiepapirer. Men Sandsynligheden taler for, at den er gjort som en Hvile- og Rekreatjonsrejse efter den Bevægelse, som Ægtemandens og Faderens Død maa have fremkaldt i Hustrus og Børns Sind. Moderen rejser ud med sine fire ugifte Børn, af hvilke den ene (Elise) i en nær Fremtid skal holde Bryllup, medens en anden af Døtrene (Johanna Catharina) maaske allerede har været mærket af den Sygdom, der faa Maaneder efter skulde lægge hende i Graven. Hvem véd? Maaske er det netop paa Baggrund af denne hurtigt brudte Livsskæbne, at den Bügelske Rejse skal ses.

De fem Damer træffer altsaa i det skønne, romantiske Syden sammen med den med kongelig Understøttelse rejsende Digter, der den Gang var 30 Aar gammel. Ingemann var rejst ud i Foraaret 1818, havde færdedes i Tyskland, Frankrig og Svejts og var kommet til Italien. Digteren havde den Gang i ca. 7 Aar været forlovet med *Lucie Mandix*, Datter af Departementsdirektør, Etatsraad M.; han ægtede hende 1822.

Amalia Bügel

Sandsynligheden taler for, at han ikke har været den Bügelske Kreds helt fremmed. At han har tiltraadt sin Rejse i Selskab med den som Digter kendte Provst Fr. Schmidt, der hørte til den Rahbekske Kreds, er vel intet Vidnesbyrd i saa Henseende, selv om Fru Bügels Fader havde været Lærer for Rahbek. Snarere har der været en Forbindelse gennem den Brunske Kreds. En Søn af Constantin og Frederikke Brun, f. Münter, havde jo ægtet Ægteparret Bügels ældste Datter, Frederikke Margrethe. Og vi véd,¹⁾ at *Frederikke Brun* umiddelbart før Digterens Afrejse havde sendt ham et Brev, ledsaget af tre Introduktionsskrivelser til litterære Kredse i Kiel og Tyskland — bl. a. med disse Ord:

»Und so leben Sie wohl und reisen so glücklich wie wir es wünschen und Sie es verdienen: Sie bringen einen reinen Sinn mit, und ein offnes vorurtheilsfreies Gemüth; nur die Sprachen fehlen Ihnen, und Sie müssen solche erobern.«

Ogsaa fra andre Kilder véd vi om Frederikke Bruns varme Interesse for Ingemann.

¹⁾ fra V. Heise: »Breve til og fra Ingemann«

Dette være nu, som det være vil; det ligger udenfor vor Opgave at søge at trænge til Bunds i dette og de dermed beslægtede Spørgsmaal.

I Rom mødtes da i Sydens tidlige Foraar 1819 et Selskab af Danske, nemlig Fru *Catharina Maria Bügel*, de unge Damer *Johanna Catharina, Maria Valborg*,¹⁾ *Elise* og *Amalia Bügel*, Provst *Fr. Schmidt*²⁾ og Digteren *Ingemann*. Der var en hel dansk Koloni i deres nærmeste Omgivelser: *Thorvaldsen*, Billedhuggeren *Freund*, Historikeren *Hektor Estrup*, Forfatteren *Peder Hjort* og flere danske Malere. Og det er selvfølgelig, at Damerne af den kendte Familie af det københavnske Bourgeois under deres Ophold i Rom bl. a. har været Thorvaldsens Gæster i hans Atelier — Thorvaldsen, der (som Ingemann skriver) »erkjendes og agtes her overalt som den nordiske Phidias«.

Men det er altsaa de syv førstnævnte, der beslutter at gøre Rejsen til Neapel i Fællig. Blandt megen anden Romantik var Røverromantiken et fremtrædende Træk i Datidens italienske Liv. Det var ikke noget, man digtede om. Det var haandgribelig Virkelighed. Det var godt — ikke mindst for værgeløse Damer — at have trofast dansk Rejseselskab. Saa drager Selskabet ud fra den evige Stad:

»Velske Foraarsmorgen-Luftning
Gjennem Rejseskarmen³⁾ vifter,
Danske Colonie alt munter
Ruller ud af classisk Stad.
Fredens Tempel snart forsvinder;
Colosseum alt sig skjuler;
Mægtig Pederskuppel svandt.
Indenfor i Fruerkarmen
Sidder jeg, heelt vel tilmode,
Seer de lyse Øjne trindt mig,
Mindes hvad vi saae tilsammen,
Mindes Carnevallets Leg.«

¹⁾ I Slægten nævnes hun almindeligt *Maria Bügel*, og af Petri Kirkebog fremgaar, at hun i Daaben har faaet dette Navn; men hun har i Samtiden, i hvert Fald i Ungpige-Tiden, gaaet under Navnet *Valborg* eller *Maria Valborg*, og med dette sidste Navn er hun ogsaa betegnet paa det Portræt, som er bleven Forf. overladt af hendes Efterkommere i Kiel til Gengivelse her i Bogen. Hun var født 26. Sept. 1796, saaledes 23 Aar gl. i Rejse-Aaret

²⁾ Provst Frederik Schmidt, f. 1771, d. 1840, Provst i Kongsberg i Norge, Medlem af Eidsvold-Forsamlingen, nedlagde 1817 sit Embede og drog til Danmark; han fulgtes med Ingemann paa dennes Udenlandsrejse og blev 1820 Sognepræst i Himmelev ved Roskilde

³⁾ »Rejseskarmen« var en mægtig Rejseskareth i Datidens Stil, tilhørende det Bügelske Hus. Fru Stahlfest-Møller har hørt den skildret som en praktisk og anseelig Indretning, bl. a. var dens Tag bygget som en Kæmpe-Rejseskuffert, i hvilken Rejsetøjet havde rigelig Plads; selv Silkekjolerne kunde her ligge udbredte uden at krølles under Rejsen

Eventyret er baade inde og ude. Provsten »damper ude sin Morgenpibe«; men det bliver ogsaa hans Tur at gøre Damerne Selskab inde i Vognen, hvorefter Ingemann rykker udenfor paa Karossen:

»Vexelviis i Fruerkarmen
Skal vi dele Selskabsglæden,
Vexelviis udspeide Veien
— Med dens Fjelde, med dens Stimænd —
Fra Cabriolettens Skuur,
Vexelviis paa Dansk os glæde,
Vexelviis i Velsk os øve
Med Berbieri hist paa Mulen
Eller tydskes med Johan.«

Ingemann tilføjer i en Anmærkning, at *Berbieri* er den italienske Fører (Vetturino) og *Johan* »en gammel tysk Tjener«, sandsynligvis Familien Bügels Rejsetjener. — Og derefter præsenterer Digteren sit kvindelige Rejseselskab:

»Her sidder jeg i Karmen ret luunt. Ei Udsigt her mangler:
Moderen Gjenbo mig blev; hist sidder jomfruelig *Valborg*,
Rank, alvorlig og høi: om sortbræmmed Kjørtel sig slutter
Sølvspændet Gjord under Barmen; om Lokkerne Carnevalssløret
Flagrer blufærdigt og tæt; »la monaca« derfor hun nævnes,
Naar hun paa Veien udseer fra Buret, lig Nonnen fra Cellen.
— Venligt i Fruerbuur-Krogen, med Hjerte i Blik og paa Læbe,
Sidder med Schiller i Haand den Tvillingesøster *Johanna* —
(Tvillinger kalder jeg dem, de skjønt forenede Sjæle:
Saadan sig Lys forbinder med Ild i søsterligt Samliv;
Samlet jeg seer dem som oftest: liig Tvillingestjernen foroven
Qvæge de Vandrerens Sjæl, og venligt de lyse tilsammen)
Mellem *Johanna* og mig, betænksom og taus fordetmeste,
Sidder *Elise* med Kurven paa Skjød. Hun kaldes la sposa,
Tænker vel mest paa Berlin, hvor Brudgommen venter med Længsel
Seer til Siden hvergang jeg om Postgang taler og Brevhaab,
Og naar lønlige Suk til Hjemmet mig stundom undviger,
Veed hun Veien, det flygter, og Følgeskab straks det medgiver.
Spøger jeg stundom og leer, hvad heller opdager en Røver,
Eller forvandles i Karmen til Bold den røde Orange,
Da liden *Malle* faaer Liv, da barnlig fornøjet hun skjemter;
(Barn hun kaldes endnu, dog snarlig sig Barnet forvandler:
Bold hun fanger iaar, men ad Aare vist hoppende Hjerter)
Tidt er vi alle fast Børn; med Spøgen besindig dog vexler
Alvor og hvad der forresten blandt Mennesker kaldes fornuftigt.«

Hele det fremmedartede Rejsebillede fra en Tid, da Eventyret⁵ levede stærkere end i en senere Tid, viser i et ligesaa indtagende som fornøjeligt Billede de unge Døtre af det Bøgelske Hus. I den med det ægte Inge-mann'ske Udtryk »Karm« betegnede Rejsevogn ruller Selskabet ud over Campagnen — »Øde ligger trindt Campagnen — lumsk med Regn Scirocco truer.« Men hvad gør det? Man rykker blot tættere sammen i Vognen: *Valborg*, »la monaca«, ☩: Nonnen, der endnu som de andre af Slægten bærer Sorg for Faderen, rank, høj og alvorlig; »Ilden« kalder Digteren hende; den anden Søster er det blidt skinnende *Lys*: *Johanna*, der fører Schiller med sig som Rejselekture; endvidere den betænksomme *Elise*, »la sposa«, *Bruden*, paa hvem Brudgommen (Kunowski) venter i Berlin, og endelig den lille *Amalia*, Barnet, der endnu leger med Bold . . . .

»Munter gaar dog gennem Ørken
Veien til forjættet Land.«

Stadig optræder en eller flere af disse unge Piger i de poetiske Billeder, som Digteren opruller fra sin Rejse. Saaledes i Herberget, hvor de søger Hvile for Natten med Forestillinger om, at Røvere truer dem:

»Dørene mynstrer man først, om ogsaa de ret kan tillukkes;
Mangler en Laas der iblandt, spærres med Stol og med Baand.
Yderst er Herrernes Plads; der Jomfruburet vi vogte;
Indenfor lydeligt nu lee de ad Røvernes Magt.«

Og naar Morgenen kommer, vaagner det glade danske Selskab for at drage videre —

»Mig er betroet det Hverv, hver Morgen paa Døren at banke;
Høres da rette Signal, muntert besvares det snart.«

Ved Terracina spærrer et Uvejr Selskabet inde i Herberget. Og atter er det den mørke Valborg, der træder stærkest og mest levende frem i Billedet. Tordenen brager, det lyner fra Fjeld og glimter fra Havdyb udenfor Terracinas Klippekyt.

»Taus paa Svalen hist staar i Lynglands en drømmende Jomfru;
Kækt hun seer i det flammende Mulm Elementerne kæmpe,
Seer i Afgrunden ned, og selv hun dristig fremkalder
Varslende Billeders Hær fra Dyb-Uhyrernes Verden.
Ja, fra Norden Du kom: liig tankefuld Vala du stander
Høi i Lynet med Ro; om Lokkerne flagrer dig Tungsind;
Rædslernes Lyst er dig kjær og skjøn Naturen i Oprør.«

Ingemann har selv i den her citerede Udgave af sine Digte i en Note tilføjet Navnet »Valborg«. Derimod nævner han intet om, at efterfølgende Digt ogsaa er møntet paa hans unge Rejseselskab, hvad det dog utvivlsomt er:

»*Strand-Borgen.*

Paa Borg ved Stranden lød Hymneklang;
Der sad tre Søstre ved Qvel og sang
Og saae over Hav mod det Fjerne.

Snart Borgen stander, forladt og tom.
De Reisende fare i Verden om;
Ved Hav blinker fremmede Stjerne.

Men Havet sortner og Livsflammen dør
Ret aldrig vorder det meer som før,
Og gamle vorde de Unge.

Skal atter jeg Borgen ved Stranden see —
Dog aldrig mere de Søstre tre
Tilsammen ved Qvel der sjunge.«

Ved Kirkestatens Grænse faar Rejseselskabet Pas-Vanskeligheder. Politiet vil sende hele Selskabet tilbage til Rom, og den ellers saa blide Ingemann bliver vred — saa vred, at han med øjensynligt Velbehag i det skildrende Digt udbryder:

»Fast Berbieri mig kalder med Ret: furioso Bernardo.«

For gængse Forestilling staar Ingemann ingensinde som den »rasende Bernhard«, men i Stedet for at fare fort i sin Vrede køber han da ogsaa Retten og — atter giver Digteren sine Damer Æren for Handlingens Udvikling —:

». . . for ærværdige Ret til Dom vi føres i *Fondi*.
Damerne stirrer man paa, som var de forklædte Spioner;
Dog paa Skrømt man kun holder Forhør, halvt leer Magistraten:
Skjønheden sejrer med Magt — og smelter Justitiens Hjerte.«

Selskabet kan roligt og uantastet drage videre.

Gennem Røverhøvdingen »Fra Diavolos« fordums By, *Itri*, gennem det snavsede *Capua* naar det nordiske Selskab frem til *Neapels* Grænse. Tolderne bestikkes — og saa er de i Syditaliens Hovedstad, den Gang en virkelig Hovedstad for Kongeriget Begge Sicilierne; her i Neapel mø-

des det danske Selskab med Botanikeren, Dr. *Joachim Frederik Schouw*.¹⁾ Han er Selskabets Ledsager paa Udflugterne i Neapels Omegn, otte er de nu i Følge og med deres Førere paa Vesuvbestigningen ialt 16 — et anseeligt Tog. Op til Vesuv gaar Færden, og her henfalder Digteren i Betragtninger, der gælder baade Bjergets pragtrige, vulkanske Jordbund og Syditaliens vulkanske Folkesjæl. Det er alvorlige Tanker, der en Stund fylder Digterens Sjæl. Dog

». . . . Tvillingsøstrenes²⁾ Røst til lysere Syner mig kalder:
Klar er Dagen og munter; fra Stad det glimter og Havbugt.
Portici standser vor Fart; der venter os skrydende Ganger.
Flux hver Fører om Kap sin Dame bortsnapper og flygter
Fort i Galop — under Latter og Spøg indhentes hver Flygtning.«

Saa skal de stige op over Lavamarkerne, og det sker ikke uden Besvær-
ligheder, særlig for de unge Damer:

»Jomfrufødder med Dandsesko paa nu Vesuv vil bestige;
Bærer end Luften dem halvt, og tynger dem ei som os Andre
Støvet til Jorden med Magt, berøre den maae de dog lidet;
Løft dem nu lempelig op paa din Ryg, du brummende Bjergtrod!«

Men det er en stræng Tur for de unge Pigers »Jomfrufødder med
Dandsesko paa« —

»Bløder jomfruelig Fod, mens Øiet dog smiler? Saalunde
Gaaer, som en Pilegrimsø, sagtmodig den fromme *Johanna*
Stille sin Gang gennem Verden — og bløder, men klager sig ikke.
Lad os med Handsker og Baand de Pilegrimsfødder omvinde!
Saa gennem Asken nedglide de let af Bjergryggens Skraaning.«

Efter dette lille Indskud skildrer Digteren, hvorledes den skønne Dag
viger for en endnu skønnere Aften —

»Bag os det flammende Bjerg — i Skyen den venlige Maane
Faklernes viftende Lys mellem ridende Damer paa Stien.«

Digterens Tanker iler for nogle Strofer imod Hjemmet i vemodige
Længsler efter »en Skikkelse kjærest af Alle«. Men snart samler hans
Kvad sig atter om dem, han færdes iblandt: —

¹⁾ Joachim Fred. Schouw, f. 1789, d. 1852, Botaniker, siden kendt Politiker, repræsenterede som kongevalgt Medlem Universitetet paa Stænderforsamlingen i Roskilde og valgtes til Præsident for denne, valgtes ved Valgene til den grundlovgivende Rigsforsamling som Repræsentant for Randers Amts 1. Kreds og var Formand for Rigsforsamlingen

²⁾ Digterens Udtryk for de to Søstre Valborg og Johanna Bügel. Se tidligere i dette Afsnit (S. 44)

»— Vemodblandede Fryd! dig har jeg saa ofte fornummet;
 Dybere rører Du mig end Jordens fuldendteste Glæde,
 — Du som i Faklernes Glans hist langsomt bag Klippen hensvæver,
 Medens det flagrende Slør dine Lokker i Natten omvifter
 Nordens høihjertede Mø! du savner vist ogsaa et Billed,
 Som dig i Drøm har tilsmilet, hvad heller paa Tankernes Valfart
 Søger dit Øie hiint Billed paa Jord — eller hist mellem Stjerner?
 Der du det finder forvist, om aldrig paa Jord du det skued.
 Stillere lyser dit Blik, du Mø med det aabnere Hjerte!
 Mindes din Sjæl paa sværmerisk Sti nu en Aand, som henflygted?
 Synes den venlige Røst du i susende Løv at fornemme?»

Atter her har Digteren i en Anmærkning givet den fornødne Pegepind m. H. t. hvem »Nordens høihjertede Mø« og Møen »med det aabnere Hjerte« er, nemlig Valborg og Johanna. Iøvrigt er dette Digt mindre klart.

I det følgende Digt møder man i højstemte Vendinger atter Digterens Rejsegenius, denne Gang i Katakomberne, mulig et Optrin fra Besøget i Herculanium og Pompeji, som ogsaa gæstedes. Digteren gribes ved Mindet om, hvad der i svundne Tider er sket. Saa udbryder han:

»— Hist som en Nemesis staaer med Faklen i Haanden en Jomfru,¹⁾
 Svinger i Mulm mellem Dødningebæen de gnistrende Flammer,
 Peger paa, hvad der er skeet, og truer og farer forbi os.

I Hotellet.

— Høie phantastiske Møe! du fra Dødslabyrinthen mig kaldte
 Mægtig til Sang. Melpomene liig, til Fryd og til Smerte
 Vinked du hist med usynlige Dolk; og i rolige Aften
 Tager jeg Haandskriftet frem, som hid jeg bragte fra Roma²⁾. . . .«

I et af de følgende Digte bliver det endelig den lille *Amalias* Tur at fejres af Digteren. Digtet

Oversigt og Tilbageblik (fra Camaldolenser-Klostret)

indledes med følgende Strofer:

»Prægtig er Udsigten hist fra Camaldolensernes Kloster;
 Der vi det herlige Land i stort Panorama kan skue.
 Valdhornet klinger: vi fejrer en Fest; og smykket med Blomster
 Rider det festlige Tog gennem Skov ad Bjergveien lystig.
 Fakler ei glemtes til Hjemveien; selv for Raketter, betænkssom
 Sørged vor stille botaniske Ven. Paa bekrandsede Esel

¹⁾ »Valborg« (Ingemanns Anm. Navnet stavet fejlagtigt med »d«; se ogsaa senere)

²⁾ »Det dramatiske Digt »Tassos Befrielse«.« (Ingemanns Anm.)

Glæder sig Festdagens Dronning¹⁾ (blev ogsaa idag hun lidt ældre,
Barnlig er dog hendes Fryd og ei stort hende Alderen trykker.)

Medens i Skoven sig hist adspredt den festlige Skare,
Hænger jeg Kransen paa Green til Leg for de flyvende Vinde.
Blad bortflager med Duften, og Luftningen vifter mod Norden.

Denne Amalia Bügels Fødselsdagsfest ved Camaldolensernes Kloster har aabenbart en særlig fremtrædende Plads i Rækken af Udflugter. Selv Provst Frederik Schmidt har ved denne Lejlighed stemt Lyren. Fr. Schmidt udgav i 1835 en Digtsamling, der indledes med en Hilsen til B. S. Ingemann »min tro Ledsager fra Danmarks Strand«.

I denne Samling findes flere Digte fra Italiens-Rejsen, men kun i et enkelt afspejler sig Samværet med de unge Damer Bügel. Dette Digt er betitlet:

»Sang den 16de Marts 1819
(Paa Camaldoli ved Neapel)«

og indledes med et Vers, hvori skildres Modsætningen mellem Vinteren ved den nordiske Pol og Sydens blidt varmende Sol; det andet og det sidste Vers lyder:

»Held følge dig, unge og blomstrende Møe,
Hvis Bane de sydlige Blomster bestrøe!
Hvor Ungdommens Ild end i Klippebarm gløder,
Og Himmelduft lutrende Jordflammen møder.

Hvor evigt det friske og grønnende Løv
Sig snoer om de synkende Pragtminders Støv,
Der tømme vi glade de bredfulde Maal,
Og drikker ungdommeligt Ungmøens Skaal.«

Ingemann selv fortsætter i sin Digtsamling med et lille vemodigt Blik mod det fjerne Norden, og efter et Længselssuk til den fjerne Fæstemø fordyber han sig i Skildringen af en Udflugt til *Ischia*, en Sejl tur, der ikke er forløbet uden Besværligheder, et Billede, i hvilket Valborg Bügel atter er Centrum-Skikkelsen:

»Ei vi Delphinerne skued; vel Dybets Uhyrer sig skjulte;
Hemmelig aanded i Luften de dog og fra Jomfruens²⁾ Kinder
Pusted de Roserne bort; brat slukked de Ilden i Øiet;
Trolig dog Havmanden bar paa sin Ryg den gyngende Seilbaad.

¹⁾ »Den halvvoxne Malle (Amalia), den yngste af Fru Bügels Døttre«. (Ingemanns Anm.)

²⁾ »Valdborg«. (Ingemanns Anm.)

Mindedes, hvor vi med Lyst ham besang i Syd som i Norden,
Og han taknemmelig bar os til Øen med herlige Fjeldbred.
Der Du opvæktes igjen til Livet, dødsslumrende Jomfru!
Der paa St. Nicolos Fjeldpynt du stod; uforfæded du jubled,
Stirred mod Afgrund og Himmel og blegned ei mere for Dybet.*

Sørejsens Besværligheder er hurtigt besejrede —

»Hist til Byen vi vandred med Fryd i deilige Aften;
Her i Morgenens Glands, paa Strømme af himmelske Roser
Foer vi fra Kyst og til Kyst.« . . . .

Færden gaar til Ischias hemmelighedsfulde Natur-Undere, der griber Digterens følsomme Sjæl stærkt. Og det fantastisk-fremmedartede lokker og drager det danske Selskab; nu er det Fru Bügel, der viser sig i digterisk Skildring. Selskabet trænger ind i de hemmelighedsfulde Grotter; Digteren bæres paa Førerens Ryg ind i Dybets Mørke; glad er han, da han atter skuer Dagslyset . . . . .

. . . . »Hist Bølgen os atter
Bar til en Tartarus Hule: *neroniske Bade* vi skued;
Did os indlokket med sælsomme Lyst Nyfigenheds Kobold,
Hvor os med glødende Pust dødbringende Luftning omaanded.
Snart dog flyede jeg brændende Luft; men spændt og forvildet,
Liig Seerinden fra Cuma, af dampende Hule udtraadte
Dristige Moder¹⁾ med stirrende Blik — dampdryppende Lokker
Flagrende vildt om Kindernes Glød — liig pythiske Gaader
Strømmed fra Læben de sælsomme Ord og Døttrene skræmmed.
Aldrig udtaled hun frygteligt Syn; men Hulen vi flyede.«

Men man flygter kun for snart at fængsles ved Beskuelsen af nye Undere; Selskabet hviler en Stund i Arcofelices Hvælving; saa rides ad svimlende Fjeldsti, og Dagen slutter »i fortrolige Qvel« paa Altanen i Puzzuoli. Saa sættes Capri som Maal for en Udflugt. Men inden man vover sig ud paa denne, som det viser sig, ikke ufarlige Fart, gæstes *Amalfis* herlige Egne. Dog — Bjergenes Paradismur, Sangen fra Vingaarden, Bonden, der rider ad Fjeldstien med Barnet i Kurven paa Mulen, Synet af den glatragede Klosterbroder faar Digteren til først at udbryde i en Hyldest til sit fjerne Fædreland:

»Bøgenes saftgrønne Øland, Lærken mod Sky sig hist hvirvler,
Qvidrer til Klang af Leen i Eng, mens Rugmarken bølger.«

¹⁾ »Fru Bügel, Moderen til vore fire unge Selskaberinder« (Ingemanns Anm.)

Løvrigt tager Havet ved Neapels Kyst atter haardt paa Selskabet — denne Gang er det Digteren, der hærges af Søsygen. Men til at begynde med gaar det godt, og det er atter en af de unge Damer, der træder i Forgrunden —

»Gunstig er Farten endnu; ei Dybets Dæmoner sig røre,
Lytte maaske de fra Havdybets Bund til den fremmede Sang fra
Nordiske Jomfruers Bryst? — den stærkeste tier og blegner,
Sjunger dog snart behjertet igjen. Med Smil hun fornemmer
Sangen selv over Uhyrer har Magt.« . . . .

Mon det ikke atter her er Valborg Bügels Sang, der toner gennem Digterens Vers? Farten gaar langs Kysten mellem Salerno og Amalfi. Og da Selskabet kommer i Land, omsværmes det af Beboerne, saa Digteren maa udbryde:

»Var det blandt Vilde vi landed?«

Først oppe i Bjergene slipper det danske Selskab for Hobens Plagerier og kan nyde det prægtige Udsyn:

»Høit ved Slottets Ruin den herligste Udsigt os glæded;
Hunger dog drev os fra Bjerget. I røgsorte Herberg os hilser
Listige Vert; han fritter og leer, naar »la sposa«¹⁾ vi nævne,
Troer vel, et Brudepar gjester hans Huus; med geskæftige Vimsen
Ordner han festlige Maaltid; dog snarlig fra Festen os kalder
Budskab om gunstige Vind.«

Men Eventyret er endnu langt fra til Ende. Først kommer Digteren i Klammeri med en Folkehob, en Kvinde med et Barn paa Armen styrter om ved Vognstangen, og Mængden vil hævne den formentlige Fornærmelse, men formildes af Digterens venlige Lader.

Paa Turen over Havet overfalder Selskabet imidlertid atter af Storm og Uvej, og Rorgængerne bliver bange, medens det danske Selskab søger at opmuntre dem ved danske Sange og udbryder — med Digteren —

»Kan hvor Jomfruer sjunge og lee, Matroser faae Blegstot?«

Men Søen tager til, Baaden maa vende. Inde fra Kysten følger »de Vilde« den vanskelige Sejlads, »bede med Jamren Qvinder og Børn for vort Liv, skjøndt nys de vilde os stene.« De hører Sangen fra Fartøjet, og højt prises de danske Damers Mod. Baaden søger tilbage til Amalfi; »ved Stranden er Brændingen vældig« —

¹⁾ »Den Forlovede eller Bruden Elise« (Ingemanns Anm.)

»Vidt henflyver i fremmede By¹⁾ vidunderligt Rygte
Om Heltinder fra Norden, som lystelig sjunge i Havsnød.«

Ingemann mener dog ikke, at Nøden har været særlig stor, og da Baadene er ved Kysten, bliver Søfolkene atter modige og tilbyder at bære Damerne fra Baaden ind paa Strandbredden —

»Liig Tritoner med blottede Arm og i konstsjønne Grupper
Føre de bævende Jomfruer bort.« . . .

De kommer alle i Land og ynkes som Skibbrudne, medens — atter i et sortrøget Herberg — en tjenstivrig Vært priser sin Ærlighed og beroligende meddeler, at »Ingen man her overfalder og plyndrer; Ingen man pleier at myrde hos mig.« Stadskommandanten synes at være af en anden Mening; han tilbyder Sikkerhedsvagt; men man afslaaer høfligt Tilbudet, da man ikke har Tillid til Vagten. De danske Herrer har ogsaa alle Vaaben. Ingemann har Dolk i sin Stok og dertil Pistol, og heller ikke Dr. Schouw mangler Krudt og Kugler . . .

»Velbevæbnet til Kamp, ved Bordet vi le nu og spøge.«

Men da man skal til at gaa til Ro i Herberget, er det atter galt; der er ingen Laase for Dørene —

»Atter med Stole og Baand maa Fruerbuurstuen til Natten
Spærres mod Frugthaven hist.« . . .

En gigantisk Krigsmand er imidlertid alligevel kommen for at holde Vagt hos Selskabet. Ingemann huer ham ikke. Men Dr. Schouw taler fredeligt med Krigeren, og Ingemann sætter ved Sengen Stokken med den sylspidse Dolk, lytter, om ingen skriger om Hjælp, hører efterhaanden alle snorke og falder endelig selv i Søvn —

»Lægger mit Hoved til Ro — og der det blev Morgen jeg fandt det,
Hvor jeg det selv havde lagt; slet Ingen om Natten var myrdet;
Verten var mild som i Gaar, og den høie gigantiske Krigsmand
Gav os et drabeligt Kys til Tak for godt Kammeratskab.«

Digteren slaar saaledes det hele hen i en munter Spøg; men til at begynde med har det øjensynligt ingenlunde været Spøg for ham. Ganske anderledes huer ham Opholdet i *Castellamare*, hvor han kunde ønske at blive en hel Sommer, men hvor man kun kan blive et Par Dage —

¹⁾ »Amalfi«. (Ingemanns Anm.)

»Dagen gaer lystelig hen, og hjemlig er fredelig Aften.
Her vi Pistolen ei lade. Om Bordet, med Naalen i Haanden,
Sidde ved bødende Dont ret huuslig nu Moder og Døtre,
Stille mig qvæger det Billed af rolige Huusliv i Hjemmet.«

En prægtig lille Idyl midt i al Rejselivets Bevægelse og et tiltalende Billede af Moder og Døtre.

Til Udflugten til *Capri*, der senere bliver gennemført, fortæller Ingemann et andet lille indtagende Træk, der ogsaa giver et Bidrag til Skildring af hele det poetiske Rejseliv, der er bleven foreviget gennem Ingemanns Vers:

»— Hist jeg en Slave løskjøbte: ved Bjergstien fattige Smaadrenge
Ængstede Smaafugl mig solgte; nu høiest paa herlige Fjeldspids
Fri den sig hviler paa Jomfruens Haand; snart Vingen den ryster,
Qvidrer og flagrer mod Sky. Ret saa! flyv freidig og sjung nu!
Sving dig fra Klippen og svæv over Hav, du løskjøbte Fange!«

Ingemann istemmer et begejstret Afskedskvad til *Capri*:

»Herlige *Capri*, farvel! ved klippehøi Strandbred vi sanke
Smaasteen og række hverandre dem hen; med spøgende Vemod
Gjemmes de som Diamanter.«

. . . . »Alvorlig i Dybets
Lønlig Verden nedseer vemodig drømmende Jomfru,
Tænker paa Sagnet fra Nord om Kongen, som ei kunde hvile,
Før han opdaged det Land, hvor Blomster ved Juletid voxer.«

Efter Hjemkomsten fra *Capri* tager Selskabet Afsked med *Neapel*. Fru Bügel og Døtre samt Ingemann rejser til *Rom*, medens Schmidt og Schouw bliver tilbage. Ingemann takker de to Venner og fortsætter:

»Ene dog jeg ei bortdrager:
Atter jeg i Fruerkarmen
Seer de lyse Øjne trindt mig;
Og i Sjælen Hjemmets Engel
Synger om forjættet Land.«

Saa skilles Vejene i *Rom*. Vi kender Digterens Stemning. Dagen før han skal skilles fra den Bügelske Familie, skriver han til en Ven i Danmark: »I Dag er jeg lidt melankolsk, som Du maaske mærker; det gaar vel over igen, naar Vinden vender sig, »man kan alles verschmerzen«, som den tyske Hamlet (Goethe) siger.« »Aa spring det Sludder over«, skriver han i Marginen. Og i en Efterskrift tilføjer han: »Lad ingen see dette Brev«

Men allerstærkest giver Stemningen sig dog Udtryk i de Afskedsdigte, som han skriver under det stærke Indtryk af Rejsesamværets Ophør. I Digtet

»*Tilbageblik*,

Rom i April 1819«

er følgende Afsnit det mest karakteristiske:

»I skønne, lyse, glæderige Dage!
I stille Aftener ved Golfen hist
Paa flade Tag, mens Bjergets Flammesøile
I Bølgen spejled sig med Maaneskinnet,
Og Guittarstrængen klang, og Blomsterbusken
Fløi fra Balconen, naar vi skiltes ad
Med skønne Planer for den næste Morgen —
I tusind Tryllescener, som henfoer!
I maleriske Optog gennem Skove
Og ubekjendte Byer — danske Damer
Paa Bjerg-Somarer, Førerne ved Siden
Med Fakkelfluis paa dunkle Klippesti —
Var alt det Drøm? Nej, Liv det var og Sandhed,
Jeg har opleved, hvad jeg aldrig meer
I denne Verden skal opleve — see!«

Endelig har Digteren samlet sine Indtryk ved Afskeden i et Digt, som vi gengiver i dets fulde Omfang:

»*Afskeden*

Ved Ponte Molle. Rom den 21de April 1819

Til Familien Bügel, Moderen og de 4 Døttre, i hvis Selskab jeg havde foretaget Reisen fra Rom til Neapel og tilbage til Rom:

Ved Tiberbroen paa romersk Vei
I vaarfrisk Morgen jeg staaer.
De velske Blomster fryde mig ei
I Dalen en Støvsy gaaer.

Dernede ruller en Reisekarm;
Alt kjender jeg Mulens Gang.
Vemodigt Hjertet i fulde Barm
Sig rører til Afskedssang.

Men Hjertet knuger for tungt om mit Bryst;
For Sang har Tungen kun Baand.
I Karmen blinke de Øine lyst;
Der vinker nu Slør og Haand.

Hver Haand jeg kjender med Slør, med Ring;
Jeg kjender de Øine, de Haar;
Jeg foer med de Skjønne saa vidt omkring
Farvel de mig hvisked i Gaar.

Endnu en Gang jeg dog hilse maa
De Sjæle fra Hjemmets Land,
Maa række dem Afskedsblomster smaa,
Om ej jeg dem følge kan.

Farvel, du Moder med livlig Hu!
Farvel du reisende Brud!
Farvel du Barn, som leger endnu
Og titter af Karmen ud!

Farvel du høje nordiske Mø!
Farvel du Søster saa from!
Tilsammen saae vi lykosalig Ø —
Nu vender sig Hjulet om.

De Reisende rulle i Verden hen,
Lig Rosenblade i Strøm.
Det Svundne kommer ei meer igjen;
Snart er det en gammel Drøm.

Ved Tiberbroen jeg ene staaer
Med Haanden paa trange Barm.
Paa Bakken med Bjælderne Mullen gaar,
Der flygter den Reisekarm.

Med Slør end vifte de Hænder smaa;
Støv skjuler de Skjønne paa Vei;
En Taare jeg i deres Øine saae —
Ak! hvorfor græder ei jeg?»

Til Afskedsdigtet er føjet et andet Digt, der fremtræder som en Fortsættelse, men dog synes at være skrevet noget senere. Det er tillige Afskedshilsen til flere andre romerske Venner. De Linier, der angaar den Bøgelske Slægt, hidsættes her:

». . . . .

— Og Søstrene, som svandt i Støvet hist,
Dem seer jeg aldrig samlet meer i Verden.
Ak! skilte fjerne Brudgom dem kun ad!

Paa Mulen syntes mig sad, bleg og kold,
Som Veturin den magre Gravens Konge
Og drog til fjerne Grave Dødens Brude.«

Ingemann giver dette sidste Digt følgende Tilføjelse: »Een af disse mine Reiseselskaberinder (Johanna Bügel) døde kort efter i Carlsbad, en anden (Elise Bügel) Aaret efter sit Bryllup i Berlin.«

Ja, saaledes var det. En tidlig Død kaster for to af Bügels unge Døtres Vedkommende sin mørke Skygge tilbage over dette ejendommelige Reisebillede. Hvor stærkt Samlivet med Døtrene af det københavnske Hus har bevæget Ingemann, fremgaar alene deraf, at de Digte, i hvilke man stadig møder disse unge Kvinder, omfatter 68 Sider i hans »Samlede Skrifter«. Det er jo stadig Maria Valborg Bügels Skikkelse, der møder os. Hun har grebet dybt ind i den unge Digtets Tankeliv og Forestillingskreds. Hun blev 3. Januar 1821 gift med Neergaard til Øvelgønne i Holsten og døde først 1863, Aaret efter Ingemann. Endnu saa sent som i 1862 var hun den 20de Maj Gæst ved Søsterens og Svogerens, Kammerherre Bruns Sølvbryllup paa Krogerup, fra hvilken Lejlighed eksempelvis Hofjægermester Brun til Sæddingegaard, da en 12 Aars Dreng, mindes hende.

Fru Ingemann, f. Mandix, med hvem Ingemann levede et langt, lykkeligt Ægteskab, har udtalt, at mange — mens I. var paa Italiens-Rejsen — den Gang kom og fortalte hendes Familie, at Bernhard var bleven gift i Neapel.

Saaledes løb Rygtet fra Neapel til København under den Bügelske Rejsesfærd til det skønne Syden.

I sin i 1886 udgivne Bog om »Ingemanns Liv og Digtning« skriver H. Schwanenflügel, at Ingemann har gjort sin Udenlandsrejse som andre Digtere. »Men hans Hjerte er i Grunden i Hjemmet og hos hans Forlovede«. »Kun én Gang synes det, som hans Sjæl kommer ud af den ständige Kredsen om Hjemmet, og hans Hjerte slaar med stærkere Slag end sædvanlig. Det er, da han i Følge med den Bügelske Familie gør Turen til Neapel, det græsk-italienske Syden, hvorom det hedder: se det og dø! Naturen er for berusende og dragende her, og de unge Piger i Reiseselskabet saa smukke. Af Frøkenene Bügel synes navnlig den ældste,¹⁾ den ranke, ildfuld-alvorlige Valborg at have gjort et stærkt Indtryk paa ham.«

»Kuriøst er det at se,« skriver samme Forfatter et andet Sted, »hvorledes Digteren, da han senere udgiver denne Cyklus, bestræber sig for at svække det Indtryk, »visse danske Damer« gjorde paa ham i hin Neapels-

¹⁾ Hun var ikke den ældste, men den næstældste af de fire Søstre, som deltog i Rejsen

færd. Han sørger bestandig for, at der kommer en passende Kvantitets-
ligevægt mellem hans Beundring for Frøkenerne Bügel og hans Længsel
efter Lucie Mandix« .... »At Valborg Bügel skulde have inspireret Inge-
mann under Digtningen af det tragiske Drama »Tasso« .... antyder han
selv.« Dog finder Schwanenflügel aldeles ingen Lighed mellem hende og
Stykkets eneste kvindelige Hovedperson.

Det ligger udenfor denne Skildrings Ramme at undersøge, hvilken Ind-
flydelse Valborg Bügel kan have haft paa Digterens Udformning af Be-
rengaria-Skikkelsen i »Valdemar Sejrs«.

CATHARINA MARIA BÜGELS GRAV

Den 1. September 1820 — godt 5 Fjerdingaar efter de foran skildrede ejendommelige og fængslende Optrin, i hvilke saa mange af den Bügelske Slægt danner Bindeled — har Døden allerede høstet paa Slægtens Ager.

Hin Dag vil vi møde de andre af Slægten samlet — denne Gang omkring Gravhøjen paa den Bügelske Kirkegaard ved St. Bendts Kirke i Ringsted.

Nævnte Dag overførtes C. P. Bügels Kiste fra St. Petri Kirke i København til Gravhvælvingen.

Der findes mærkelig nok ikke i Kirkebogen Oplysninger om, naar Gravstedet er blevet indviet. Ejheller findes der noget Steds Meddelelser om, under hvilken Art af Højtidelighed Bisættelsen fandt Sted. Det eneste skriftlige, der er kommet Forf. for Øje, er et Notat paa Regnskabet over Opførelsen af det Bügelske Gravkapel, saalydende:

»I Anledning af Salig afdøde Grosserer C. P. Bügels Bisættelse i det opførte Gravkapel indbetalt til vedkommende Kirkens Betjente samt for *Beværtning til Godsets Bønder* 50 Rigsdaler 1 Mark 4 Skilling.«

Derimod vides der at have været ført forskellige Forhandlinger med Autoriteterne før selve Forholdet med Gravkapellet gik i Orden.¹⁾

Allerede først paa Aaret 1818 havde Fru Bügel indgivet Andragende til Danske Kancelli om Tilladelse til Indretning af en Familiebegravelse i Nærheden af Ringsted Kirke. Kancelliet hørte i den Anledning Sjællands Biskop, som den 9. Februar 1818 udbad sig en Erklæring fra Amtsprovst og Sognepræst *Mønster*²⁾ i Ringsted. Denne Erklæring gik ud paa, at der

¹⁾ Meddelelse fra Landsarkivet for Sjælland m. m. med Udskrift af herhen hørende Arkivalier

²⁾ Sognepræst for Ringsted og Benløse Menigheder 1813—1829; derefter Biskop i Aarhus Stift

ikke kunde være noget derimod at erindre, naar blot Grænsen mellem Kirkens Grund og den private Kirkegaard blev tilstrækkelig nøjagtigt fastslaaet.

Den 16. April 1818 havde Kammerjunker *Brun* og Grosserer *D. N. Bügel* et Møde med Ringsted Kirkes Inspektion, Grænselinien blev fastslaaet, Gravkapellets Beliggenhed ligeledes; det eneste Forbehold, der blev taget i den givne Tilladelse gik ud paa, at ingen Plantning af høje Træer maatte ske mellem Kirken og Monumentet.

Der er det mærkelige ved den smukke Gravhøj bag St. Bendts Kirke, at den rummer Støvet af Bügel og forskellige af hans Descendenter, men derimod ikke hans Hustrus Lig.

Fru Bügel overlevede sin Mand i næsten 28 Aar, idet hun først døde den 25. Januar 1845. Før hendes Død opstod der en Uoverensstemmelse mellem hende og Klostergodsets Administration angaaende Begravelsespladsen og om Spørgsmaalet om Indretning af *en ny Gravhvælving*.

Fru Bügel havde efter Overleveringer i Slægten fattet den Beslutning, at hun ikke vilde hvile i Gravhøjens aabne Begravelse, hvor Kisterne staar oven paa den murede Stensokkel; hun vilde hvile i Jordens Skød. Hvilken nu end den gamle Dames Motivering har været, saa maatte Sagen give Anledning til en Del Forhandlinger. I Administrationens Møde den 4. August 1843 forelaa der kort og godt en Meddelelse fra Godsforvalter Werner, gaaende ud paa, at der »efter Fru Bügels Foranstaltning er gravet en ny Hvælving, hvori hun ikke alene selv ønsker at hvile, men hvori hun ogsaa vil have hendes Mands og Datters Lig indflyttede.«

Administrationen (Grosserer *D. N. Bügel*, *Kmh. C. F. B. Brun* og Borgmester, Justitsraad *Harhoff*) blev meget betænkelig ved dette Ønske og optog Spørgsmaalet til indgaaende Drøftelse. I Efteraaret 1843 affattedes der et udførligt »Cirkulære« fra Administrationen til de endnu levende af Bügels Børn, nemlig Grosserer *D. N. Bügel*, Hofjægermesterinde *Brun*, f. *Bügel*, og Kammerjunkerinde de *Neergaard*, f. *Bügel*. I dette Cirkulære oplyses det, at Enkefru Bügel i afvigte Sommer ved Murmester *Tabel* i Ringsted har ladet konstruere en underjordisk Gravhvælving mellem Ringsted Kirke og det Bügelske Gravkapel. Det hedder derefter i Skrivelsen:

»Det er Fru Bügels Hensigt, at hendes jordiske Levninger efter hendes Død skulle stedes til Hvile under denne Hvælving; og den om Arbejdet med Murmester *Tabel* oprettede Kontrakt indeholder iblandt

Andet ogsaa den Bestemmelse, at han strax skal besørge sal. Grosse-
rer C. P. Bügels og hans senere afdøde Datters, Fru Kammerjunker-
inde Berners, fød Bügels, Ligkister udtagne af Gravkapellet og ind-
satte i den ny Grav.«

Murmester Tabel havde, saasnart den ny Gravhvælving var færdig,
henvendt sig til Administrationen; men denne maatte finde grundede Be-
tænkeligheder mod at tillade en saadan Udlevering af Ligkisterne. Og
man begrundet disse sine Betænkeligheder saaledes:

»Efter Grosserer C. P. Bügels Død blev det af hans samtlige Efter-
ladte, saavel Enken som Børnene, og ifølge hans eget i Livet ytrede
Ønske enstemmig besluttet, at hans Støv skulde hensættes og opbe-
vares paa det af ham oprettede Fideikommis' Grund, og det blev be-
fundet passende, at det Monument, hvori det skulde gemmes, blev
opført baade solidt og saa smukt, som det stod i Samklang med Vig-
tigheden af den Stiftelse, som han har oprettet til Gavn for hans Efter-
slægt, og hvoraf Mange vilde henvende taknemmelige Blikke til den
Mands Hvilested, der med Flid har arbejdet for dem og med Klog-
skab sørget for, at Frugterne deraf opbevaredes til deres Gavn. Med
betydelige Bekostninger blev derfor det Bügelske Gravkapel opført for
Boets Regning og efter Fuldførelsen højtideligen indviet som Begrav-
sessted samt Liget af Fideikommissets Stifter overleveret til Ad-
ministrationen som et helligt Depositum. Denne har ogsaa siden den
Tid anset det som sin Pligt omhyggeligen og ikke uden betydelig Be-
kostning at vedligeholde dette Monument, hvori Tid efter anden
Mindetavler over de i Udlandet afdøde 2de Bügelske Døtre er an-
bragte og sal. Fru Berners Lig er indsat.«

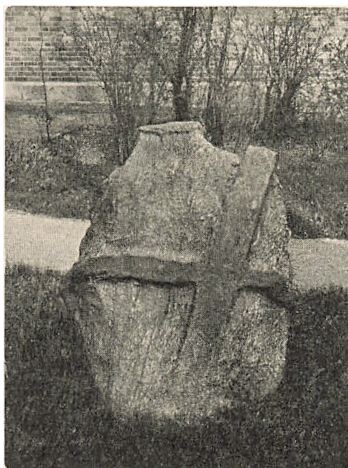
Administrationen konkluderer derhen, at kun for et *enstemmigt* Ønske
fra Slægtens Side vil man bøje sig og udlevere Bügels Lig til Indsættelse
i den ny Gravhvælving.

Et saadant enstemmigt Ønske er dog ikke kommet til at foreligge. Da
Fru Bügel døde Aaret efter, blev hendes Kiste vel anbragt i Gravhøjen;
men derfra førtes den senere til den af hende selv bekostede Gravhvæl-
ving. Denne blev dækket med Jord, og Pladsen, hvor den var, blev om-
givet med et Rækværk af Træ, men intet Mindesmærke blev anbragt over
den. Dette hang, efter hvad Traditionen vil vide, sammen med et be-

stemt udtalt Ønske af Fru Bügel, at hendes Gravsted ikke skulde mindes ved nogen Indskrift.

En halv Snes Alen fra Gravhøjen, mellem denne og St. Bendts Kirkes søndre Mur, ses en sjælden Granitsten med en af Naturen selv dannet stærkt fremtrædende Korstegning. Denne Sten bærer ingen Indskrift, og den hegnes ikke af noget Gitter.

Men under denne Sten hviler Catharina Maria Bügel født Adzer.

Stenen paa Catharina Maria Bügels Grav

Ved Begravelser i den Bügelske Gravlund har man gentagne Gange stødt paa Levninger af det ældgamle Klosterkomplex.

I Februar 1899 skulde der graves en Grav til Trafikinspektør *Berner*. Man stødte under dette Arbejde paa en Mur af Munkesten og var strax paa det rene med, at denne maatte være en Rest af det gamle Kloster. Arbejdet blev derfor standset og Graven gravet et andet Sted. Professor *Løffler* tilkaldtes, for at de fundne Murrester kunde blive nærmere undersøgt, eventuelt afdækkede. Prof. *Løffler* udtalte, at den afdækkede Mur sikkert havde tilhørt den oprindelige Klosterbygning, og at det sikkert vilde være af største arkæologiske Interesse at faa hele Ruinen nærmere undersøgt og kortlagt. Man var dog paa det rene med, at der næppe kunde blive Tale om en afdækket Ruin, der kunde staa som saadan, da Resterne af det gamle Benediktinerkloster ligger saa dybt og er af en saadan Natur, at de næppe kunde taale at holdes afdækkede. Der kunde muligvis have været Tale om en Markering i Jordlaget over Ruinen; men Professoren var iøvrigt af den Mening, at et saadant Arbejde eventuelt maatte udskydes til det forestaaende Foraar. For at der overhovedet kunde foretages Udgravninger paa den private Grund, maatte Kloster-Administrationens Tilladelse indhentes. Administrationens stillede sig imidlertid afvisende overfor denne Tanke, og Planerne om en nærmere Undersøgelse af Pladsen blev — under Hensyn til dennes Indvielse til Kirkegaard — helt opgivet.

Allé syd for Ringsted Kloster

P A A G O D S E T S E N E M Æ R K E R

Vi har foran lejlighedsvis hørt om det saakaldte *Hestemøllested* i Ringsted.¹⁾ Det var Klosters eneste Ejendom i Ringsted Købstad og var beliggende paa Torvet, Side om Side med Købstadens gamle Præstegaard. Grosserer Bügel havde værget sin Møllens Privilegier overfor opdukkende Konkurrence, men nogen Forretning er der aabenbart ikke blevet af den. I 1814 havde Bügel en Forhandling med sin Nabo, Amtsprovst *Mønster*, der i Anledning af »Præste-Residentzens Reparation og Ombygning« androg om Tilladelse til at »lade en paa samme opførende Straaegavls Tagdryp gaae ind eller falde paa Hestemøllens Grund eller i sammes aabne Portrum« samt om at maatte indsætte Vinduer i samme Straagavl ind til dette Portrum. Bügel gav Tilladelsen med thinglæst Revers om, at Forholdene skulde forandres, naar han eller en senere Ejer krævede det. »Hestemøllestedet«s Grund er stadig i Ringsted Klosters Besiddelse. Og vi skal i det følgende meddele et Par Træk af dets senere Historie:

Hestemøllen blev aldrig nogen Forretning mere. I Jordebogen for 1820 staar der om Ejendommen i Ringsted: »Stedet er overladt Madam *Motzfeldt* til Beboelse uden Afgift, saa længe hun lever, og Møllen har ikke været at bortleje«.

Længere frem i Tiden finder man det gamle Hestemøllested lejet ud til Postopsynsmand *Schandorph*,²⁾ der havde Lejekontrakt paa det fra 12. April 1845, og som i 1850 var Lejer mod en aarlig Afgift af 100 Rigsdaler.

Den nuværende Lejer af Ejendommen med tilhørende Have er »Sparekassen for Ringsted og Omegn«, der har haft den i Leje siden 19. December 1859. Nævnte Sparekasse, for hvilken daværende Formand for Administrationen, Byfoged *Harhoff*, var Formand, afsluttede Lejemaal paa den Betingelse, at Sparekassen havde Lejeret, saa længe den eksisterer. Lejeafgiften var 100 Rigsdaler, nu 200 Kr. Sparekassen har for en Aarrække siden ombygget Forhuset. I 1872 forsvandt Naboejendommen, Ringsted gamle Præstegaard, idet St. Knudsgade blev brudt igennem paa dette Sted. I Sparekassens Have staar endnu flere af de kæmpehøje gamle Kastanie- og Lindetræer, der er en Pryd for Ringsted St. Knudsgade. Da Sparekassen i sin Tid havde afsluttet Lejemaal med Klosteret, skrev Amtmand Brun: »Det var jo en god Affære med det gamle Hestemøllested«. Det har vist nok ikke mindst Sparekassen Grund til at sige; den er kommet til at ligge paa en af de bedste Pladser paa Ringsted Torv.

Fideikommissets eneste Erhvervelse siden dets Stiftelse er *Have Mølle*,

¹⁾ Se S. 12

²⁾ Digteren Sophus Schandorphs Fader; det gamle Sted, der altsaa er Digterens Fødested, omtales i hans Erindringer. Postopsynsmand Schandorph døde 1855

beliggende i Dalen ved Ringsted Aa, vest for Ringsted. Det var en ældgammel Vandmølle, der vistnok har hørt til Godset lige fra Munkeklostrets Dage, men som af en eller anden Grund er kommen fra det saaledes, at kun den saakaldte *Møllejord* fulgte med i Købet, da Bügel overtog Godset.

Have Mølle (☉: Vandmøllen med Bygninger) købtes ved Auktion den 16de Februar 1824. Prisen var 6800 Rigsdaler Sølv eller et Beløb, der svarede nøjagtigt til Størrelsen af den Prioritet, som Duebrødre Hospital havde i Møllen. Skødet paa Møllen er af 17. April 1826, og ifølge kongelig Bevilling af 30. Maj 1826 »oprettedes Møllen til Fideikommis under lige Betingelser, som Erectionsbrevet for Ringsted Kloster bestemmer« (Jordebogen af 1850).

Have Mølle var skyldsat for upriviligeret Mølleleskyldshartkorn 21 Tdr. 2 Skpr. Fra 1. Juli 1835 afgik imidlertid 1 Td. 4 Skpr., idet der indenfor Mils Af-

Have Vandmølle ved Ringsted Aa
(nedlagt 1906)

stand var givet Rentekammerbevilling til Opførelse af en Mølle paa Hylstrup Mark, og fra 1. Oktober 1846 afgik yderligere 4 Tdr. som Følge af Opførelse af en Vejrmølle i Gyrstinge, saaledes at Mølleleskylden i 1850 var 15 Tdr. 6 Skpr.

»Ved Hauge Vandmølle er i Aaret 1845 opført en hollandsk Vejrmølle efter dertil erhvervet Bevilling af 3. Maj 1845, som den 2. August 1848 afbrændte ved Lynild. En nye, lige Vejrmølle er atter opført i Aaret 1849« (Jordebog fra 1850).

I første 10-Aar af indeværende Hundredaar fandt en ofte omdebatteret Sag — Regulering af Ringsted Aa fra Gyrstinge Sø til Have Mølle — sin Løsning og gennemførtes bl. a. under Ringsted Klosters Medvirkning. Der ved sænkedes Vandstanden ved Have Mølle saa meget, at den gamle Vandmølle maatte nedlægges. Dette skete i 1906, og der udbetaltes til Ringsted Kloster fra de i Reguleringen interesserede 15,000 Kr. i Erstatning for Vandkraften. Der dreves endnu et Par Aar Motor-Mølleri paa den gamle Plads, men dette blev opgivet. I Sommeren 1914 fjernedes de sidste Lev-

ninger af det gamle Mølleværk, og hele Møllehuset indrettedes til Beboelse. Nu er to, delvis nedgravede, Vandstandsmærker de eneste synlige Minder om det gamle betydningfulde Mølleri i den dybe Aadal. Hvor Mølleløbet tidligere var, voxer nu Sæden frodigt ved Sommertid.

Da *Vestbanen* (Roskilde—Korsør) skulde anlægges i første Halvdel af 50'erne i forrige Aarhundrede, overskar den Hovedgaardens Omraade; et stort Dæmnings- og Broanlæg førtes over Ringsted Aa paa Klostrrets Grund,

Have Mølle dam
(tørlagt 1906)

og selve Ringsted Jærnbane station kom til at ligge paa en af Klostrrets Marker. Skulde Stationen have været lagt paa Ringsted Købstads egen Grund, maatte den have ligget adskilligt længere mod Øst; men her gik Banelinien i en dyb Gennemskæring. Stationen blev derfor lagt i en Lavning i Terrænet syd for Ringsted, og Forbindelsen mellem Byen og Stationen opnaedes ad Ringsted

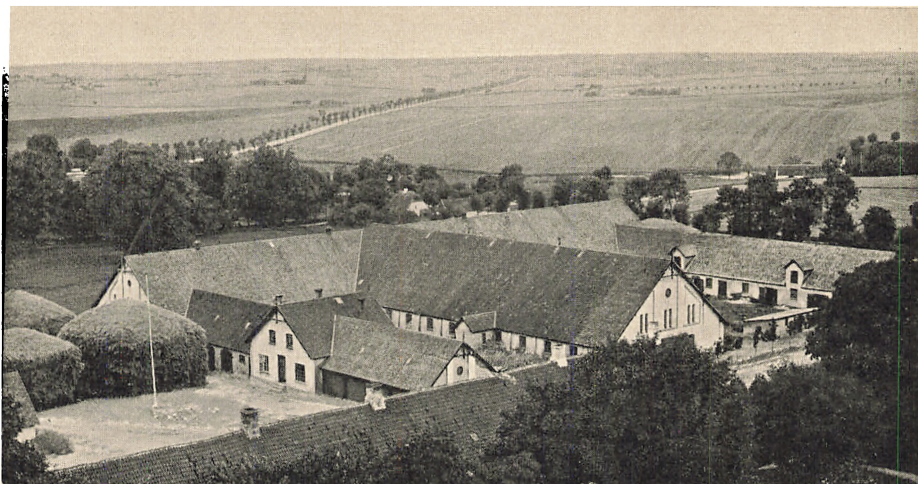
—Næstved-Landevej og en tilstødende Sidevej. For gaaende var dette imidlertid en betydelig Omvej, og der opstod derfor strax Spørgsmaal om at skaffe en lettere Forbindelse over Klostrrets »Pølsehusmark«. Tre Mænd i Ringsted, nemlig Amtsforvalter *Carstensen*, Murmester *Bernsteen* og Herbergér *Chr. Nielsen* tog Sagen i deres Haand og sluttede Lejekontrakt med Klostreret om Overtagelse af en Jordstrimmel fra Ringsted Søgade til Jærnbane stationen. Det overdroges i denne Kontrakt de tre Herrer at »anlægge og for bestandig beholde til almindelig Afbenyttelse« en Gangsti mod at svare en aarlig Afgift af 50 Rigsdaler.

Nu svares denne Afgift af Ringsted Kommunes Kasse.

Banestien er senere i Tiden bleven belagt med Beton og belyses ved elektriske Lamper.

Et andet Spørgsmaalet, der ligeledes stod i Forbindelse med Jærnbane anlæget, kom ogsaa til at berøre Ringsted Kloster. Ejeren af Postgarden i Ringsted, *Hasfeldt*, androg i 1855 Klostreret om at faa overladt et Jordstykke ($\frac{1}{2}$ Td. Land) til derpaa at opføre et Gæstgiveri. Da Forhandlinger ikke førte til noget Resultat, henvendte *Hasfeldt* sig til Indenrigsministe-

Ringsted Klosters Avlsgaard, opført efter Branden 1885 (Udsigt mod SV)

riet med Andragende om, at dette skal foranledige et passende Areal udløst af Fideikommisset. Dettens Administration faar Sagen til Erklæring. Denne gaar ud paa, at Jorden er forpagtet ud, og Forpagteren vil ikke afstaa Jord til et Gæstgiveri, med mindre han selv kan drive et saadant. Men Administrationen anser dette for uheldigt, da det vil bortlede Forpagterens Opmærksomhed fra hans Hovedvirksomhed. Det bemærkes videre, at Fideikommisset selv ikke kan inklade sig paa at oprette Gæstgiveri (Jærnbanehotel), og det tilføjes, at saafremt Jærnbanen selv ikke vil opføre Gæstgiveriet, vil passende Byggeplads kunne faas paa Ringsted Bys Jord. Saaledes blev det. Ringsted Jærnbanehotel ligger som Følge deraf den Dag i Dag et godt Stykke fra Jærbanestationen.

Tre Gange blev Ringsted Kloster lagt i Aske i Løbet af det 19de Aarhundrede, nemlig 1806, 1870 og 1885.

Den første af disse Brande er tidligere nævnt, men hører jo forøvrigt til det før-bügeliske Tidsafsnit. Det var den grundigste; der blev ikke en eneste Bygning uberørt tilbage i det *gamle* Kloster-Komplex. Men ogsaa de to senere Brande ryddede stærkt op.

Branden 1870 fandt Sted den 22de September; en Tjenestekarl fra Ringsted Mark kom ved Halvsextiden om Eftermiddagen forbi Klostret og saa da en Person komme frem fra Stakkehaven. Samtidig slog Ilden op fra Stakkene. Tjenestekarlen greb den mistænkelige Person og førte ham til Politiet. Gaardens store Ladebygning samt to Sidebygninger og hele Høsten brændte, og der indebrændte 8 Fedestude, en Del Svin, Smaagrise

og Fjerkræ; en Del Stude og Svin reddedes i saa forbrændt Tilstand, at de maatte slagtes paa Stedet. Klostrrets Bygninger var forsikret i Landbygningernes almindelige Brandforsikring for godt 64,000 Rigsdaler, og der udbetaltes i Brandskade-Erstatning for Bygningerne ca. 41,000 Rigsdaler. En Del af Bygningerne havde ingen Skade lidt, saaledes den 41 Fags grundmurede og tegltækkede Hovedbygning.

Den ny Avlsgaard, der opførtes efter Tegning af Arkitekt *F. V. Tvede*, stod kun i 15 Aar. Thi Natten mellem den 14de og 15de November 1885 ved Halvettiden opkom der Ild i Klostrrets Ladebygning, Ilden bredte sig fra denne til Kostalden, Studestalden og Mejeriforpagterens Bolig, der alt nedbrændte. Medens det ved Branden 1870 strax var konstateret, at det var den paa Brandstedet paagrebne Person, der havde foranlediget Branden ved Uagtsomhed, voldte Undersøgelsen angaaende Branden i 1885 meget Besvær og mange Vanskeligheder. Branden var bleven opdaget af to Borgere fra Ringsted, der strax ilede til og slog Alarm, saaledes at det lykkedes at redde hele Besætningen, der paa den Tid talte 161 Køer, 60 Fedestude, 28 Heste, 13 Faar og Lam og 5 Svin. En paa Klostreret tjenende Røgter, der efter eget Opgivende kom fra Bringstrup Brandaftenen, var til at begynde med stærkt mistænkt for at have paasat Branden, saa meget mere som han havde det Uheld, at der ikke mindre end tre Steder, hvor han tilforn havde holdt til, var opkommet Ild (Farringløse Skole, Juellund og Mørup), hvisaarsag han gentagne Gange havde været arresteret, uden at hans Skyld dog var bleven bevist. Mistanken rettedes efterhaanden flere andre Steder hen; der foretoges forskellige Anholdelser; men man naaede aldrig til Bunds i Sagen. Klostrrets Bygninger var paa den Tid forsikret for 139,000 Kr. Brandskaden var ca. 50,000 Kr.

Efter denne Brand rejste Ringsted Kloster sig for Avlsgaardens Vedkommende i alt væsentligt i den Skikkelse, den har den Dag i Dag. Nyere Tilføjelser er den store Trælade i Syd og Hestestalden mellem Forpagterboligen og Sorø Landevej.

Godsforvalterboligen ligger ved Hovedlandevejen fra Ringsted til Sorø tæt ved Ringsted Aa. I 1908 blev den hidtidige Godsforvalterbolig, der havde Façade mod Vest, ombygget og betydelig udvidet, saaledes at der blev Hovedfaçade mod Syd mod Haven. Bygningen i dens nuværende Skikkelse er opført efter Tegning af Arkitekt *F. C. C. Hansen*, Sorø.

Da »Caspar Peter Bügel, Borger og Grosserer i Kiøbenhavn med velberaad Hu og efter modent Overlæg« havde besluttet sig til at oprette »et Stamhuus eller Fidei Commissum familiæ i Faveur af« sine dalevende 6 Børn og deres Efterkommere, viste han ogsaa, at han forstod at binde dette sammen med Baand, der kunde

Gamle Godsforvalterbolig

holde. Næst at tilrettelægge en Plan, der sikrede Slægten det bedst mulige Udbytte af det store Gods, var det ham magtpaaliggende at holde dette *samlet*. Store Jordegodser var Tidens Løsen, og Bügel har øjensynlig været gennemtrængt af Forestillingen om, at saaledes burde det vedblive at være. Men det er alligevel ikke uden Interesse at lægge Mærke til Enkelthederne i Erectionsbrevets 8de Post. Thi disse Enkeltheder bærer Vidne om, at Bügel har forudset en anden Tid med andre Idealer end hans. Han skriver:

»Af Begrebet om Stamhuus . . . følger: at den af mig til et Stamhuus herved erigerede Eiendom ikke kan sælges eller pantsættes. — Da imidlertid Erfarenhed har lært, at slige Indretninger i hvor vel meente og paa Tidens Omstændigheder vel grundede de end kunde være, ikke altid holdes, eller maaske bør holdes i Hævd, saa endskiønt det strider mod mit inderlige Ønske og efter hvad jeg nu er i Stand til at øine, er aldeles uklogt at sælge Fidei-Commisset, vil jeg dog ikke bestemt have noget derimod . . .«

Det kan jo ikke nægtes, at denne Følgeslutning aabner en Dør og viser en vis Forudseenhed. Og det er da ogsaa højst ejendommeligt, at da Spørgsmaalet om Afhændelse af Ringsted Klosters Fæstegods mange Aar efter er til Drøftelse i den danske Rigsdag, yder den udprægede Bondeven Overretsprokurator C. C. Alberti Fideikommissets Stifter den Anerkendelse, at han fra en Bondevens Standpunkt har et Fortrin fremfor de Erektorer, der siger, at der *aldrig* maa ske noget Salg.

Men Bügel havde rigtignok sat en saadan Efterskrift til, at anerkendte han end, at kommende Tider kunde faa andre Tanker, hvis Berettigelse ikke helt vilde kunne bestrides, saa skulde han i hvert Fald vide at drage

Nye Godsforvalterbolig

Omsorg for, at de Foranstaltninger, han traf, blev virksomhedsfulde. Han havde i Erektionsbrevets 8de Post bestemt og faaet kongelig Bekræftelse paa, at Salg kun kunde ske paa Betingelse af, at Administrationen og samtlige Indtægtsnydende af Fideikommisset var enige derom, at Salget skulde ske ved offentlig Auktion, som

i det mindste 2 Maaneder forud var bekendtgjort i alle Danmarks Aviser, samt — og det var det væsentlige — at ved Salg skulde en Tredjedel af Salgssummen tilfalde St. Hans Hospital. Iøvrigt var fattet den Bestemmelse, at ved et saadant eventuelt Salg skulde de øvrige $\frac{2}{3}$ blive staaende paa 1ste Prioritet i Ejendommen som et evigt »Fidei-Commissum«, og at Købesummen, følgelig ogsaa den aarlige Rente, skulde bestemmes i Byg.

Med disse stærke Baand havde Bügel bundet sit Gods sammen, og det ser forresten ud, som om Baandene ikke er følt generende for nogen af de interesserede Parter før langt op i Tiden. Den i 40'erne i forrige Hundredeaar opstaaede Fæsterbevægelse, der gav sig mange Udslag rundt om Landet, synes ikke i mærkbart Omfang at have berørt Ringsted Klosters Gods. Stridigheder som dem, man var Vidne til paa andre sjællandske Godser, var der ingen af her.

De første kendelige Vanskeligheder, som direkte affødt af Erektionsbrevet, var de foran (Side 65) omtalte Spørgsmaal om Jærnbanehotel ved og Banesti til Ringsted Banegaard. Det første Spørgsmaal faldt bort, fordi — som C. C. Alberti udtalte i sin foran nævnte Tale — Indenrigsminister »Bang¹⁾ som ellers var en determineret Mand, naar det gjaldt praktiske Formaal, ikke kunde skaffe saa meget Jord fra det Bügelske Fideikommiss, at han kunde faa et Gæstgiveri opført ved Ringsted Banegaard.« Det andet Spørgsmaal løstes til gensidig Tilfredshed.

Heller ikke Vedtagelsen af Loven om Afhændelse af Fæstegods paa Lens- og Stamhusgodserne (21. Juni 1854) fremkaldte nogen Art af Foretagsomhed fra Fæsterne paa Ringsted Kloster. I hvert Fald ses ikke synlige Udslag af en saadan, omend et og andet tyder paa, at Spørgsmaalet i 60'erne har ligget i Luften.

¹⁾ P. G. Bang var Indenrigsminister i Novemberministeriet 1849, i Min. Bluhme 1852, Kønsejlspræsident og Indenrigsminister 1854—1856

Det var først i Aaret 1872, at Salgsspørgsmaalet for Alvor traadte i Forgrunden paa Ringsted Kloster.

Ved Konferensraad, Borgmester *Harhoffs* Død (25. Marts 1871) blev der en Plads at besætte i Administrationen for Ringsted Kloster, og denne Plads ønskedes af de to andre Administratorer, Amtmand Kmh. *Brun* og Proprietær *C. Brun*, besat med Amtmand Kmh. *E. Vedel*, Sorø. *Vedel* indtraadte, »dog paa den udtrykkelige Betingelse, at man søger de Vanskeligheder hævede, som ifølge Erectionspatentet stiller sig i Vejen for Bøndergodsets Bortsalg«; ligeledes forbeholdt han sig at træde ud af Administrationen, hvis det viste sig, at Salg af en eller anden Grund ikke kunde ske. De to andre foran nævnte Administratorer udtaler, at de ikke nærer nogen Betænelighed ved disse Betingelser, da de begge har virket i samme Retning i flere Aar, uden at det hidtil er lykkedes. De imødeser den Mulighed, at Omstændighederne har forandret sig, saa der nu kan blive Udsigt til Sagens Løsning.

Og der skrives straks til Handling. Amtmand *Vedel* indtraadte i Administrationen i Henhold til Skrivelse af 23de Oktober 1871. Og allerede under 1ste Februar 1872 fremsender Administrationen til Københavns Magistrat en Skrivelse, der skal bringe Sagen i Gang. I denne Skrivelse udtales det, at der vel kun sjældnere er fremkommet Ønsker om Køb af Fæstestederne. Men *da* Forholdene udenfor i meget høj Grad har forandret sig, og da Livsfæste og lignende Besiddelsesformer for Bondejord nu anses for uforenelige med Bondestandens Vel, og det betragtes som en Pligt imod Fædrelandet for enhver Godsbesidder at give Jordbrugerne Lejlighed til paa rimelige Vilkaar at faa Ejendomsret over den af dem dyrkede Jord, saa vil Bestyrelsen for Ringsted Kloster anse det som sin Skyldighed at søge de Hindringer hævede, der hidtil har gjort det næsten umuligt at fyldestgøre Tidens Krav m. H. t. dette betydelige Gods. Skal der imidlertid afgives en Tredjedel af Købesummen eller blot en nogenlunde betydelig Del deraf, vil ingen Administration kunne finde det forsvareligt for de til deres Forsorg betroede Interesser at indlade sig paa en saadan Formindskelse af Fideikommissets Formue.

Da Salg saaledes praktisk taget vilde være umuliggjort og Magistratens eventuelle Ret til en Tredjedel af Købesummerne i Virkeligheden være værdiløs, henstilles det til Magistraten at opgive Tredjedels-Retten, enten *pure* eller dog mod »en passende liden Kendelse« f. Ex. 5 pCt. af Salgsummerne. Iøvrigt maatte Administrationen mene, at Formaalet med den paagældende Bestemmelse om Tredjedelens Afgivelse blot var at af-

skrække paa kraftigst mulig Maade fra overhovedet at sælge, derimod ikke at tillægge St. Hans Hospital en Formueret.

Mens Magistraten overvejer Sagen, begynder Fæsterne ogsaa at røre paa sig. Den 20. April 1872 holdes der et Møde i Ringsted, hvor der ned-sættes et 7 Mands Udvalg, efter hvis Indbydelse der saa den 30. Maj afholdes et Møde paa Ringsted Raadhus. I dette Møde deltager som Repræsentanter for Godset Kmh. *Vedel* og Godsforvalter, Kancelliraad *Dahlstrøm*, endvidere Folketingsmændene for henholdsvis Ringsted- og Sorø-kredsen, *P. C. Zahle* og *C. C. Alberti*. Mødets Indleder var Fæster Jens Christensen, Ørsløvunderskov, og der vedtoges en udførlig Henvendelse til Københavns Magistrat.

Det var nemlig paa denne, Sagen nu stod. Den vedtagne Henvendelse udtalte sig først i al Almindelighed om, at den vundne Erfaring viste, at Selvejendom er langt at foretrække for Fæste og Leje. Der henvises dernæst til Loven af 1854, der allerede har bevirket, at Selvejendoms Indførelse er vidt fremmet eller dog paabegyndt overalt i Sjælland; men trods dette er der ingen Begyndelse gjort paa Ringsted Klosters Gods. »At Ønsket efter Selvejendom paa Ringsted Klosters Gods er levende, bevidnes i Dag af en talrig i denne Anledning sammentraadt Forsamling af Fæstere, Forpagtere og Lejere af Bondejorden paa dette store Gods.« Videre udtales det, at hvis Magistraten gaar ind paa en Overenskomst med Fideikommissets Administration, »vil det lykkes os hurtigt at blive Selvejere, idet vort Herskab og vi da formentlig uden sær Vanskelighed vilde kunne enes om de nødvendige Vilkaar.« Sluttelig hedder det: »Ifølge den os meddelte Oplysning har den ærede Magistrat endnu ikke ytret sig over de Forslag, Administrationen som meddelt har gjort. I Henhold til Foranstaaende er det derfor vor ærbødige Anmodning til den høje Magistrat, at den vil paaskynde sin Erklæring angaaende Administrationens Forslag, og at denne Erklæring maa blive afgivet i Samklang med Nutidens Begreber om Jordens Værd som Selveje for mindre Brugere, hvor meget de end afvige fra de godsbundne Forestillinger, der herskede ved Fundatsens Oprettelse. Mange Familiers Vel afhænger af denne Sag.«

Fæsternes Henvendelse taler i Virkeligheden baade deres egen og Godsets Sag. Imens har Magistraten endt sine Overvejelser. Og under 5te Juni 1872 afgiver Borgmester *Gammeltoft* paa Magistratens Vegne en fyldig Betænkning.

Denne gengiver Erektionsdokumentets Bestemmelser og resumerer Administrationens Opfattelse. Efter at der er polemiseret mod den Anskuelse, at Erector skal have indsat Tredjedels-Klausulen kun som et Afskræk-

kelsesmiddel — under Henvisning til, at han for det Tilfælde, at Slægten uddør, udtrykkelig har bestemt, at hele Godset skal tilfalde St. Hans Hospital, og derved netop vist Hospitalet Interesse — udregnes det i Betænkningen, hvor meget den formentlige Salgssum kan udgøre. Idet der gaas ud fra en af Administrationen ansat Pris af 1500 Rigsdaler pr. Td. Htk., kommer man til det Resultat, at Salget vil indbringe ca. 676,500 Rigsdaler, hvoraf St. Hans Hospital altsaa i Kraft af Tredjedels-Bestemmelsen skulde have 225,500 Rigsdaler. Da Fideikommissets Indtægt af Jordegodset i 1871 kunde anslaaes til 14,419 Rdl., og da den Fideikommisset tilkommende Del af Salgssummen, 451,000 Rdl., med en Forrentning af kun 4 pCt. vilde indbringe ca. 18,000 Rigsdaler, vilde der altsaa ved Salg kunne opnaas en Stigning i Indtægten for Fideikommisset af ca. 25 pCt. Magistraten paa sin Side erklærer sig villig til at bringe det Offer kun at gøre Krav paa $\frac{1}{6}$ af Salgssummen, medens *den anden Sjettedel* skulde tilfalde Fæsterne.

Denne Indstilling af Magistraten blev sat paa Dagsordenen for Borgerrepræsentationens Møde den 17de Juni. Nogle Dage før indeholdt Dagbladet »Fædrelandet« imidlertid en redaktionel Artikel, i hvilken de af Magistraten anlagte Synspunkter — særlig Afgivelsen af en Del af Kommunes Pengeret i Fæsternes Favør — blev bragt frem for Offentligheden.

Dette Forsøg paa at gøre Københavns Kommunes og Fæsternes Interesser fælles fremkaldte (»Fædrelandet«, 17. Juni 1872) et i skarp og klar Form holdt Indlæg undertegnet »V« [selvfølgelig Amtmand Vedel]. De Synspunkter, som Administrationens Formand anlægger, er følgende:

I Virkeligheden havde Erektor truffet saa mange hindrende Bestemmelser, at Salg næsten blev umuligt. »Det synes, som han simpelthen har villet stemple det som Galmandsværk at foretage et saadant Salg«. »Venter Fideikommisbestyrelsen ikkun ganske rolig, da faar Fideikommisset Fordelen af de stigende Ejendomspriser og taber intet af Godsets Værdi.« »Det er ganske vist en meget snild Udvej, naar Magistraten vil i Stedet for den Tredjedel, som den aldrig kan vente at faa, forskaffe Kommunen en Sjettedel af Godsets Værdi ved paa Fideikommissets Bekostning at skænke en anden Sjettedel til Fæsterne og derved muligvis rejse en politisk Storm mod Fideikommisbestyrelsen og det tilsynshavende Ministerium.« Det betones, at Fideikommisbestyrelsen *vil sælge*, »den er endog villig til at begjære Justitsministeriets Samtykke til at vederlægge Københavns Kommune dennes meget precaire Udsigt til $\frac{1}{3}$ af Værdien med en sikker og snarlig Udbetaling af $\frac{1}{20}$ af Værdien.«

Borgerrepræsentationen vedtog i sit Møde at nedsætte et Udvalg til at overveje, hvad der maatte være at gøre i Sagen. Og i Administrationens

Møde den 10de September 1872 forelaa der Meddelelse om, at Københavns Kommunalbestyrelse i Realiteten havde tiltraadt Magistratens Indstilling.

Administrationen kom imidlertid nu ind paa den Opfattelse, at der ikke tilkom St. Hans Hospital nogen Del af Salgssummen, naar den benyttede den ved Loven af 21de Juni 1854 givne Tilladelse til at sælge Fæstegodset paa de deri foreskrevne Vilkaar. Den indgav derfor gennem Højesteretsadvokat *Brock* den 2^{den} Maj 1873 et Andragende til Justitsministeriet om Salgsresolution i Henhold til den nævnte Lovs Paragraffer 1 og 2.

Ministeriet nægtede imidlertid at udfærdige en saadan Resolution, saalænge det ikke ved Domstolene var afgjort, om Københavns Kommunalbestyrelse kunde gøre Fordring paa en Tredjedel af de eventuelle Købesummer. Der blev derefter anlagt Sag mod Københavns Magistrat, men Sagen blev ved den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsrets Dom af 19de Oktober 1874 afvist. Dommen blev imidlertid den 19de Marts 1875 forandret af Højesteret, der udtalte, at Fideikommisset — paa Grund af Justitsministeriets Vægning ved at approbere Salgsplan, forinden St. Hans Hospitals Ret til Andel i Købesummerne var afgjort — allerede nu havde retlig Interesse i at faa dette Spørgsmaal afgjort ved Domstolene.

Sagen blev derefter paakendt i Realiteten ved den kgl. Landsover- samt Hof- og Stadsrets Dom af 7de Juni 1875, der gik Administrationen imod, og denne Dom blev stadfæstet ved Højesterets Dom af 13de November 1876.

Det var altsaa nu definitivt slaaet fast, at St. Hans Hospital var berettiget til at oppebære en Tredjedel af Købesummerne for Ringsted Klosters Bøndergods i Tilfælde af dettes Salg overensstemmende med Loven af 1854.

Men paa disse Betingelser fandt Administrationen det uforeneligt med den Stilling, den havde som Varetager af Fideikommisbesiddernes Interesser, at foretage Salg.

Efter Domsafsigelsen skete der gentagne Henvendelser til Administrationen fra enkelte Fæstere. Paa den første af disse (ved J. Nielsen, Hægelbjerggaarden) svarede Administrationen 6. Decbr. 1876, at der var intet mere at gøre. Paa flere senere Henvendelser fra Fæstere (i Aaret 1877) svarer Administrationen 1. Maj, at da Københavns Magistrat ikke har givet Antydning til en antagelig Overenskomst, saa kan Adm. ikke finde Føje for Forhandlinger.

I 1879 fandt der nogle nye Meningsudvexlinger Sted, foranledigede ved Henvendelser, dels fra Fæstere, dels fra Borgere i Ringsted, til Justitsministeriet om Nedsættelse af en Kommission; fra Ringsteds Side ønskes et

Mageskifte opnaaet ang. Marken mellem Købstaden og Banegaarden. Justitsministeriet meddeler Administrationen, at det er sindet at nedsætte en Kommission, men ønsker dog først at høre Administrationen.

Denne svarede meget afvisende: Vi agter ikke at indlade os paa Byttehandel med Byen. M. H. t. Brugernes Stilling har vi arbejdet for at faa Forhandlinger i Gang, og vil Magistraten gøre Tilbud, skal vi intet have imod at forhandle med den.

Der er nu stille om Salgssagen indtil 1883. Nævnte Aar gør Folketingsmand C. C. Alberti efter Samraad med Fæsterne paa Godset dettes Forhold til Salgsspørgsmaalet til Genstand for en *Forespørgsel i Folketinget*. Alberti gjorde i et udførligt Foredrag nærmere Rede for Fideikommissets Oprettelse og det skæbnsvangre Oprettelsesbrev og omtalte forskellige Forhold paa Godset med Hensyn til Indfæstning, Afgifter og lignende. Om det »springende Punkt« i hele dette Forhold udtalte Alberti:

»Jeg maa her fremhæve, at jeg *ikke tror*, at Ministeren efter den bestaaende Lovgivning kan *paalægge* Bestyrelsen at sælge, men jeg tror, at Ministeriets Tilskyndelse til Bestyrelsen om paany at sætte denne Sag i Bevægelse, navnlig til Forlig med Københavns Magistrat kan virke overordentlig meget. Jeg skulde mene, at Københavns Magistrat har en vis indre Tilskyndelse ogsaa i Pengespørgsmaalet til at faa denne Sag afgjort snart. Skal Magistraten vente, indtil den Bøgelske Slægt er uddød, med at komme i Besiddelse af dette Gods, vil det vare maaske i Aarhundreder; men jo før Salg finder Sted, desto snarere faar Magistraten sin Andel af Købesummerne til Anvendelse, og det har dog nok i Forretningslivet en Del at sige.«

Med disse Udtalelser har Alberti i Virkeligheden klart betonet, at den eneste Vej til Løsning var *Forlig* mellem Administrationen og Magistraten. Men motiverende sin Forespørgsel med forskellige statistiske Oplysninger fra Godset sluttede han dog med at spørge Justitsministeren, om han vil foranstalte Loven af 1854 anvendt og foranledige Bestyrelsen til at udbyde det fæstepligtige Bøndergods overensstemmende med den nævnte Lov.

Justitsminister *Nellemann* udtalte i sit udførlige Svar, at han ikke nærede nogen Tvivl om, at Fæsteloven af 1854 var anvendelig, og Ministeriet var villigt til at give en Salgsresolution, men man kunde ikke vente, at Bestyrelsen vilde sælge, saalænge Magistraten staar fast paa Kravet om Afgivelse af en Tredjedel; dog havde Ministeren ikke noget imod at medvirke til, at Underhandlinger kom i Gang ved at beskikke en Opmand eller deslige, hvis Parterne maatte ønske det.

Forhandlingen, i hvilken ogsaa Ringstedkredsens Folketingmand, Gaard-ejer *P. Andersen*, Jydstrup, deltog med et Indlæg, i hvilket han bl. a. paa-pegede de Vanskeligheder, Ringsted Købstad havde ved at faa Byggegrunde som Følge af Klostergodsets Beliggenhed, foranledigede det daværende Medlem af Administrationen, Amtmand *F. Brun* til at fremkomme med et udførligt Indlæg.¹⁾ Han vil »ikke inlade sig paa nogen Kontrovers med Interpellanten [C. C. Alberti], skjønt der kunde være Anledning til at omhandle det Mærkelige i at ville fremdrage et *aldeles privat*, det Of-fentlige i ingen Henseende, hvad Administrationen angaar, underlagt Fa-miliefideikommis for Rigsdagen.« Efter at have gengivet forskellige af Erektionsdokumentets Poster udtaler Amtmand Brun, at der vel, naar Godset som Følge af løbende Forpagtningskontrakts Ophør faar Disposi-tionsret over Hovedgaardsjord, kan blive Tale om at imødekomme en-kelte Liebhaberens Ønske om Byggepladser under Form af Leje eller Fæste,²⁾ men derom maa der forhandles med saadanne Liebhavere, ikke med Ringsted By. Han fremhæver endvidere, at Godset under de højere Jordebogsafgifter drives langt bedre end tidligere, og ledige Steder finder straks Fæstere, og »det vides ikke, at senere Fæstere sidde fortrykte i det som Følge af Afgifterne til Jordebogskassen«. Videre anføres det med Hensyn til en Del af de paa 50 Aar bortforpagtede Gaarde, at Forpagt-ningsretten til disse i mange Tilfælde er afstaaet for betydelige Summer, hvilket »ikke tyder paa, at Jordebogsafgiften er for stor og analogisk kan man deraf med temmelig Sikkerhed slutte, at Indfæstningerne og Afgif-terne paa Fæstestederne heller ikke er det. At Fæsterne jævnlig erholde betydelige Tilskud, naar de opføre nye Bygninger, bemærkes.«

Sagens videre Gang er da iøvrigt denne: Den 19. Marts 1883 meddeler Justitsministeriet Administrationen, at det anser Loven af 1854 for anven-delig paa Klosters Fæstegods, og at det vil give Salgsresolution, hvis Andragende indgives derom. Allerede under 4. April foreligger Admini-strationens Svar: Højesteretsdommen umuliggør et saadant Andragende. Skal der ofres $\frac{1}{3}$ af Fideikommissets Substans, vil der ikke blive solgt. Salg kan kun ske, naar det er foreneligt med Fideikommissets Tarv. Der er ingen anden Vej end at opretholde den nuværende Tingenes Tilstand, enten til Expropriation mod fuld Erstatning finder Sted, eller til Bort-fæstning forbydes ved Lov, i hvilket Tilfælde man forbeholder sig Krav paa fuld Erstatning af Staten.

¹⁾ »Dagbladet« 1883, 108 B

²⁾ Dette er senere sket ved Bortfæstning af et Areal til Tømmerplads og Savværk og af et Areal til Koloni-haver til Ejendomme i Ringsted By

Den tidligere antydede Plan om *en Kommission* blev dog ført ud i Livet, saaledes at Administrationen delegerede Amtmand *F. Brun*, Magistraten Borgmester *Borup* og Justitsministeriets Kontorchef *Algreen Using* (som Formand). Der fandt forskellige Forhandlinger Sted og drøftedes forskellige Muligheder. Bl. a. fremgaar det heraf, at Amtmand Brun mente, at Prisen pr. Td. Htk. nu ikke kunde sættes til under 4000 Daler. Borgmester Borup fremsatte et udførligt Forslag, hvis Realitet var Tredjedels-Klausulens Opretholdelse under Former, hvor Magistraten endda vilde faa en vis Medbestemmelsesret. Svaret paa dette Forslag var (under 26. Marts 1884) *en pure Afvisning*: Administrationen kan ikke tillade, at nogen Udenforstaaende indblander sig i eller foreskriver Betingelser for, hvorledes Administrationen bestyrer Godset.

Dette betød Sagens Stranding. I en senere Skrivelse kvitterede Borgmester Borup for Afvisningen, og selv om der endnu fandt nogle afsluttende Meningsudvexlinger Sted, var Sagen faktisk sluttet.

Og der gik 27 Aar, før den optoges paany — og førtes til et heldigt Resultat.

Nogle Aar efter, at Salgsspørgsmaalet saaledes var strandet, dukkede »*Tredjedelen*« op i en anden Skikkelse. Gentagne Gange havde der jo fundet Expropriationer Sted, saaledes ved Banens Anlæg og Vejanlæg, men der havde aldrig været Tale om, at der i saadanne Tilfælde blev gjort Krav gældende med Henviisning til Tredjedels-Bestemmelsen. I 1892 fandt der imidlertid Expropriation Sted til Udvidelse af Pladsen ved Ringsted Bane-gaard. Ved denne Lejlighed kom man ad Omveje ind paa Spørgsmaalet, men Sagen blev afvist af Administrationen, der under Henviisning til tidligere stedfundne Expropriationer fastholdt, at der selvfølgelig ikke kunde være Tale om at afgive nogen Del af de ved *Expropriation* indkomne Beløb.

Et Spørgsmaal, som af og til er bleven berørt under tidligere Tidens Salgsforhandlinger, og som ogsaa gentagende er bleven strejft i det fore-gaaende, er Forholdet mellem Ringsted Købstad og den omgivende Klostermark. Ringsted Købstad er mod Vest og tildels mod Syd omringet af Klosters Jorder. Særlig den mod Syd liggende Del af disse, den i daglig Tale nævnte »*Klostermark*« — i Klosters Jordebøger kaldes den »*Pølse-husmarken*« — har været et højst attraaværdigt Omraade for Købstaden, da den paagældende Mark har hindret Byen i at udvikle sig mod Jærnbanen. I den stedlige Presse har Sagen med Mellemlum været fremme

mange Gange i den sidste Menneskealder, men stadig uden Resultat. Dels paa Ringsted Handelsforenings, dels paa Ringsted Byraads Initiativ er Sagen bleven forhandlet. I 1896 erklærede Administrationens Formand overfor Ringsted Handelsforening, at man ikke fandt tilstrækkelig Føje til at tage Sagen op. I 1897 indlededes dog Mageskifteforhandlinger, og Ringsted Købstad tilbød Fideikommisset 131 Tdr. Land V. f. Landevejen til Næstved og S. f. Hovedgaardens Areal som Vederlag for Pølsehusmarken. Men Administrationen fandt ikke dette Tilbud tilfredsstillende, og Forhandlingerne standsede.

I 1910 blev der atter — vistnok nærmest som Følge af, at Ringsted nu skulde være Garnisonsby — indledet nye Forhandlinger, tildels mundtlige. Der veksledes gentagne Gange Anskuelser om Sagen, indtil Administrationen den 29. Decbr. 1913 vedtog, at den ikke for Tiden kunde indlade sig paa at afhænde nogen Del af de paagældende Jorder.

Det sidste Udviklingstrin i Fideikommisset Ringsted Klosters 100aarige Historie er det betydningsfuldste.

Vi har i det foregaaende set, hvorledes Forhandlinger, der strakte sig over mere end en halv Snes Aar, endte ganske resultatløst.

I Modsætning hertil har de Forhandlinger, der er ført i andet Tiaar af dette Hundredaar, været kortvarige og særdeles resultatrige.

Efter at Kommissionen af 5te Marts 1909 (»Fæstekommissionen«) var nedsat og havde arbejdet i et Par Aar, henvendte den sig i 1910 med forskellige Forespørgsler til Administrationen for Ringsted Kloster, navnlig om St. Hans Hospitals Ret efter Erektionsdokumentet.

Dette førte til, at Administrationens Formand, Fuldmægtig *Krarup*, gennemarbejdede det foreliggende Materiale og sendte en Extrakt af dette til de andre Administratorer og samtidig nævnte det gamle Spørgsmaal om Salg af Fæstegodset.

Administrationens Medlem, Hofjægermester *Brun*, tog denne Sag op med stor Interesse, og paa hans Forslag blev det vedtaget at søge Salget gennemført. Den 7. Februar 1911 afholdt Administrationen et Møde om Sagen med de 3 Hovedparticipanter i Ringsted Kloster, Fru *Stahlfest-Møller*, født Brun, Fru *Emmy Hartmann*, født Bügel, og Fru *Kamma Aagesen*, født Berner, og paa dette Møde vedtoges det enstemmigt at indlede Forhandling med Københavns Kommunalbestyrelse for at søge opnaaet en fuldstændig eller delvis Renunciation fra sammes Side paa St. Hans Hospitals Ret efter Erektionsdokumentet. Det blev derefter overdraget Kammeradvokat, Højesteretssagfører *Vagn Aagesen* paa Admini-

strationens Vegne at føre Forhandlingerne med Kommunalbestyrelsen. Nogle faa Dage senere blev Sagen af ham indbragt for Københavns Finans-Borgmester *J. Jensen*, der straks erklærede sig villig til at optage Forhandlingerne. Disse stod paa et Aarstid, og der blev da i Februar 1912 med Tilslutning af Hovedparticipanterne i Ringsted Kloster og Københavns Borgerrepræsentation indgaaet en Overenskomst om Afløsning af Hospitalets Ret til Andel i Købesummen i Tilfælde af Salg af Klosters Ejendomme mod Indbetaling af 300,000 Kr. een Gang for alle; Hospitalets Arveret efter Erektionsdokumentets Post 13 skulde ikke berøres ved Afløsningen. I Marts Maaned blev der derpaa til Justitsministeriet indgivet et af Administrationen, Hovedparticipanterne i Klosteret og disses Successorer underskrevet Andragende om, at Ministeriet vilde søge udvirket, at der ved kongelig Resolution meddeltes dels Approbation paa Overenskomsten med Københavns Kommune, dels Dispensation fra de i Erektionsdokumentets Post 8, Punkterne 2, 4 og 5 indeholdte forskellige Betingelser for Salg af Klosters Ejendomme,¹⁾ ligesom der blev andraget om, at Ministeriet vilde afgive Salgsresolution for Bøndergodset overensstemmende med Lov 21. Juni 1854. I Skrivelse af 10. Juni 1912 underrettede Justitsministeriet Administrationen om, at det havde behaget Hans Majestæt Kongen under 8. s. M. allerhøjest at tillade, at Overenskomsten approberedes, og at Dispensationen fra Salgsbetingelserne meddeltes, og Ministeriet gav samtidig Resolution for de Vilkaar, paa hvilke Bøndergodset maatte sælges. Disse Vilkaar, der paa alle væsentlige Punkter stemmede med dem, som Administrationen havde foreslaaet, indeholder bl. a. følgende: Afhændelse sker til fuldkommen Ejendom; forsaavidt Stederne er bortfæstede, maa Afhændelse alene ske til de nuværende Fæstere eller med disses Samtykke til deres Livsarvinger, Svigerbørn eller Stedbørn; Salg i Tilfælde af Fæsteledighed til andre end de tidligere Fæsteres Livsarvinger, Svigerbørn eller Stedbørn kræver særlig Bevilling; enhver Ejendom skal mindst udbringes til Værdien ifølge Ejendomsskyldsvurderingen, dog efter Omstændighederne med en Nedsættelse af indtil en Fjerdedel; ved Salg af Gaarde skal mindst $\frac{1}{4}$, ved Salg af Huse mindst $\frac{1}{8}$ af Købesummen udbetales kontant; for den Del af Købesummerne, der bliver indestaaende i Ejendommen, kan der indrømmes de første Købere Rentemoderation; saavel Hovedparticipanterne i Ringsted Kloster som det Bøgelske Fideikommis har Ret til Andel i Salgsprocenterne efter Lov 21. Juni 1854 § 3.

¹⁾ navnlig, at Salget skulde ske ved offentlig Auktion, som i det mindste 2 Maaneder forud var bekendtgjort i alle Danmarks Riges Aviser, og at Købesummen og den aarlige Rente af den ikke straks betalte Del af denne skulde bestemmes i Byg, ikke i Penge

Da Sagen var saa vidt fremskreden, traf Administrationen Bestemmelse om de fornødne Foranstaltninger til Bøndergodsets Salg.¹⁾

For at faa en saa retfærdig og objektiv Vurdering som muligt nedsattes der en *Taxationskommission*, bestaaende af forhenværende Landbrugsminister, Gaardejer *Ole Hansen*, Bringstrup, Proprietær *H. Madsen*, Slingerupgaard, og Godsforvalter *From*, Ny Kirstineberg paa Falster. Disse tre Mænd fik til Opgave for hvert enkelt Brug paa Godset at ansætte dets Jorders og Bygningers Værdi i Handel og Vandel.

Den 12te Oktober 1912 sluttede denne Kommission sit Arbejde, der havde omfattet 59 Gaarde og Boelssteder og 82 Huse.

Den samlede Vurderingssum var 2,582,275 Kr.

Efter at Administrationen paa Grundlag af den foretagne Vurdering havde fastsat Købesummerne for samtlige Ejendomme med Hensyntagen til Fæstetid og Bygningsforanstaltninger m. m., udsendte den i Februar 1913 til Brugerne af Bøndergodset følgende Cirkulære:

Efterat de hidtil bestaaende Hindringer for Salg af det under Ringsted Kloster hørende Bøndergods ved Administrationens Foranstaltninger nu ere blevne fjernede, har Administrationen ment at efterkomme et Ønske hos Brugerne ved at lade fastslaa, for hvilken Købesum hver især af disse for Øjeblikket kan erholde den Ejendom til Købs, der er given ham i Brug. Arbejdet hermed er nu afsluttet, og vi undlade ikke herved at bringe til Kundskab, at enhver Bruger ved Henvendelse paa Klosters Godskontor vil kunne faa Oplysning om den fastsatte Købesum for den Ejendom, som han har i Fæste, Forpagtning eller Leje, saavel som om Minimum af den Del af Købesummen, der vil være at udbetale kontant, og om hvorledes den Del af Købesummen, der maatte forblive indestaaende i Ejendommen, bliver at forrente.

I Forbindelse hermed skulle vi bemærke følgende:

Ethvert Salg sker under Forbehold af Justitsministeriets Samtykke.

Administrationen vedstaar de fastsatte Priser for Ejendommene indtil Udgangen af September Maaned d. A. Forsaavidt der ikke inden denne Frist Udløb af vedkommende Bruger er forebragt Administrationen eller Godskontoret skriftligt Ønske om Køb, forbeholder Administrationen sig i videste Omfang sin Stilling.

Forsaavidt der paa vedkommende Ejendom findes Løsøre (Besæt-

¹⁾ Afsnittet om Salgsforhandlingerne er kritisk gennemgaaet af Administrationens Formand og udarbejdet med hans Støtte. *Forf.*

ning og Inventarium), som tilhører Fideikommisset, er Købesummen fastsat som omfattende dette Løsøre.

Ved ethvert Salg vil der af Administrationen blive taget Forbehold med Hensyn til Jagtretten, saavel som med Hensyn til Oldtidsminder paa Ejendommens Grund.

For den Del af Købesummen, som maatte forblive indestaaende i Ejendommen, vil der være at udstede en Obligation til Fideikommisset, hvorved Køberen giver første Prioritets Panteret i den afhændede Ejendom og i hans Besætning, Inventarium, Avl og Afgrøde. Under Forudsætning af, at Forpligtelserne ifølge Obligationen nøje overholdes, er Gælden uopsigelig fra Administrationens Side, saalænge Køberen eller hans Enke som Ejer besidder Ejendommen. Naar Køberen eller hans Enke ophører at besidde Ejendommen som Ejer, forbeholdes Administrationens Ret til at fordrø Prioriteten fuldt eller delvis indfriet, ligesom fuld Rente, 4 % aarlig, vil være at erlægge af den Sum, som forbliver indestaaende i Ejendommen.

Med Hensyn til de øvrige og nærmere Vilkaar for Afhændelserne forbeholder Administrationen sig at tage Bestemmelse i hvert enkelt Tilfælde.

Administrationen for Ringsted Klosters Fideikommis, i Februar 1913

O. BRUN

AUG. GJERN

O. KRARUP

Godset omfattede,¹⁾ da Udbudet skete:

	A r e a l	Hartkorn	Ejend.skyld
Hovedgaarden.....	694 Tdr. Ld.	97 Tdr. 0 Skp. 2 Fdk. 1 ³ / ₄ Alb.	684,000 Kr.
Have Mølle.....	1 - -	0 - 2 - 2 - 1 ¹ / ₂ -	10,000 -
Gilsagre:			
4 Gaarde, 1 Hus.....	434 - -	28 - 7 - 0 - 2 ¹ / ₄ -	193,000 -
Torped:			
12 Gaarde, 17 Huse...	763 - -	83 - 4 - 2 - 1 ¹ / ₄ -	462,200 -
Tolstrup:			
5 Gaarde, 5 Huse.....	511 - -	53 - 4 - 1 - 2 ³ / ₄ -	296,500 -
Haugbyrd:			
10 Gaarde, 12 Huse...	538 - -	62 - 3 - 3 - 2 ¹ / ₂ -	327,700 -
Ørslevunderskov:			
12 Gaarde, 16 Huse...	1170 - -	123 - 6 - 2 - 1 ¹ / ₄ -	589,100 -
Sigersted:			
6 Gaarde, 8 Huse.....	206 - -	29 - 0 - 3 - 1 ¹ / ₂ -	165,500 -
Skellerød:			
8 Gaarde, 8 Huse.....	361 - -	39 - 2 - 1 - 2 ¹ / ₂ -	203,900 -
Hømb.....		0 - 0 - 0 - 1 ¹ / ₂ -	
Benløse:			
2 Gaarde, 1 Hus.....	258 - -	27 - 7 - 3 - 1 ³ / ₄ -	139,500 -
Mulstrup:			
12 Huse.....	24 - -	1 - 7 - 0 - 3 ¹ / ₄ -	29,900 -
Ørslev:			
2 Huse.....		0 - 0 - 1 - 2 ³ / ₄ -	2,900 -
Ialt...	4951 Tdr. Ld.	548 Tdr. 0 Skp. 3 Fdk. 1 Alb.	3,104,200 Kr.
Hertil i St. Tostrup Sogn:	A r e a l	Skovskyld	Ejend.skyld
Mølleskov.....	186 Tdr. Ld.	12 Tdr. 5 Skp. 0 Fdk. 2 Alb.	35,000 Kr.

Afgifterne af Gaarden var følgende:

Hovedgaarden.....	1750 Tdr. Byg efter Kapitelstaxt
Udlejede Jorder under samme.....	2304 Kr. 9 Øre i Penge
Have Mølle.....	300 - 0 » - -
Bøndergodset	3648 Tdr. 6 ¹ / ₂ Skp. Byg efter Kapitelstaxt
447 - 7 - -	ligeledes, dog ikke over 10 Kr. pr. Td.
183 - 4 - -	efter foregaaende Aars Kapitelstaxt
12 -	Byg à 6 Kr. pr. Td.
1 -	Havre efter Kapitelstaxt.

¹⁾ Efter Opførelse af Klosters Godskontor af 11. Marts 1911

Bortsalget gik hurtigt.

Da Udbudet fandt Sted, omfattede Klosters Bøndergods:

451 Tdr. 1 Skp. 0 Fdk. $2\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn.

Den 31te August 1914 udgjorde det tilbageværende usolgte Bøndergods

71 Tdr. 4 Skp. 2 Fdk. $\frac{1}{2}$ Alb. Hartkorn

Indkomsten ved Salget af den afhændede Del af Bøndergodset udgjorde
1,971,102 Kr.

I Juni Termin 1912 indbetaltes til Københavns Magistrat et Afdrag af 100,000 Kr. af Aflysningssummerne, hvilket Beløb tilvejebragtes ved Optagelse af et Laan i Ringsted Klosters Hovedgaard. I det følgende Aars Juni Termin betaltes yderligere et Afdrag af 50,000 Kr., og Restbeløbet 150,000 Kr. indbetaltes til Magistraten i Marts 1914. Disse sidste to Rater af Aflysningssummen blev udredet af de ved Salg af Bøndergods indkomne Købesummer.

Erektionsdokumentets 3de, 4de og 5te Post indeholder detaljerede Bestemmelser om, hvorledes Arvegodset blev at fordele mellem Erektors Børn, og om Fordelingen mellem de kommende Slægtled. Arven skulde deles i 6 lige Parter, og ældste ægte Livsarving i hver enkelt Linie skulde nyde Sjetteparten ubeskaaret; Vilkaarene var lige »uden Hensyn til Kjønnen«. Hovedregelen var, at ingen maatte faa mere end en Sjettedel af Revenuerne. Naar Vakance indtræder — d. v. s. at en af Hovedlinierne dør ud — skal de vakante Revenuer udsættes *paa Rente i sikkert Jordegods*, indtil de ved Oplag er bleven lig Værdien af en Sjettedel af Godsets Kapitalværdi. Af disse vakante Sjetteparter stiftedes et bestandigt stigende *Hjælpesfond* til Fordel for dem af Bøgels Børnebørn og deres Afkom, der ikke som ældste træder til paa fuld Lod. Hjælpesfondens Formue bestyres af Administrationen, og de Obligationer, der modtages for Oplaget, paategnes, at de tilhører *det Bøgelske Fideikommis*.

Ifølge en Opgørelse af 1911¹⁾ ejede Ringsted Kloster en Fideikommiskapital af 78,586 Kr. (plus 5000 Kr. i Nationalbankaktier), af dette Beløb var 67,010 Kr. udlaant i 4 Landejendomme til 4 pCt. Det Bøgelske Fideikommis ejede (bortset fra Nationalbankaktier) 1,294,100 Kr., udlaant i 96 Landejendomme til 4 pCt.

---

¹⁾ Gengivet i Fæstekommissionens Betænkning

DE SEX ARVEBERETTIGEDE HOVEDLINIER¹⁾

Ved *Caspar Peter Bügels* Død 1-9-1817 fordeltes — som bestemt i Erektionsdokumentets 3^{die} Post — Stamhusets Indtægter ligeligt mellem

HANS SEX BØRN: *

I

DANIEL NICOLAI BÜGEL

II

FREDERIKKE MARGRETHE BÜGEL ^{20.5.1812}_{gift} BRUN

III

JOHANNA CATHARINA BÜGEL

IV

MARIA (VALBORG) BÜGEL ^{3.6.1821}_{gift} NEERGAARD

V

ELISE BÜGEL ^{1.8.1819}_{gift} v. KUNOWSKI

VI

AMALIA BÜGEL ^{12.6.1824}_{gift} BERNER

Hovedlinierne I, II og VI bestaar endnu, medens Hovedlinierne III, IV og V er uddøde og deres Sjettede af Indkomsterne gaar til *det Bügelske Fideikommis*.

Da der i den efterfølgende Stamtavle gøres Rede for hele Slægten, gives her kun en kort Oversigt over Hovedlinierne og Besidderne²⁾ af Ringsted Klosters og det Bügelske Fideikommis' seks Hovedpartier: Hovedpartierne.

¹⁾ Meddelelse fra Administrationens Formand

²⁾ Af I Daniel Nicolai Bügel og III Johanna Catharina Bügel er det hidintil ikke lykkedes at fremskaffe Portrætter; men Administrationen vil være taknemlig for Oplysninger, der kan føre til Fremskaffelse af disse

I

DANIEL NICOLAI BÜGEL

født 27-11-1787, gift 27-11-1813 med

Jensmine Charlotte Cathrine
Blicher Olsen

var Hovedparticipant fra 1-9-1817 til 22-3-1852,
da ved hans Død Parten tilfaldt hans ældste
Søn: Kaptajn, Fortchef i dansk Vestindien

Peter Daniel Bügel,

født 26-9-1814, gift 7-12-1852 med

Johanna Mariane Dollmann.

Peter Daniel Bügel, Kaptajn
Hovedparticipant: 1852-1884

Ved Kaptajn Peter Bügels Død 21-2-1884 tilfaldt Parten hans ældste
Datter, den nuværende Hovedparticipant

Emmy Frederikke Cathrine Bügel

født 8-11-1853, gift 25-11-1874 med

Løjtnant, Portrætmaler, Fotograf

Leopold Friedrich Hermann Hartmann.

Emmy Hartmann, født Bügel
(efter Maleri af L. Hartmann)
Hovedparticipant fra 1884

Successor
til denne Part
er ældste Søn:

Cand. phil.

Edmund

Daniel

Bügel

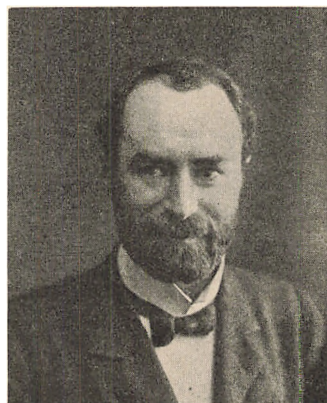
Hartmann

født 19-8-1875,

gift 23-9-1913 m.

Carla Jepsen.

I Ægteskabet
er der to Børn.

Edmund Daniel Bügel Hartmann
Cand. phil.
Successor

Frederikke Margrethe Brun
født Bügel
Hovedparticipant: 1817-1875

II

FREDERIKKE MARGRETHE BRUN
født Bügel

25-1-1789, gift 20-5-1812 med

Kammerherre, Hofjægermester
Carl Friederich Balthazar Brun

var Hovedparticipant fra 1-9-1817 til 10-1-1875,
da ved hendes Død hendes ældste Søn:

Amtmand, Kammerherre
Petrus Friederich (Fritz) Constantin Brun

født 13-3-1813, succederede hende.

Amtmand P. F. C. Brun var gift to Gange; første Gang (30-6-1841) med
Wilhelmine (Mimi) Frølich,
der døde 29-12-1852, anden Gang (17-5-1854) med
Regitza Sophie Vind.

Ved hans Død 6-7-1888 tilfaldt Parten hans ældste Datter,
den nuværende Hovedparticipant

Frederikke Stahlfest Møller

Petrus Friederich Constantin Brun
Amtmand, Kmhr., K af Dbg og Dbmd
Hovedparticipant: 1875-1888

født 15-4-1842,
gift 7-10-1882 m.

Pastor
F.P. Stahlfest
,Møller.

I Ægteskabet
har der været
en Datter
Friede Else
Mimi Møller

født 21-11-1886,
død 29-9-1888.

Frederikke Stahlfest Møller
født Brun
Hovedparticipant fra 1888

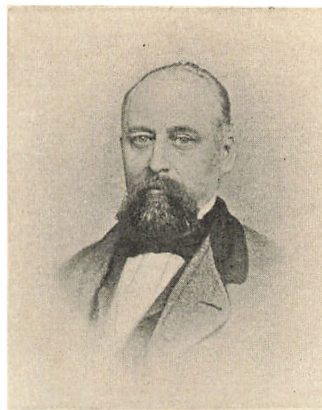

Maria (Valborg) Neergaard, f. Bügel
Hovedparticipant: 1817-1863

III

JOHANNA CATHARINA BÜGEL

født 12-4-1793,
var Hovedparti-
cipant
fra 1-9-1817 til
21-6-1819, da
hun døde ugift i
Carlsbad.

Richard Bruun Neergaard
Hovedparticipant: 1863-1866

IV

MARIA (VALBORG) NEERGAARD

født Bügel 26-9-1796, gift 3-6-1821 med Kammerherre, Dr. jur. Lucius
Carl Bruun Neergaard, var Hovedparticipant fra 1-9-1817 til 13-1-1863,
da Parten tilfaldt hendes ældste Søn: Advokat i Kiel

Richard Jens Ernst Bruun Neergaard

født 29-4-1822, død 30-10-1866 uden at efterlade sig Arvinger.

V

ELISE v. KUNOWSKI

født Bügel 14-5-1799, gift 1-8-1819 med Løjtnant Otto Friedrich
v. Kunowski,

var Hovedparti-
cipant

fra 1-9-1817
til 12-6-1820,

da Parten
tilfaldt hendes
spæde Søn

*Friedrich
v. Kunowski*

født 8-6-1820,
død ugift 23-9-
1864, samme Aar
som sin Fader.

Elise v. Kunowski, født Bügel
Hovedparticipant: 1817-1820

Friederich v. Kunowski
Hovedparticipant: 1820-1866

Amalia Berner, født Bügel
Hovedparticipant: 1817-1842

VI

**A M A L I A
B E R N E R**

født Bügel
16-3-1804,
gift 12-6-1824
med
Kammerjunker,
Generalkonsul

**Edward
Berner**

Edmund Bügel Berner
Hovedparticipant: 1842-1885

var Hovedparticipant fra 1-9-1817 til 15-7-1842, da denne Part tilfaldt
hendes ældste Søn

Edmund Bügel Berner

født 21-4-1827, gift 20-4-1866 med

Alvilda Nathalie Mathilde Poulsen.

Ved Edmund Berners Død 10-1-1885 tilfaldt Parten hans eneste Barn,
den nuværende Hovedparticipant:

Kamma Emmy Bügel Aagesen,

født 11-9-1880,

gift 18-5-1909

med

Højesterets-
sagfører

Vagn Aagesen.

Successor til
denne Part er:

*Elisabeth
Bügel
Aagesen.*

Elisabeth Bügel Aagesen
Successor

Kamma Emmy Bügel Aagesen
født Berner
Hovedparticipant fra 1885

Erektionsdokumentets 10de Post bestemmer, at til »Administrateurer« af Fideikommisset skal anses som bestandig udnævnte de to ældste af Familien, som er myndige og berettigede til at nyde Indkomst af Fideikommisset. Som Medlem af Administrationen og Overgodsbestyrer udnævnte Bügel Justitsraad *de Neergaard* til Gunderslevholm, som havde lovet Eretor at »paatage sig denne Byrde, hvis han opholder sig i Provinsen paa den Tid Fidei-Commisset træder i Kraft.« Endvidere bestemtes det, at i Tilfælde, hvor denne Ordning ikke kunde tilvejebringes, eller hvis den bortfaldt ved Dødsfald, skulde de to andre Administratorer formaa »en anden kyndig, redelig og i Amtet bosiddende Mand, helst Stedets Amtmand, saafremt han dertil vilde være villig.«

P. J. de Neergaard, Etatsraad
(efter Maleri)
Medl. af Adm. 1818-1822

Ud fra denne Bestemmelse er Pladserne i Administrationen da bleven besatte i de forløbne 100 Aar. Og Rækken er forbavsende kort, naar henses til, at der til Stadighed skal være tre samtidig. Der har gennem den forløbne Tid ialt kun været 11 Administratorer.

Efter Eretors udtalte Ønske indtraadte som første Medlem af Administrationen udenfor Familien

1) Etatsraad *de Neergaard* til Gunderslevholm (Peter Johansen Neergaard, f. 24. Juli 1769 paa Tølløse, død 9. Januar 1835 paa Gunderslevholm, cand. jur. 1790, stor Godsbesidder [Ringsted Kloster, Kærup, Gunderslevholm, Kastrup, Førlev, Fuglebjerg, Fodbygaard, Merløsegaard, Nørlund, Torstedlund, Albæk, Vedbygaard, Fuglsang og Priorsskov] samt Landvæsenskommissær) den 1. September 1818.

De andre Medlemmer af den første Administration var

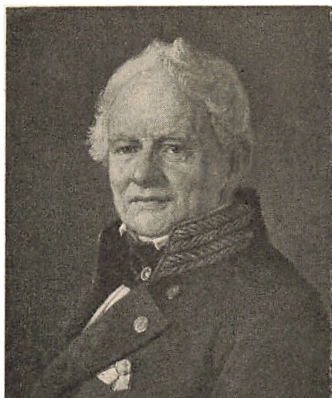
2) Grosserer *Daniel Nicolai Bügel*, der var Stifterens ældste Søn.

3) Kammerjunker, senere Kammerherre *Carl Frederik Balthasar Brun* til Krogerup,

Carl Frederik Balthasar Brun
Kammerherre, K af Dbg
Medl. af Adm. 1818-1869

Conrad Johan Christian Harhoff
Konferensraad, R af Dbg
Medl. af Adm. 1822-1871
(efter Maleri af J. Roed)

Søn af den kendte Storkøbmand Constantin Brun og Hustru Frederikke, f. Münter. Han var gift med Stifterens ældste Datter, Frederikke Margrethe Bügel.

Etatsraad de Neergaard udtraadte allerede af Administrationen i Vinteren 1821—22, og i hans Sted udnævntes

4) By- og Herredsfoged, Justitsraad, senere Konferensraad *Conrad Johan Christian Harhoff* (født 29. Sept. 1785, død 25. Marts 1871, Byfoged i Ringsted fra 1814—1869), der tiltraadte Stillingen som »Medlem af Administrationen og Overgodsbestyrer« Oktober 1822 og beklædte Stillingen til sin Død i Foraaret 1871.

Grosserer D. N. Bügel døde den 21. Oktober 1852; hans Søn, Kaptajn i den vestindiske Hærstyrke *Peter Daniel Bügel*, skulde nu være indtraadt, men befuldmægtigede i sit Sted

5) Amtmand over Præstø Amt, Kammerherre *Petrus Friedrich Constantin Brun*. (Se Bill. S. 85.)

Amtmand Brun var ældste Søn af Kmh. C. F. B. Brun til Krogerup, saaledes C. P. Bügels Dattersøn. Han vedblev at have Sæde i Administrationen som Kapt. P. D. Bügels Befuldmægtigede indtil sin Moders, Kammerherreinde Frederikke Margrethe Brun, f. Bügels, Død den 10. Januar 1875, da han overtog hendes Hovedlod i Fideikommisset og som Følge deraf blev Medlem af Administrationen i eget Navn. Han vedblev at fungere i Administrationen indtil sin Død den 6. Juli 1888. Amtmand Brun skildres¹⁾ som en sjælden gennemdannet Personlighed med alsidige Interesser, han var Amtmand fra 1850—85 og Medlem af Rigsdagens Folketing for Præstø Amts 4. Valgkreds fra 1861—64.

Constantin Brun, Proprietær
Dbmd
Medl. af Adm. 1869-1900

Kammerherre C. F. B. Brun udtraadte af Administrationen i Foraaret 1869 og som Repræsentant for hans Hustru, Kammerherreinde Brun, indtraadte ifølge Fuldmagt deres Søn

6) Proprietær *Constantin Brun*, da til Rø-

¹⁾ Biografisk Leksikon

rupgaard, senere til Hopballegaard. Han var Medlem af Administration i 31 Aar.

Ved Kammerherreinde Bruns Død den 10. Januar 1875 bortfaldt vel Fuldmagten for Proprietær Const. Brun, men da hans Broder, Amtmand Brun (se foran), der den Gang var Repræsentant i Administrationen for Kaptajn P. D. Bügel, ved Moderens Død indtraadte i eget Navn, blev Propr. C. Brun Kapt. Bügels Befuldmægtigede og fungerede som saadan, saalænge Kaptajnen levede.

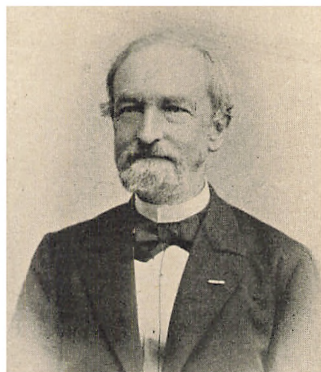
Da Kaptajn Bügel døde den 21. Febr. 1884, blev Edmund Bügel Berner, som var ældste Søn af Erektors i 1842 afdøde yngste Datter, Amalia, berettiget til at indtræde i Administrationen, men han befuldmægtigede Propr. C. Brun som sin Repræsentant.

Edmund Bügel Berner døde allerede den 10. Januar 1885, men Propr. C. Brun, hvis Adkomst til at være Medlem af Administrationen dermed paany ophørte, vedblev desuagtet at fungere, idet han nu fik Fuldmagt fra Fru Emmy Frederikke Cathrine Hartmann (gift med Løjtnant, Portrætmaler og Fotograf Leopold Frederik Hartmann); Fru Hartmann havde ved sin Fader Kapt. P. D. Bügels Død overtaget dennes Hovedlod i Fideikommisset. Propr. Brun trak sig tilbage Sommeren 1900 paa Grund af Alder og Svagelighed.

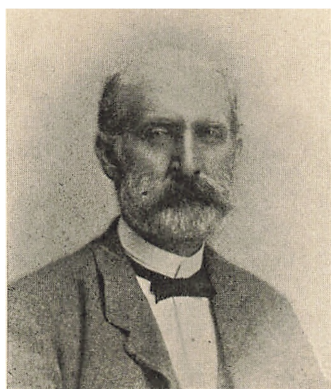
7) Amtmand over Sorø Amt, Kammerherre *E. Vedel*, indtraadte i Administrationen ved Konferensraad Harhoffs Død. Vedel indtraadte paa den udtrykkelige Betingelse, at Salgsspørgsmaalet skulde optages og kastede sig straks med Iver over denne Sag, der ogsaa omfattedes med Interesse af de to andre Administratorer, men som ikke førtes til en Løsning. Paa Kmh. Vedels 80-aarige Fødselsdag den 30. August 1904 overraktes der ham en Adresse fra Beboerne paa Ringsted Klosters Gods »med Tak for hans Virksomhed i Administrationen, for aldrig svigtende Interesse for Godsets Anliggender og for hans Arbejde for dets Beboeres Velfærd gennem den sidst forløbne Menneskealder.« Han fratraadte Administrationen den 31. Maj 1908.

8) Hofjægermester *Oscar Brun* til Sæddingegaard blev Medlem af Administrationen den 24. Juli 1888.

Ved Amtmand Bruns Død den 6. Juli 1888 overgik hans Hovedlod i Fi-

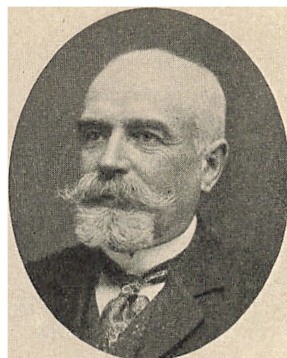

E. Vedel, Amtmand, Kammerh.
St.K af Dbg, Dbmd
Medl. af Adm. 1871—31-5-1908

Aug. Gjern, Herredsfoged
R af Dbg, Dbmd
Medl. af Adm. 1901—1913

deikommisset til hans Datter Frederikke Brun, gift med Sognepræst Stahlfest Møller, senere i Ringsted, og Fru Stahlfest Møller befuldmægtigede sin Broder til at repræsentere sig i Administrationen, af hvilken han vedblivende er

Oscar Brun, Hofjægerm., Raf Dbg
til Krogerup og Sæddingegaard
Medl. af Adm. fra 29-7-1888

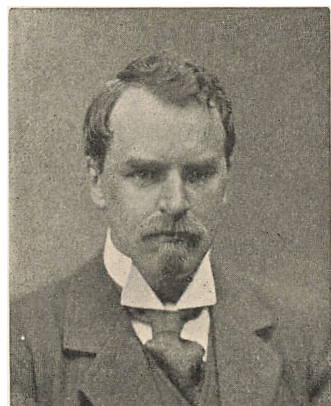
Medlem. O. Brun er Søn af Amtmand Brun, født den 6. Januar 1851, var Medlem af Landstinget fra 1892—1902.

Ved Proprietær C. Bruns Tilbagetræden udnævnte Fru Emmy Hartmann, født Bügel, ved Fuldmagt af 27. Februar 1901

9) Herredsfoged *Aug. Gjern*, gift med Amtmand Bruns Datter Adelaide, til sin Repræsentant i Administrationen.

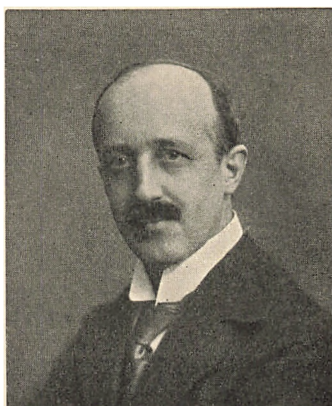
10) Fuldmægtig paa Præstø Amt, Cand. jur. *O. Krarup*, Lille Næstved, afløste Amtmand Vedel fra 1908. Han er født den 20. August 1872.

11) Cand. pharm. *Gunnar Bügel Hartmann*, København, Søn af Besidderinden Fru

Gunnar Bügel Hartmann
Cand. pharm.
Medl. af Adm. fra 16-5-1913

Emmy Hartmann, afløste den 16. Maj 1913 Herredsfoged Gjern, idet hans Moder under nævnte Dato gav ham Fuldmagt som Medlem af Administrationen.

O. Krarup, Amtsfuldægting
Medl. af Adm. fra 22-6-1908

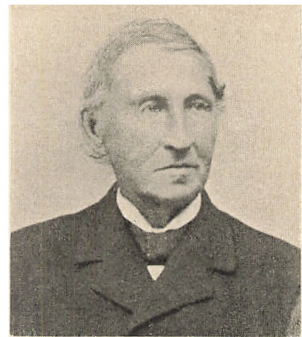

A. P. Dahlstrøm, Kancelliraad
Godsforvalter 1875-1899

I Erektionsdokumentets 7de Post, der indeholder Bügels »økonomiske Program« for Godset, fastslaaes det som Erektors Vilje, at Hovedgaarden altid skal bortforpagtes til en ordentlig, duelig og stræbsom Mand, der immer skal paalægges at dyrke Jorderne til Forbedring efter et foreskrevet

L. H. Hellmers, R af Dbg
Forpagter 1848-1897

Schema og vel at vedligeholde Gaardens Bygninger, Have og Hegn. Ringsted Klosters Hovedgaard har i Løbet af det svundne Hundredaar haft 9 Forpagtere:

1) *L. C. Møller* var Forpagter, da Bügel købte Godset. Hans aarlige Afgift angives 1813 til 400 Tønder Hvede *in natura*.

2) *Jakob Staal* (Kammerraad, død 27. April 1849 paa Aunø, 66 Aar gl.) forpagtede »Avling og Hollænderi« fra 1. Maj 1814, uopsigeligt i 5 Aar, siden paa ubestemt Tid. Han blev dog kun ved Forpagtningen de 5 Aar ud.

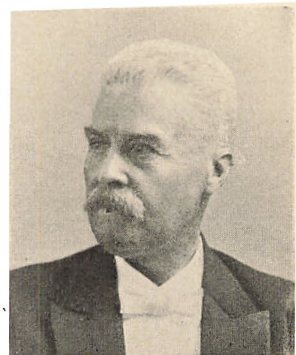
3) *Morten Leth Hastrup* (død 12. Marts 1860, 70 Aar gl.) overtog Forpagtningen 1. Maj 1819, men synes ret hurtigt at være kommet i finansielle Vanskeligheder.

4) *Hans Peter Neergaard* (en fjærn Slægtning af Etatsraad Neergaard til Gunderslevholm, født 18. Aug. 1790 paa Høvdinggaard, død 25. Marts

1872 paa sin Ejendom Bergmanddal, var 1834-1837 Tiendekommissær, ejede Trudsholm 1831-1844) tiltraadte som Forpagter 1. Maj 1821. Allerede 1822 maatte han anmode om Lempelser i Afgiften som Følge af Misvækst. 1823 ser han sig paa Grund af »vedvarenderingeHøst« ikke i Stand til at betale Re-

V. Hanson
Godsforvalter fra 1899

S. Jansen
Forpagter fra 1897

stancerne for de to første Aar; han andrager om at faa 2000 Rigsdaler (Sedler) eftergivet. Fra 1826 ses det, at det stadig kniber for ham, og at han er i Restance, og det vedtages derfor at udbyde Forpagtningen ved Auktion.

5) Møller *Hans Hansen*, Have Mølle (død 13. Oktbr. 1856, '66 Aar gl.), overtog saa Forpagtningen fra 1. Maj 1827. Han sad — ikke uden Vanskeligheder — inde med den til 1. Maj 1839.

6) *Carl Hartlaub*, fra 1839—41. Efter Navnet at dømme Holstener. Fra dette Tidsafsnit har man en trykt Omtale¹⁾ af Avlsgaardens agrariske Forhold, som her skal gengives:

»Gaarden drives for Størstedelen ved Hoveri, men de Jorder, som Forpagteren selv dyrker, pløjes ved Svingplov. Iøvrigt benyttes ingen forbedrede Agerredskaber. Tærskemaskine og Rensemaskine bruges paa Gaarden. Kvægbesætningen bestaar af 150 Høveder foruden Tyrene, som er af Bernerracen. Stude holdes ikke, ejheller Stutterihingst. Forpagteren bruger Hollænderi. Faarene er af den frisenborgske Race og Svinene af engelsk Race.«

7) *Andreas Frederik Langheim* (død 15. Juni 1845, 36 Aar gammel), fra 1841—1846. Han gik fallit.

8) *Ludvig Heinrich Hellmers*, født 29. Maj 1813, Forpagter fra 1848 til 1897. Han betegnes som den af Ringsted Klosters Forpagtere, der bragte Hovedgaarden i moderne Stand. De første Forpagtere, der som det fremgaar af det foregaaende, havde skiftet ret rypdigt, havde alle uden Undtagelse kæmpet med økonomiske Vanskeligheder. Hellmers kom til paa en Tid, da der atter blev Opgang i Landbruget, og han var Mand for at udnytte Chancerne og tilvejebringe Grundlag for nye. Han indrettede Stald til Studedefning, hvad der bidrog til, at Jorderne kom i Gødningskraft. Han havde Øje for Betydningen af at fodre Sæden op — i Stedet for som Skik ellers havde været at sælge Sæden. Han var en af de første, der i Midtsjælland indførte Dræning og Mergling.

Hellmers første Forpagtningskontrakt (af 29de December 1848) giver et Bidrag til Forstaaelse af, hvorledes Klosters Ydeevne vurderedes for ca. to Menneskealder siden. H. havde forpagtet Klosters Hovedgaard for en Periode af 13 Aar mod en aarlig Afgift i de tre første Aar af 1500 Tdr. Byg og i hvert af de følgende Aar 10 Tdr. Byg mere end der i det foregaaende Aar var ydet. Afgiften betaltes efter Kapitelstaxt og med 16 Mark pr. Td., naar Kapitelstaxten var ringere. Afgiften skulde erlægges med 8 Mark pr.

¹⁾ P. Duus: Soro Amt. 1840

Td. hvert Aars første December og Resten inden paafølgende Maj Maa-
neds Udgang. Desuden skulde Forpagteren hvert Aars Mortensdag levere
til Godsforvalteren og Skytten 16 Tdr. Rug og for Forvalteren sommer-
græsse 2 Heste, 4 Køer og 4 Faar, til hvilke han ligeledes hvert Aar skulde
levere 16 Læs Hø og fornøden Halmfodring. Ogsaa forskellige Skatter,
Afgifter til Sognepræst, Kordegn og Klokker m. m. paahvilede Forpagte-
ren. Endelig overdroges der Forpagteren Hoveriet af 41 Bønder — »eller
en Godtgørelse af 14 Tdr. Byg for hver af disse, som ere eller blive hoveri-
rie; ligeledes er ham overdraget andet Pligtarbejde af Husmændene eller
Godtgørelse for den Del heraf, som ej vorder forrettet.« Hellmers fik Skik
paa Ringsted Klosters Jord, og han magtede endda i en lang Aarrække til-
lige at drive Merløsegaarden, en Kombination, som ikke var til Skade for
Ringsted Klosters Drift. I den sidste halve Snes Aar, han levede, var hans
Syn meget svækket, hvad der selvfølgelig indvirkede paa hans Arbejds-
kraft som Leder af det store Landbrug. Han døde den 25. Juli 1897, og
han fremhæves i Eftermælet over ham som en energisk og dygtig Land-
mand, i flere Henseender en Foregangsmand, altid villig til at yde en god
Sag sin Bistand. Han var Ridder af Dannebrog. Han jordedes den 30.
Juli 1897 fra St. Bendts Kirke i Ringsted. Hans efterlevende Enke overtog
Forpagtningen efter ham og sad inde med den til 1899.

9) *S. Jansen*, født den 30. Marts 1856 i Skjern. Forpagter siden 1899.
Driften er nu: 1 Grønjordskorn, 2 Roer, 3 Byg, 4 Havre, 5—6 Kløver og
Græs, 7 Grønjordskorn, 8 Brak, 9 Vintersæd, 10 Byg. Besætningen er: 40
Heste, inkl. unge Heste, 200 Stkr. Malkekvæg, 100 Stkr. Ungkvæg og 12
Svin. Mælken er siden Midten af 80^{erne} solgt til Københavns Mælkefor-
syning. Ved Reguleringen af Ringsted Aa vandt Engarealerne i Fasthed
og som Følge deraf i Værdi. I de Aar, Forpagter Jansen har haft Hoved-
gaarden, er Udbyttet af denne steget betydeligt som Følge af intensivere
Drift.

Den første *Godsforvalter* i Bügels Tid hed *Nielsen*; han havde været
Forvalter ogsaa under den tidligere Ejer.

Han efterfulgtes af *P. J. Hansen* og denne af *Jonas Tønnesen*, Exam.
jur. 1781, død 14. Novbr. 1822, 67 Aar gl.), der fratraadte i 1821. Siden den
Tid har Ringsted Kloster kun haft tre Godsforvaltere.

Elias Johannes Werner (Exam. jur. 1817, Prokurator i Ringsted 1826,
Tiendekommissær, død 8. April 1855 i Ringsted), Godsforvalter fra 1821 til
sin Død.

Andreas Peter Vilhelm Dahlstrøm (født 1814 i Roskilde, Exam. jur. 1837, Prøveprokurator i Ringsted 1855, Prokurator dér og Branddirektør i Ringsted Herred 1857, Branddirektør i Ringsted 1872, R. af Dbg. 1883, Kancelliraad, død 3. Oktbr. 1902 i Kolding), Godsforvalter fra 19. Juni 1855 til 1. Maj 1899, da han tog sin Afsked.

Viggo Herman Rasted Hanson (født den 22. Oktbr. 1868, Exam. jur. 1891), Godsforvalter fra 1. Maj 1899.

Jeg har i dette Skrift — saavidt som Tiden og Omstændighederne har tilladt det — søgt at fremdrage Træk til Skildring af Mennesker og Forhold paa Ringsted Kloster gennem de sidste Hundrede Aar — den Tid, da *Bügel*-Navnet har været knyttet til det ældgamle Gods i Sjællands Midte.

Nye Tider føder nye Tanker. Den Tid, som Caspar Peter Bügel maaske har haft en dæmrende Anelse om, kom, da den af ham »erigerede Indretning« ikke længere kunde holdes i Hævd i dens oprindelige Form. I Hundredaaret for den Periode, i hvilken Bügel satte sin store Formue i den sjællandske Muld, har Ringsted Klosters Godsomraade undergaaet *den betydningsfuldste Omdannelse*, der nogensinde er sket med det. Baand, hvis Knytning gaar helt tilbage til den ældste Middelalder, er bleven løste ved, at der er bleven aabnet Fæsterne Adgang til Selveje, en Adgang, som det største Tal af de hidtilværende Fæstere har benyttet.

Gravhøjen bag St. Bendts Kirke i Ringsted staar som en vedvarende Bauta over den sidste Ene-Ejer af det gamle Klosters Gods. Omkring denne Gravhøj grupperer sig Gravstenene over andre af Slægten, der er stedt til Hvile her.

Men ude paa Markerne, der breder sig i bølgende og ved Sommertid frodig Skønhed, gaar Livet sin Gang, som det har gaaet gennem de svundne Sekler. Slægter fødes, og Slægter dør. Formerne for Livet skifter. Men Ploven trækker som for Tusind Aar siden sine Furer gennem denne Jord af ældgammel Kultur. Kløveren dufter, Kornet gyldnes paa Agrene, og Blomsterne myldrer i Engene langs Ringsted Aa. Fra Aaens Dalføre hæver sig Torpedbanken — »Læbjerget« (eller Labjerget) kaldtes den i gammel Tid — op imod Torped By. Til den anden Side hæver Terrænet sig i Marker, der forud bar Navne som »Munkehave« og »Munkeløkke« op imod Ringsted By. Nord for Byen langs Roskilde Landevej laa i gammel Tid den Mark, der nævntes »St. Giertruds Aas« (som Minde om et forlængst forsvundet Kapel, indviet til St. Giertrud). Sydvest for Klostret skyder Skellerød sin Bakkeknode ud mod Ringsted Aa; mod Syd og Sydøst ligger Haugbyrds og Tolstrups Marker.

Og hvor man end færdes paa dette Omraade, har man for Øje St. Bendts Kirkes Taarn. Kirken staar, som det Midtpunkt, den gennem 8—900 Aar har været og det — som gammel Klosterkirke — i særegen Grad for *dette* Omraade.

Jorden bliver den samme, om end dens Udviklingsmuligheder stadig vil være i Stigen. Men Landskabet vil vise de kommende Slægter nye Profiler. Nye Boliger vil rejse sig, nu de gamle Baand er løste. Og den rige

Jord vil komme endnu flere i Hænde. Hvor fordum Klosters Bønder mødte paa Hovmarken for at gøre Munkeklosters »Dagsværk« og senere Herregaardens Hoveri, vil nye Hjem rejse sig for kommende Slægter.

Derfor har Ringsted Klosters nuværende Ejere været med i en historisk Gerning, da de indledede det Skridt, som nu paa det nærmeste er fuldbyrdet.

Ringsted, den 9de Marts 1915

J. V. Christensen

S T A M T A V L E

OVER

CASPAR PETER BÜGELS EFTERKOMMERE

ved

Th. Hauch-Fausbøll

CASPAR PETER BÜGEL, * 4. 3. 1759 Hamborg (Københavns Borger­skabsprotokol), † 1. 9. 1817 København (Petri Kirkebog), Etatsraad, Grosserer; g. 21. 2. 1787 København (Petri Kirkebog) m. *CATHARINA MARIA AD­ZER*, * 29. 10. 1767 København (Petri Kirkebog), † 25. 1. 1845 Roskilde (Dom­kirkens Kirkebog), begravet Ringsted. Børn I—VI:

I *DANIEL NICOLAI BÜGEL*, * 27. 11. 1787 København (se nedenfor)

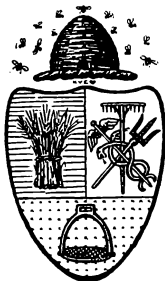
II *FRIDERICA MARGARETHA BÜGEL*, * 25. 1. 1789 København (se S. 104)

III *JOHANNA CATHARINA BÜGEL*, * 12. 4. 1793 København (Petri Kirke­bog), † 21. 6. 1819 Carlsbad.

IV *MARIA BÜGEL*, * 26. 9. 1796 København (se S. 113)

V *ELISE BÜGEL*, * 14. 5. 1799 København (se S. 116)

VI *AMALIA BÜGEL*, * 16. 3. 1804 København (se S. 116)

B Ü G E L

Tværdelt Skjold; øverste Felt delt i to; 1. er Blaat, deri et Neg; 2. Sølv, deri en op­rejst Rive, hvorover en krydsslagt Neptun­fork og en Merkurstav; det nederste Felt Guld, deri en Stigbøjle («Bügel»). Over Skjoldet en flettet Hjelpude, hvorpaa en af Bier omsværmet Kube.

I

DANIEL NICOLAI BÜGEL * 27. 11. 1787 København (Petri Kirkebog), † 22. 3. 1852 Ringsted Kloster (Ringsted Landsogns Kirkebog), Grosserer; g. 27. 11. 1813 Frue Kirke København m. *Jensmine (Mine) Charlotte Cathrine Bli­cher Olsen*, * 22. 9. 1788 København (Frue Kirkebog), † 14. 12. 1838 Køben­havn (Hvide Bog). Separerede 18. 6. 1832. Børn I—8:

I *Peter Daniel Bügel*, * 26. 9. 1814 København (Frue Kirkebog), † 21. 2. 1884 Frederiksberg, begravet Ringsted, Cand. phil., Kaptajn i den vest­indiske Hærstyrke, Medlem af Kolonialraadet, g. 7. 12. 1852 Vestindien

m. *Johanna Mary Anna (Mariane) Dollmann*, * dér 7. 12. 1829, † 7. 6. 1897 Frederiksberg. Børn a—f:

a *Emmy Frederikke Cathrine Bügel*, * 8. 11. 1853 St. Croix; g. 25. 11. 1874 Holmens Kirke København (Frederiksberg Kirkebog) m. Løjtnant, Portrætmaler, Fotograf *Leopold Friedrich Hermann Hartmann*, * 8. 10. 1839 Berlin, † 9. 5. 1897 Frederiksberg, begravet Ringsted. Børn 1)—7):

1) *Edmund Daniel Bügel Hartmann*, * 19. 8. 1875 København, Cand. phil., g. 23. 9. 1913 m. *Karla Ingeborg Laurine Elisabeth Jepsen*, * 23. 9. 1886. Børn a)—b):

a) *Emmy Vera Bügel Hartmann*, * 14. 10. 1914 København.

b) *Ester Grethe Bügel Hartmann*, * 29. 12. 1915 København.

2) *Jesmine Mariane Bügel Hartmann*, * 11. 6. 1876 København.

3) *Elsa Leonie Bügel Hartmann*, * 3. 10. 1877 København.

4) *Lilly Mariane Bügel Hartmann*, * 20. 10. 1878 København; g. 10. 10. 1912 Ordrup m. Organist ved Frue Kirke i Svendborg *Ejnar Thorvald Andersen*, * 13. 9. 1881 København.

5) *Gunnar Nadori Bügel Hartmann*, * 22. 8. 1881 København, Cand. pharm., Medlem af Administrationen for Ringsted Kloster og det Bügel'ske Fideikommis; g. 1. 12. 1911 København m. *Henriette Vorbeck*, * 4. 7. 1875 Skive.

6) *Alice Emmy Wanda Bügel Hartmann*, * 5. 2. 1886 København.

7) *Sonja Alma Angéla Bügel Hartmann*, * 19. 12. 1890 Ordrup; g. dér 28. 1. 1914 m. Maler *Otto Neumann*, * 25. 6. 1888 København.

b *Edmund Constantin Daniel Bügel*, * 6. 4. 1855 København, forsvandt i Vestindien.

c *En Dreng*, * 3. 5. 1860 St. Thomas, † dér 4. 5. s. A.

d *Ida Atalante Cooper Augusta Alexandra Jesmine Bügel*, * 7. 8. 1861 St. Thomas, † 21. 6. 1895 København; g. 4. 11. 1890 Garnisons Kirke København m. Grosserer (Firma T. & S. Plum), Direktør i Aktieselskabet De Forenede Smøreksporthører, Cand. phil. *Viggo Frees Emil Horneman*, * 15. 1. 1865 København (g. 2. 0 4. 5. 1900 Helligaands-Kirken København m. Olga Kirstine Kold, * 10. 3. 1873 Ans). Børn 1)—3):

1) *Jessy Mary Ann Ida Bügel Horneman*, * 1. 11. 1891 København, Student.

2) *Helge Frees Edmond Bügel Horneman*, * 23. 1. 1893 København, Landbrugsstuderende.

3) *Ida Bügel Horneman*, * 6. 6. 1895 København, Student.

- e *Alma Mathilda Jesmine Bügel*, * 10. 11. 1864 St. Thomas.
- f *Lizzy Laura Harriet Marianne Jesmine Bügel*, * 5. 2. 1869 København.
- 2 *Friderich (Fritz) Daniel Bügel*, * 28. 11. 1815 København (Garnisons tyske Menighed), † 7. 9. 1880 New York, Købmand; g. 19. 11. 1848 m. *Mary Josephine Becher*, * 24. 4. 1830, † 12. 11. 1902 Hudson. Søn:
- a *Daniel Washington Bügel*, * 19. 4. 1850, Købmand i Hudson; g. 1. 9. 1875 m. *Emma Geiger*, * 10. 11. 1855. Børn 1)—6):
- 1) *Lilly Mary Bügel*, * 1. 1. 1877, † 10. 6. 1886.
  - 2) *Frederik Daniel Bügel*, * 9. 4. 1881, † 12. 12. 1884.
  - 3) *Leonard Geiger Bügel*, * 7. 6. 1883; g. 22. 9. 1909 m. *Mabel Hallenbeck*, * 27. 7. 1890. Søn:
    - a) *Leonard Geiger Bügel*, * 5. 10. 1910.
    - 4) *Daniel Nicholas Bügel*, * 3. 9. 1889.
    - 5) *Winifred Bügel*, * 2. 7. 1894.
    - 6) *Gladys Bügel*, * 2. 7. 1894.
- 3 *Godske Daniel Bügel*, * 16. 5. 1817 København (Garnisons tyske Menighed), † 12. 1. 1878 Damhuset, Vindum, Proprietær, kgl. Skovfoged; g. 7. 7. 1846 Helligaands Kirke København m. *Johanne (Hanne) Marie Christine Johnsen*, * 17. 6. 1818 København, † dér 19. 12. 1896. Børn a—g:
- a *Sophie Jesmine Marie Bügel*, * 6. 12. 1847 Vinkelholm, Sahl, † 11. 2. 1862 Silkeborg.
- b *Jesmine Cathrine Axeline Bügel*, * 14. 8. 1849 Vinkelholm, † 29. 5. 1860 Silkeborg.
- c *Daniel Nicolai Bügel*, * 2. 5. 1851 Vinkelholm, Grosserer i København.
- d *Henning Christian Bügel*, * 5. 3. 1853 Vinkelholm, fh. kgl. Skovfoged; g. 16. 2. 1882 Skørping m. *Pouline (Polly) Jensine Rosengreen*, * 24. 4. 1857 Flensborg.
- e *Constantin Brun Bügel*, * 22. 11. 1855 Vinkelholm, Købmand i København; g. 23. 1. 1898 Aarhus m. *Louise Munch*, * 26. 10. 1868 Nimtofte. Sønner 1)—4):
- 1) *Poul Daniel Bügel*, * 3. 11. 1898 København, Kontorlærling.
  - 2) *Johan Christian Bügel*, * 24. 2. 1900 København, til Søs.
  - 3) *Henning Constantin Bügel*, * 24. 11. 1901 København.
  - 4) *Erik Bügel*, * 3. 9. 1903 København.
- f *Elfriede Johanne Bügel*, f. 28. 9. 1858 Vinkelholm, † dér 27. 10. s. A.
- g *Sophus Bügel*, * 16. 12. 1868 Silkeborg, Havebrugskandidat, Inspektionsassistent paa Arbejdsanstalten Sundholm; g. 7. 10. 1892 Vordingborg m. *Anna Marie Henriette Meisner*, * 4. 11. 1864 Nykøbing F. Søn:
- 1) *Svend Aage Meisner Bügel*, * 24. 8. 1893 København.

- 4 *Cathrine Christiane Jensmine Bügel*, * 22. 10. 1818 København (Garnisons tyske Menighed), Plejedatter af Kaptajn v. Coldevin, † 6. 10. 1892 Skjærringe; g. 18. 12. 1841 Garnisons Kirke København m. Jægermester *Peder Adolf Hendrik Stampe* til Grønnegaard i Gladsaxe, Falkenstein og Skjærringe, * 22. 8. 1817 Nebøllegaard, † 22. 3. 1883 Skjærringe. Børn a—c:
- a *Oluf Henrich Stampe*, * 28. 10. 1842 Grønnegaard, † 1. 2. 1846 København.
- b *Adolph Nicolai Georg Stampe* til Skjærringe, * 9. 12. 1844 Grønnegaard, † 17. 11. 1903 Cannes; g. 1° 20. 5. 1870 Nysted m. *Johanne Philippa Schrader*, * 24. 2. 1844 Nyraad Mølle, † 30. 5. 1888 Torre Pelice, Piemont, begravet Falkerslev, 2° 27. 6. 1889 Skjærringe m. *Sørena Oluffa Vilhelmine Hoffmeyer*, * 30. 8. 1861 København. Børn 1)—3):
- 1) *En †* Pige* 19. 7. 1873 Skjærringe.
- 2) *Ella Katrine Emilie Stampe*, * 19. 11. 1876 Skjærringe; g. 17. 12. 1897 Garnisons Kirke København m. Oberstløjtnant, Cand. mag. *John Erik Vilhelm Leerbeck*, * 5. 12. 1849 København.
- 3) *Henrik Stampe*, * 27. 6. 1878 Skjærringe, Besidder af Baroniet Stampenborg.
- c *Jesmine Charlotte Cathrina Stampe*, * 4. 10. 1846 Falkenstein, † 21. 7. 1853.
- 5 *Johanne Elisabeth Jensmine Bügel*, * 23. 7. 1820 København, † 10. 12. 1891 Skjærringe.
- 6 *Christian Daniel Bügel*, * 18. 5. 1822 København (Helligaands Kirkebog), † 26. 5. 1872, ugift.
- 7 *Caspar Peter Daniel Bügel*, * 1. 9. 1825 Christianshavn (Vor Frelser Kirkebog), † 30. 6. 1864 ved Als Indtagelse, Kammerjunker, Kaptajn; g. 15. 9. 1850 m. *Laura Holm*, * 18. 10. 1828, † 21. 1. 1882 København. Børn a—c:
- a *Jasmina Bügel*, * 13. 8. 1851 St. Thomas; g. 25. 4. 1876 København m. nederlandsk Konsul, Trælasthandler *Henrik Jørgen Huitfeldt*, * 5. 5. 1847 Soon, † 24. 12. 1899 Christiania. Børn 1)—3):
- 1) *Ove Henrik Jørgen Huitfeldt*, * 9. 7. 1870 Soon, Kaptajn i 1. Brigade; g. 24. 10. 1905 Frederikshald m. *Signy Gløersen*, * dér 7. 12. 1884. Døtre a)—b):
- a) *Erna Huitfeldt*, * 16. 11. 1906 Harstad.
- b) *Tove Huitfeldt*, * 9. 8. 1909 Harstad.
- 2) *Arild Hogenschield Huitfeldt*, * 13. 3. 1879 Soon, † 19. 6. 1899 Christiania. Stud. jur.
- 3) *Laura (Lalla) Amalie Elise Huitfeldt*, * 16. 8. 1887 Trondhjem; g. 9. 10. 1913 Christiania m. Disponent og Meddirektør for Aktieselskabet Prebensen & Co. i Risør, Meddirektør for Risør Sparebank, Cand. phil. *Fritz Smith Prebensen*, * 2. 12. 1885 Risør. Datter a):
- a) *Jasmina (Minnie) Bügel Prebensen*, * 8. 8. 1914 Risør.

- b August Anton Daniel Bügel*, * 18. Jan. 1853 St. Thomas, † 27. 12. 1893 Stege, prakt. Læge; g. 1. 4. 1881 København m. *Anna Bjerring*, * 12. 12. 1857 København, † 12. 9. 1883 Stege. Datter 1):
- 1) *Anna Bügel*, * 27. 7. 1883 Stege; g. 29. 5. 1906 København m. Tandlæge i Helsingborg *Nils Eric Søderberg*, * 5. 7. 1879 Jönköping. Børn a)—c):
    - a) *Ingjerd Margareta Søderberg*, * 30. 6. 1907 Helsingborg.
    - b) *Nils Gustaf August Søderberg*, * 6. 10. 1908 Helsingborg.
    - c) *Amory Else Søderberg*, * 20. 2. 1913 Helsingborg.
- c Christian Daniel Stampe Bügel*, * 11. 4. 1855 København (Garnisons Kirkebog), † 18. 12. 1910 St. Thomas, Prokurator, østrig-ungarsk Vicekonsul, Overformynder paa St. Thomas; g. 23. 2. 1881 Bogense m. *Amalie Wilhelmine Vellejus*, adopteret *Lorck*, * 21. 7. 1857 Nordby paa Fanø. Børn 1)—8):
- 1) *Laura (Lole) Bügel*, * 19. 5. 1882 St. Thomas, † 3. 2. 1914.
  - 2) *Jørgen Henrik Magens Bügel*, * 19. 7. 1884 St. Thomas.
  - 3) *Kay Magens Bügel*, * 12. 10. 1886 St. Thomas, † 3. 1. 1908 Kerteminde, Isenkræmmerkommis.
  - 4) *Ida Amalie Bügel*, * 17. 11. 1888 St. Thomas.
  - 5) *Jutta Elisabeth Bügel*, * 8. 5. 1890 St. Thomas; g. 11. 11. 1911 New Brighton m. *Lionel Buttler Tomes*, * 10. 4. 1887. Børn a)—b):
    - a) *Glynnne Lionel Bügel Tomes*, * 24. 1. 1913.
    - b) *Percy Bügel Tomes*, * 12. 2. 1915.
  - 6) *Aage Magens Bügel*, * 19. 12. 1891 St. Thomas, † 30. 12. 1912.
  - 7) *Gustav Magens Bügel*, * 6. 8. 1893 St. Thomas.
  - 8) *Mina Bügel*, * 28. 4. 1895 St. Thomas.
- 8) *Juliane Augusta Jesmine Bügel*, * 23. 5. 1828 Lyngby, † 1. 8. 1866 Skjerringe; g. 29. 9. 1854 Holmens Kirke København m. Forpagter, senere Stationsforvalter, Vejer og Maaler ved Hovedgaard Station *Cæcilius Becher*, * 11. 12. 1822 Vester Hæsinge, † 24. 9. 1882 Hovedgaard. Børn a)—c):
- a) *Henrik Daniel Bügel Becher*, * 6. 7. 1855 Skovsgaard ved Slagelse; g. 14. 6. 1880 Councill Bluffs, Jowa, m. *Kristine Hemmingsen*, * 8. 3. 1854 Dame paa Møen.
  - b) *Charlotte Christiane Becher*, * 30. 12. 1857 Skovsgaard ved Slagelse, † 11. 4. 1900 Bøvling; g. 17. 5. 1881 St. Michaels Kirke Fredericia m. Distriktslæge, Jærnbanelæge og Sygehuslæge i Tarm *Eduard Vilhelm Konstantin Busch*, * 12. 3. 1853 København. Børn 1)—10):
    - 1) *Ellen Busch*, * 26. 2. 1882 Bøvling; g. 30. 4. 1911 Tarm m. Arkitekt *Frederik Vilhelm Hvalsøe*, * 23. 5. 1883 Holbæk. Datter a):
      - a) *Inger Hvalsøe*, * 7. 7. 1913.

- 2) *Karen Busch*, * 7. 6. 1883 Bøvling.
- 3) *Gerda Busch*, * 10. 1. 1885 Bøvling, Exam. pharm., Videbæk Apotek ved Skjern.
- 4) *Mathilde Juliane Busch*, * 29. 5. 1887 Bøvling, Sygeplejerske, København.
- 5) *Martha Busch*, * 18. 12. 1888 Bøvling; g. 16. 3. 1912 St. Pauls Sogn Aarhus m. Trafikassistent i Vejle *William Henrik Ishøi*, * 30. 6. 1881 Frederikshavn (g. 1.º 15. 4. 1907 m. Ellen Concordia Hoffmann, skilte 13. 6. 1910). Søn a):
a) *Mogens Ishøi*, * 4. 10. 1912.
- 6) *Bertha Johanne Busch*, * 2. 5. 1890 Bøvling, † dér 21. 6. 1903.
- 7) *Ebba Busch*, * 14. 11. 1892 Bøvling; g. 25. 5. 1913 Tarm m. Postekspedient i Struer *Adrian August Holst*, * 8. 5. 1884 Grindsted. Søn a):
a) *Knud Holst*, * 24. 2. 1914 Roskilde.
- 8) *Helge Busch*, * 20. 8. 1894 Bøvling, Trafikelev i Skive.
- 9) *Axel Busch*, * 29. 12. 1896 Bøvling, Landvæsenselev paa Lykkesgaard ved Kolding.
- 10) *Aage Busch*, * 5. 3. 1899 Bøvling, Elev i Ribe Latinskole.
- c) *Johanne Cathrine Becher*, * 11. 3. 1862 Skovsgaard ved Slagelse; g. 24. 11. 1898 Bøvling m. Trafikassistent ved Statsbanerne, Redaktør af Jernbanebladet »Signal« *Valdemar Eduard Axel Busch*, * 14. 6. 1870 København. Børn 1)—4):
1) *Eduard Axel Valdemar Busch*, * 9. 9. 1899 København.
2) *Carl Christian Busch*, * 11. 1. 1902 København.
3) *Fritz Busch*, * 14. 8. 1904 København.
4) *Else Busch*, * 2. 7. 1908 København.

B R U N

En naturlig farvet, springende Hjort
i Guld-Felt; paa Hjelmen en halv
springende Hjort som i Skjoldet.

II

FRIDERICA (FRIEDE) MARGARETHA BÜGEL, * 25. 1. 1789 København (Petri Kirkebog), † 10. 1. 1875 Krogerup; g. 20. 5. 1812 Garnisons Kirke København m. Kammerherre, Hofjægermester *Carl Friderich Balthasar Brun* til Krogerup, * 20. 4. 1784 København (Petri Kirkebog), † 14. 11. 1869 Krogerup. Børn 1—7:

- 1 *Petrus Friderich (Fritz) Constantin Brun* til Krogerup, * 13. 3. 1813 København (Garnisons tyske Menighed), † 6. 7. 1888 Krogerup, Kammerherre, Amtmand over Præstø Amt, Medlem af Folketinget; g. 1.º 30. 6. 1841 København (tysk reformert Kirkebog) m. *Wilhelmine (Mimi) Frølich*, * 23. 4. 1817 København, † 29. 12. 1852 Lindersvold, 2.º 17. 5. 1854 Garnisons Kirke København m. *Regitza Sophie Vind*, * 7. 7. 1825 Sanderumgaard, † 16. 12. 1901 Krogerup. Børn a—h:
- a *Frederikke Brun*, * 15. 4. 1842 København (Garnisons Kirkebog); g. 7. 10. 1882 Roholte m. Sognepræst til Ringsted og Benløse *Frederik Petrus Stahlfest Møller*, * 30. 4. 1847 København. Datter 1):
- 1) *Friede Else Mimi Møller*, * 21. 11. 1886 Korup, † dér 29. 9. 1888.
- b *Adelaide (Ida) Brun*, * 28. 3. 1844 København (Frue Kirkebog); g. 19. 11. 1872 Roholte m. Herredsfoged i Ribe, karakteriseret Premierløjtnant *August Michael Gjern*, * 14. 2. 1826 Viborg, † 3. 10. 1913 København. Børn 1)—3):
- 1) *Vilhelm Gjern*, * 6. 11. 1873 Ribe, Forstkandidat, Sekondløjtnant i Artilleriet, ansat i Østasiatisk Kompagnis Skovdistrikter i Siam.
- 2) *Axel Gjern*, * 28. 3. 1875 Ribe, Maskinmester paa Soyakagefabrikken i København.
- 3) *Emma Sophie Elisabeth Gjern*, * 7. 7. 1878 Ribe, † 21. 9. 1894 Norge.
- c *Louise Brun*, * 17. 2. 1848 København (Frue Kirkebog).
- d *Oscar Brun* til Krogerup og Sæddingegaard, * 6. 1. 1851 Lindersvold, Hofjægermester, fh. Medlem af Landstinget, Amsraadsmedlem, Besidder af det 3. Tesdorpske Fideikommis, Medlem af Administrationen for Ringsted Kloster og det Bügelske Fideikommis; g. 3. 7. 1874 Ourupgaard m. *Ida Charlotte Sophie Tesdorpf*, * dér 27. 10. 1851. Børn 1)—3):
- 1) *Carl Constantin Brun*, * 11. 5. 1875 Boderup, Cand. jur., Løjtnant, Forpagter af Krogerup; g. 1.º 15. 5. 1902 Hellerup m. *Pouline Margrethe Charlotte Krüger*, * 25. 5. 1877 Lidsø, † 22. 1. 1906 Gedsergaard, 2.º 27. 4. 1907 Krogerup m. *Marie Mundt*, * 21. 12. 1877 København. Børn a)—f):
- a) *Oscar Constantin Brun*, * 23. 9. 1904 Lyngby.
- b) *Georg Constantin Brun*, * 6. 10. 1905 Gedsergaard.
- c) *Henrik Constantin Brun*, * 15. 1. 1908 Krogerup.
- d) *Anna Margrethe Brun*, * 2. 1. 1910 Krogerup.
- e) *Carl Constantin Brun*, * 13. 12. 1913 Krogerup.
- f) *Ida Brun*, * 5. 4. 1915 Krogerup.
- g) *Johannes Constantin Brun* * 20. 4. 1916, Krogerup.

- 2) *Mary Vilhelmine (Mimi) Brun*, * 16. 6. 1877 Boderup; g. 6. 1. 1901 Sæddinge m. Forpagter af Christianssæde Hovedgaard under Grevskabet Christianssæde, Løjtnant, Landbrugskandidat *Nikolai Peter Aagesen*, * 14. 9. 1863 København. Datter:
- a) *Inger Margrethe Aagesen*, * 2. 10. 1901 Christianssæde.
- 3) *Wanda Brun*, * 4. 10. 1878 Boderup.
- e *Charlotte Brun*, * 6. 1. 1851 Lindersvold, † dér 7. 1. 1851.
- f *Wilhelmine Brun*, * 7. 12. 1852 Lindersvold.
- g *Anna Sophie Elisabeth (Betty) Brun*, * 15. 5. 1855 Lindersvold; g. 7. 9. 1883 Citadels Kirke København m. Hofjægermester, Besidder af det 1. Bille-Braheske Fideikommis, Landbrugskandidat, Baron *Preben Vilhelm Bille-Brahe* til Svanholm og Holgershaab, * 29. 12. 1852 København. Børn: 1)–4):
- 1) *Baronesse Regitze Bille-Brahe*, * 19. 7. 1884 Holgershaab; g. 8. 7. 1910 Citadels Kirke København m. Hofjægermester, Legationsraad, Kammerjunker, Administrator af Baroniet Løvenborg, Cand. jur., Baron *Carl Oscar Herman Leopoldus Løvenskiold*, * 29. 4. 1864 København. Børn a)–b):
- a) *Baron Oscar Preben Fritz Leopold Løvenskiold*, * 17. 6. 1911
- b) *Baronesse Lili Regitze Sophie Løvenskiold*, * 12. 11. 1912
- 2) *Baronesse Marie Elisabeth (Missi) Bille-Brahe*, * 27. 8. 1886 Holgershaab (Vallø).
- 3) *Baron Johan Christian Bille-Brahe*, * 3. 8. 1888 Holgershaab, Landmand.
- 4) *Baron Petrus Friedrich (Fritz) Constantin Bille-Brahe*, * 9. 2. 1890 Holgershaab, Cand. phil., ansat i Den danske Landmandsbank, Hypotek- og Vekselbank.
- h *Regitze Sophie Brun*, * 8. 8. 1857 Lindersvold; g. 21. 8. 1880 Roholte m. Kammerjunker, fh. Branddirektør *Vilhelm Malthe-Bruun*, * 27. 1. 1853 København. Børn 1)–2):
- 1) *Anna Sophie Elisabeth Julie Bruun*, * 27. 2. 1882 Struer; g. 25. 8. 1909 København m. Hofjægermester, Løjtnant, Cand. phil. *Peter Poul William Adolph Mourier-Petersen* til Rugaard med Frydensberg, * 17. 12. 1872 Rugaard. Sønner a)–b):
- a) *Christian Adolph Ferdinand Mourier-Petersen*, * 8. 9. 1910 Rugaard.
- b) *Poul Peter Fritz Adolph Mourier-Petersen*, * 10. 1. 1914 paa Rugaard.

- 2) *Vilhelm Urban Malthe-Bruun*, * 29. 6. 1883 Orehoved, Premierløjtnant af Flaaden.
- 2 *Alexander Brun* til Palstrup og Louisiana, * 14. 4. 1814 København (Garnisons tyske Menighed), † 18. 11. 1893 Louisiana, Hofjægermester, Løjtnant, Medlem af Rigsraadet; g. 1.º 3. 4. 1849 Marienborg m. *Sophie Louise Alice Tutein*, * 15. 8. 1829 Marienborg, skilte 27. 4. 1849, 2.º 28. 7. 1852 Hørsholm m. *Louise Penelope Webb*, * 19. 4. 1830 England, † 29. 12. 1855 København, 3.º 30. 11. 1858 Frederiksberg m. *Louise Wolff*, * 13. 12. 1835 Wodroffsgaard Frederiksberg. Børn a—e:
- a *En †* Datter* i Dec. 1855 København.
- b *Alfhild Brun*, * 19. 12. 1862 Louisiana, † dér 11. 8. 1866, begravet Humlebæk.
- c *Carl Frederik Emil Brun*, * 5. 8. 1865 Louisiana.
- d *Alf Harald Brun*, * 24. 10. 1866 Louisiana, Kaptajn i Artilleriet; g. 18. 9. 1897 Oremandsgaard m. *Dagmar Vilhelmine Harriet Hage*, * 6. 2. 1876 Oremandsgaard. Børn 1)—5):
- 1) *Alexander Brun*, * 6. 9. 1898 København.
- 2) *Emily Mathilde Brun*, * 4. 6. 1900 København.
- 3) *Fritz Joachim Brun*, * 11. 1. 1902 København, † dér 1. 12. 1903.
- 4) *Alice Adelaide Brun*, * 25. 2. 1904 København.
- 5) *Marie Louise Dagmar Brun*, * 4. 3. 1906 København.
- e *Emmi Ingeborg Brun*, * 27. 6. 1872 Louisiana.
- 3 *Adelaide Marie Elisabeth Brun*, * 29. 6. 1816 København (Garnisons tyske Menighed), † 11. 7. 1821 Krogerup.
- 4 *Paul Ernst Constantin Brun*, * 25. 11. 1818 København (Petri Kirkebog), † 18. 6. 1903 København, Proprietær, Medlem af Folketinget; g. 22. 6. 1870 m. *Augusta Benzou*, * 11. 3. 1830.
- 5 *Adelaide Francisca Marie Friderike Emilie Brun*, * 7. 11. 1821 København (Petri Kirkebog), † 12. 3. 1865 Sorø, begravet Ringsted; g. 1.º 3. 11. 1841 m. Jægermester, Cand. jur. *Johan Vilhelm Grevenkop-Castenschield*, * 31. 1. 1806 Hørbygaard, † 11. 11. 1844, 2.º 8. 12. 1848 København m. Kammerherre, Guvernør i de danske Besiddelser i Guinea (Afrika) *Edward James Arnold Carstensen*, * 7. 9. 1815 Malta, † 5. 9. 1898. Børn a—f:
- a *Emmy Friede Holtine Sofie Grevenkop-Castenschield*, * 21. 9. 1842 Hørbygaard; g. 15. 8. 1862 Sorø m. Kontreadmiral, kongevalgt Medlem af Landstinget *William August Carstensen*, * 2. 12. 1828 Algier, † 16. 2. 1909 Fredensborg. Børn 1)—4):

- 1) *Carl Vilhelm Edward Carstensen*, * 30. 6. 1863 København, Kommandør af Flaaden; g. 22. 10. 1908 Barry, England, m. *Mary Louise Lorange*, * 9. 8. 1882 Penarth, England. Børn a)—d):
- a) *Carl William Lorange Carstensen*, * 11. 2. 1911 København.
  - b) *Annette Mary Carstensen*, * 18. 7. 1912 København.
  - c) *Lillian Carstensen*, * 4. 9. 1913 København.
  - d) *Elsebe Grethe Carstensen*, * 10. 3. 1915 København.
- 2) *Emmy Brun Helga Carstensen*, * 11. 2. 1865 København, Klosterfrøken i Vemmetofte, Jordemoder.
- 3) *Ivan Carstensen*, * 24. 4. 1871 København, Kammerjunker, Kaptajn og Kompagnichef i Livgarden; g. 19. 1. 1898 Frederiks Kirken København m. *Cand. math. Esther Henriette Hansen*, * 10. 8. 1873 Skodsborg. Børn a)—e):
- a) *Sonja Emmy Carstensen*, * 7. 11. 1898 København.
  - b) *Gudrun Anna Carstensen*, * 27. 1. 1900 København.
  - c) *Hans Harald Carstensen*, * 27. 1. 1904 København.
  - d) *Steen Christian Carstensen*, * 24. 7. 1907 København.
  - e) *Svend Albert Carstensen*, * 1. 5. 1915 København.
- 4) *Astrid Carstensen*, * 9. 2. 1874 København, overordentlig Hofstiftsdame i Vallø, Klosterfrøken i Vemmetofte, fh. Hofdame hos D. D. K. K. H. H. Prins og Prinsesse Carl.
- b) *Johan Vilhelm Grevenkop-Castenskiold*, * 23. 11. 1844 Hørbygaard, Kammerherre, Ritmester, fh. Ejer af Sophienborg og Esromgaard; g. 1.º 21. 9. 1867 Ringsted m. *Henriette Margarethe Reinholdine Elisabeth Krag*, * dér 28. 7. 1842, † 1. 8. 1890 Esromgaard, 2.º 28. 10. 1901 Vester Egesborg m. *Grevinde Louise Siegfride Danneskjold-Samsøe*, * Komtesse *Knuth*, til det 2. *Knuth-Butlarske Fideikommis*, * 2. 3. 1853 Østergaard i Mern. Børn 1)—4):
- 1) *Carl Wilhelm Grevenkop-Castenskiold*, * 2. 8. 1868 Sophienborg i Tjæreby, fh. Sløjdskeleforstander i København; g. 5. 12. 1904 Frederiksberg m. *Emilie Frederikke Kathrine Lorentzen, f. Jantzen*, * 13. 12. 1858 København.
  - 2) *Wilhelm Grevenkop-Castenskiold*, * 14. 5. 1869 Sophienborg, druknet 13. 6. 1886 ved at kæntre med en Baad paa Esrom Sø, begravet Humlebæk.
  - 3) *Emmy Grevenkop-Castenskiold*, * 27. 5. 1871 Sophienborg, indskreven i Vallø, † 9. 8. 1875 Orkerød i Norge.
  - 4) *Henriette Margrethe Grevenkop-Castenskiold*, * 13. 11. 1878 Esromgaard (Vallø).

- c *Carl Edvard Arnold Carstensen*, * 14. 11. 1849 København, † 31. 8. 1902 Snekkersten, Ejer af Godset Torkelstorp, Malmø Len, senere af Eriks-holm; g. 24. 11. 1874 m. *Antonie Catharina Møller*, * 9. 12. 1854. Børn 1)–3):
- 1) *Christian Edvard Arnold Bügel Carstensen*, * 17. 12. 1876 Torkelstorp, † dér 6. 3. 1883, begravet Humlebæk.
  - 2) *Ebba Ninna Carstensen*, * 23. 8. 1885.
  - 3) *Ove Carstensen*, * 25. 6. 1887.
- d *Friede Annette (Ninna) Carstensen*, * 19. 4. 1851 København; g. 10. 5. 1872 København (Holmens Kirke) m. dansk og russisk Vicekonsul i Moss, Møllejejer *Johan Frederik Gerner*, * 21. 5. 1849 Moss, † 11. 7. 1893 ved Grefsen Bad. Børn 1)–9):
- 1) *Edward (Eddy) Henrik Gerner*, * 11. 4. 1873 Orkerød, Jeløen, dansk Vicekonsul i Moss, Disponent for Aktieselskabet Gerner's Gjør- og Spritfabrik, Medlem af Direktionen for Moss Aktiemølle; g. 6. 11. 1897 Moss m. *Gina Brinchmann*, * 2. 7. 1875 Moss. Børn a)–c):
    - a) *Johan Fredrik Gerner*, * 23. 9. 1898 Moss.
    - b) *Elsa Gerner*, * 29. 6. 1901 Moss.
    - c) *Harald Gerner*, * 6. 11. 1905 Moss.
  - 2) *Ella Gerner*, * 7. 5. 1874 Orkerød, † dér 31. 12. 1875.
  - 3) *Emmy Frederikke Gerner*, * 15. 5. 1875 Orkerød; g. 12. 5. 1900 Christiania m. Grosserer i Christiania, Løjtnant *Ivar Maurits Mathisen*, * 14. 8. 1874 Christiania. Børn a)–b):
    - a) *Arild Gerner Mathisen*, * 9. 12. 1911 Christiania.
    - b) *Ellen Gerner Mathisen*, * 11. 12. 1914 Slemdal ved Christiania.
  - 4) *Alfred (Alf) Gerner*, * 13. 7. 1876 Orkerød, Plantageforvalter i Puunene, Maui paa Sandwichsøerne; g. 8. 2. 1907 m. *Penelope (Polly) Brittain*, * 28. 8. 1890. Børn a)–d):
    - a) *Edouard Gerner*, * 30. 12. 1907 Maui.
    - b) *Harald Gerner*, * 2. 4. 1909 Maui.
    - c) *Kenneth Gerner*, * 13. 2. 1911 Maui.
    - d) *Emmy Ninna Gerner*, * 5. 6. 1913 Maui.
  - 5) *Ellen Gerner*, * 30. 1. 1879 Orkerød; g. 1.º 13. 6. 1900 Uranienborg Kirke, Christiania, m. Cand. jur. *Hugo Kohmann*, * 17. 7. 1875 Bergen, † 5. 6. 1901 Minneapolis, 2.º 11. 9. 1907 Christiania m. Amtsdrylæge i Overhallen *Thormod Cold Langballe*, * 8. 2. 1879 Skarpen, Hardanger. Børn a)–d):
    - a) *Reidar Cold Langballe*, * 15. 6. 1908 paa Gaarden Melhus i Overhallen.

- b) *Frederik Gerner Langballe*, * 15. 6. 1908 Melhus.
- c) *Kaare Langballe*, * 27. 3. 1910 Melhus.
- d) *Kjell Bügel Langballe*, * 18. 11. 1913 Granly i Overhallen.
- 6) *Fredrik Evald Gerner*, * 4. 11. 1880 Moss, Skibskaptajn i Brasilien.
- 7) *Carl Arnold Gerner*, * 7. 9. 1882 Moss, Forretningsmand i Brooklyn, U. S. A.
- 8) *Carsten (Cas) Wilhelm Gerner*, * 9. 2. 1886 Orkerød, Sukker-Plantør i Paia, Maui paa Sandwichøerne; g. 2. 12. 1911 Puunene m. *Mary Wilhelmine von Seggern*, * 30. 1. 1893 Auckland, New Zealand. Børn a)—b):
- a) *Rowland Douglas Gerner*, * 3. 1. 1913 Paia.
- b) *Irma Gerner*, * 17. 12. 1914 Paia.
- 9) *Einar Bügel Gerner*, * 23. 9. 1892 Moss, † 28. 2. 1916 paa Mesnaliens Sanatorium, Student, Assistent i Den danske Landmandsbank, Hypotek og Vekselbank.
- e *Carl Johan Carstensen*, * 6. 4. 1853 Ringsted, † dér 7. 4. s. A.
- f *Charlotte Ida Augusta Carstensen*, * 2. 2. 1855 Ringsted, † 8. 7. 1896 København; g. 21. 11. 1874 Ringsted m. Oberst af Artilleriet *Georg Frederik Krogh Harhoff*, * 26. 1. 1845 Ringsted. Børn 1)—6):
- 1) *Elisabeth (Bess) Margaret Harhoff*, * 31. 8. 1875 København, † 28. 4. 1905 paa Sanatoriet Gjosegaarden i Norge; g. 31. 5. 1900 København m. Kammerjunker, Kaptajn i Artilleriet *Oluf Dalberg*, * 8. 8. 1872 Nyborg (g. 2.º 23. 10. 1906 m. *Ingrid Hall*, * 20. 8. 1878 Frederiksberg). Datter a):
- a) *Karina Sciawitsky Dalberg*, * 11. 2. 1904.
- 2) *Georg Frederik Krogh Harhoff*, * 18. 12. 1877 København, Premierløjtnant af Artilleriet; g. 4. 1. 1910 Leitmeritz, Østrig, m. *Maria (Mizzi) Alba Pollak*, * 26. 11. 1885 Theresienstadt, Østrig. Datter a):
- a) *Charlotte Marie Harhoff*, * 6. 4. 1912 København, † dér 22. 5. 1913.
- 3) *Emmy Ninna Charlotte Harhoff*, * 29. 3. 1879 København; g. 20. 5. 1904 Holmens Kirke København m. Fuldmægtig og Ekspeditionssekretær i Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet *Carl Henrik Sthyr*, * 3. 10. 1875 Alslev ved Varde. Børn a)—b):
- a) *Jørgen Valdemar Sthyr*, * 22. 3. 1905 København.
- b) *Elsebeth Sthyr*, * 29. 9. 1911 København, † dér 4. 1. 1912.
- 4) *Janus Edouard Arnold Harhoff*, * 6. 1. 1881 København, Overretssagfører i København; g. 25. 6. 1908 København m. Baronesse *Inge Juul af Rysensteen*, * 15. 9. 1884 Mundelstrupgaard. Døtre a)—b):

- a) *Else Juul Harhoff*, * 2. 5. 1909 København.
- b) *Bess Juul Harhoff*, * 30. 9. 1913 København.
- 5) *Alice Harhoff*, * 1. 10. 1883 København; g. 26. 5. 1909 Kastelskirken København m. Oberstløjtnant af Artilleriet *Vilhelm Kofoed-Hansen*, * 6. 6. 1856 Haslev; g. 1.º 25. 6. 1886 Garnisons Kirke København m. *Johanne Marie Magdalene Scheel*, * 28. 9. 1861 Merløsegaard, † 13. 3. 1906 København. Døtre a)—b):
- a) *Elisabeth Margaret Kofoed-Hansen*, * 17. 1. 1912 København.
- b) *Gyrithe Kofoed-Hansen*, * 27. 3. 1914 København.
- 6) *Conrad Johan Christian Harhoff*, * 13. 12. 1886 København, fh. Premierløjtnant af Flaaden, Grosserer, Direktør i Firmaet C. K. Hansen; g. 8. 10. 1910 Holmens Kirke København m. *Rigmor Hansen*, * 19. 11. 1888 København. Børn a)—b):
- a) *Preben Harhoff*, * 29. 11. 1911 København.
- b) *Nellie Harhoff*, * 31. 1. 1915 København.
- 6 *Carl August Adalbert Johannes Franciscus Brun*, * 5. 6. 1824 Krogerup, † 4. 3. 1898 Algier, Kammerherre, Generalmajor; g. 8. 8. 1859 Helsingør m. *Ella Amalie Bluhme*, * 18. 5. 1838 Storehedinge, † 29. 1. 1905 København. Børn a—i:
- a *Constantin Brun*, * 5. 10. 1860 København, Kammerherre, overordentlig Gesandt og befuldmægtiget Minister i Washington.
- b *Ellen Brun*, * 13. 12. 1861 Frederiksværk; g. 30. 10. 1884 København m. Kammerherre, Hofjærgermester *Niels Henning Frederik Wichfeld* til Stamhuset Engestofte og Ulriksdal, * 18. 2. 1849 Engestofte, † dér 30. 9. 1907. Børn 1)—4):
- 1) *Jørgen Adalbert Wichfeld* til Stamhuset Engestofte og Ulriksdal, * 16. 8. 1885 Engestofte, Cand. phil., Attaché ved den danske Legation i London.
- 2) *Hubert Wichfeld*, * 15. 12. 1886 Engestofte, Cand. jur., Assistent i Udenrigsministeriet, Sekondløjtnant i Artilleriet.
- 3) *Axel Christian Preben Wichfeld*, * 8. 3. 1889 Engestofte, Student, New York; g. 1. 5. 1915 m. *Mabel Moore*, f. Swift, * Marts 1882.
- 4) *Ella Adelaide (Addi) Wichfeld*, * 23. 6. 1898 Engestofte (Vallø).
- c *Christian Brun*, * 22. 9. 1863 Frederiksværk, Kaptajn ved 11. Batl.; g. 20. 2. 1903 København m. *Emma Regina Jensen*, * dér 22. 1. 1877.
- d *Charles Brun*, * 16. 2. 1866 København, Stiftamtmand over Aalborg Stift og Amtmand over Aalborg Amt, fh. Finansminister; g. 8. 2. 1896 København m. *Rigmor Hansen*, * dér 14. 10. 1875. Børn 1)—6):

- 1) *Henning Adalbert Brun*, * 6. 9. 1898 Hasseris ved Aalborg.
- 2) *Tyge Brun*, * 29. 8. 1900 Aalborg.
- 3) *Eske Brun*, * 25. 5. 1904 Aalborg.
- 4) *Anne-Lise Brun*, * 9. 3. 1907 Aalborg.
- 5) *Palle Brun*, * 12. 7. 1908 Aalborg.
- 6) *Rigmor Brun*, * 31. 12. 1910 Aalborg.
- e *Erik Brun*, * 3. 9. 1867 København, Øjenlæge i København, † dér 23. 10. 1915; g. 10. 10. 1896 København m. *Margrethe Kirstine Grønbech*, * 25. 8. 1871 København. Børn 1)—2):
- 1) *Carl Adalbert Constantin Brun*, * 11. 9. 1897 København.
- 2) *Lilan Agnete Brun*, * 17. 5. 1903 København.
- f *Axel Brun*, * 3. 6. 1870 København, Reservelæge ved Rigshospitalet; g. 26. 5. 1913 m. *Grethe Krog*, * 16. 3. 1884. Søn 1):
- 1) *Klaus Ulrik Brun*, * 26. 4. 1914 København.
- g *Agnete Brun*, * 3. 6. 1870 København; g. dér 19. 6. 1896 m. Hofjægermester, Løjtnant, Direktør for Sukkerfabriken i Nykøbing F. *Adolph Valdemar Tesdorpf* til Pandebjerg, Boderup, Frisenfelt, Gjedsergaard, Ludvigsgave og Ny Kirstinebjerg, * 23. 10. 1859 Ourupgaard. Børn 1)—5):
- 1) *Ella Tesdorpf*, * 2. 10. 1897 Pandebjerg.
- 2) *Tove Adelgunde Tesdorpf*, * 3. 10. 1898 Pandebjerg.
- 3) *Karen Margrethe Tesdorpf*, * 3. 11. 1902 Pandebjerg.
- 4) *Edward Adalbert Tesdorpf*, * 11. 4. 1905 Pandebjerg.
- 5) *Axel Valdemar Tesdorpf*, * 10. 3. 1912 Pandebjerg.
- h *Olaf Brun*, * 6. 7. 1874 København, † dér 11. 12. 1874.
- i *Johannes Bartholomæus Brun*, * 15. 10. 1875 København, † 15. 10. 1914 København, Cand. phil.
- 7 *Carl Balthasar Sophus Brun*, * 2. 8. 1826 Krogerup, † 24. 4. 1868 Hillerød, Cand. phil.; g. 30. 9. 1864 m. *Anna Lisa Werling*, * 7. 1. 1814, † 21. 5. 1889.

JOHANNA CATHARINA BÜGEL, * 12. 4. 1793 København
(Petri Kirkebog), † 21. 6. 1819 Carlsbad.

III

N E E R G A A R D

(dansk Patent: 31. V. 1870): Tre gennem en Krone stukne, naturlig farvede Hvedeaks i blaat Felt; paa Hjelm en Krone paa en af Blaat og Guld flettet Hjelm-pude; om Skjoldet er hængt en Laurbærkrans.

IV

MARIA BÜGEL, * 26. 9. 1796 København, † 13. 1. 1863 Kiel; g. 3. 6. 1821 St. Petri Kirke København m. Kammerherre, Parlamentsmedlem i Frankfurt, Dr. jur. Lucius Carl Joseph Andreas Bruun Neergaard til Øvelgønne og Eckhof, * 17. 5. 1797 Eckhof, † dér 9. 7. 1881. Børn: 1—9:

1 Richard Jens Ernst Bruun Neergaard, * 29. 4. 1822 Ratzeburg, † 30. 10. 1866 Stuttgart, Advokat i Kiel; g. 1.º 7. 3. 1850 Knoop m. Antonie (Tony) Josephine Therese Rigsgrevinde Baudissin, * 4. 9. 1822 Knoop, † 8. 1. 1855 Kiel, 2.º 22. 10. 1866 Friedrichshafen ved Bodensøen m. Hippolyte von Zeppelin, * 3. 4. 1841 Hohenasberg, † 25. 2. 1892 Kiel.

2 Carl Erik Johan Bruun Neergaard til Fideikommisgodset Eckhof og Jarsdorf, * 12. 4. 1823 Ratzeborg, † 21. 7. 1889 Rendsborg, Medbesidder af det Bruun-Neergaardske Fideikommis; g. 26. 9. 1851 Øvelgønne m. Komtesse Alette Vilhelmine Moltke, * 12. 9. 1827 Pløn, † 6. 7. 1914 Kitzberg ved Kiel. Børn a—f:

a Theodor Magnus Sophus Gunni Bruun Neergaard til Fideikommisgodset Eckhof, * 11. 6. 1852 Hof Altona, † 14. 12. 1911 Kiel, Ingeniør, Medbesidder af det Bruun-Neergaardske Fideikommis; g. 28. 5. 1886 Ratzeborg m. Marie Henriette Wilhelmine Carola Romundt, * dér 12. 4. 1855. Søn 1):

1) Carl Joseph Hellmuth Kurt Bruun Neergaard til Fideikommisgodset Eckhof, * 13. 6. 1887 Svaløf i Skaane, Cand. med., Medbesidder af det Bruun-Neergaardske Fideikommis.

b Maria Bruun Neergaard, * 28. 10. 1853 Hof Altona, † dér 8. 11. 1854.

c Elisabeth Henriette Louise Bruun Neergaard, * 28. 10. 1853 Hof Altona, † 22. 7. 1888 Stade; g. 14. 12. 1886 Rendsborg m. prøjsisk Generalmajor Eugen Reinhold Oskar Wentscher, * 31. 5. 1856 Rosenberg, Kredsen Thorn. Søn 1):

1) Carl Bruno Joachim Günther Wentscher, * 27. 12. 1887 Stade, Premierløjtnant, Flyver.

- d Magnus Eduard Emil Bruun Neergaard*, * 1. 7. 1855 Hof Altona, Kammerherre, fh. Overhofmester hos Fyrstinden af Schwarzburg-Sondershausen, mecklenborgsk Premierløjtnant à la suite; g. 28. 12. 1891 Dänischenhagen m. Komtesse *Margarethe Adelaide Marie Louise Henriette Reventlow*, * 9. 6. 1869 Kaltenhof.
- e Helene Edle Emilie Bruun Neergaard*, * 15. 5. 1857 Jarsdorf.
- f Anna Neergaard*, * 19. 6. 1861 Rendsborg, † 6. 5. 1864.
- 3 *Barn*, * 1. 11. 1824 Ratzeburg, † dér 6. 11. s. A.
- 4 *Harald Emil Bruun Neergaard*, * 18. 4. 1826 Ratzeburg, † 22. 10. 1867 Aller, Sognepræst til Aller; g. 29. 3. 1851 Øvelgønne m. *Edle Steenstrup*, * 31. 3. 1828 København, † 21. 7. 1905 Rendsborg. Børn a—g:
- a Joseph Heinrich Friedrich Bruun Neergaard*, * 13. 1. 1852 Rendsborg, † 3. 1. 1887 Tønning, Dr. med., prakt. Læge i Tønning; g. 19. 9. 1879 Rendsborg m. *Beatrice Gladstone*, * 3. 11. 1854 Summer Hill, Pendleton, Lancashire. Børn 1)—3):
- 1) *Harald Lucius Montgomery Bruun Neergaard*, * 1. 7. 1880 Tønning, Købmand i Bata, spansk Guinea.
- 2) *Kurt Bruun Neergaard*, * 28. 1. 1884 Tønning, † dér 8. 2. s. A.
- 3) *Alfred Magnus Oscar Bruun Neergaard*, * 6. 7. 1885 Tønning, Premierløjtnant ved 1. tyske Sø-Batl.; g. 23. 4. 1910 Hamborg m. *Marion Tepau Marama Schlubach*, * 6. 9. 1887. Børn a)—b):
- a) *Karen Margrethe Beatrice Bruun Neergaard*, * 11. 2. 1911 Flensborg.
- b) *Erick Harald Oskar Julius Bruun Neergaard*, * 14. 3. 1914 Kiel.
- b Traugott Christian Carl Bruun Neergaard*, * 12. 10. 1853 Christinenthal i Schenefeld, Landmand i Crewe, Virginia, U. S. A.
- c Karen Bruun Neergaard*, * 12. 5. 1856 Christinenthal, † 6. 6. 1862 Kiel.
- d Marie Edle Bruun Neergaard*, * 12. 4. 1859 Christinenthal, † 17. 8. 1909 Magdeburg.
- e Friede Alvilde Mathilde Bruun Neergaard*, * 18. 12. 1861 Kiel.
- f Emma Bruun Neergaard*, * 2. 9. 1865 Aller, † 6. 10. 1871 Rendsborg.
- g Martha Sara Neergaard*, * 30. 5. 1867 Aller, † 18. 2. 1870 Rendsborg.
- 5 *Joachim Heinrich Ernst Bruun Neergaard* til Øvelgønne, * 20. 1. 1828 Øvelgønne, † 4. 2. 1891 Lybæk; g. 28. 9. 1856 Altona m. *Therese Siemsen*, * 20. 11. 1833 Altona, † 17. 5. 1909 Lybæk. Børn a—d:
- a Marie Bruun Neergaard*, * 20. 2. 1860 Øvelgønne.
- b Ernst Johann Herman Bruun Neergaard* til Øvelgønne, * 15. 12. 1861 Øvelgønne; g. 12. 3. 1892 Stawedder m. Friherreinde *Emma Elisabeth*

- Theodora Emilie Baselli von Süssenber*, * 17. 12. 1857 Stawedder.
Søn 1):
- 1) *Johan (Hans) Vilhelm Joachim Bruun Neergaard*, * 4. 2. 1894 Øvelgønne, † Septb. 1915.
- c *Ina Bruun Neergaard*, * 1. 8. 1864 Øvelgønne, † dér 13. 8. s. A.
- d *En Datter*, * 13. 10. 1868 Øvelgønne, † dér 27. 10. 1868.
- 6 *Emma Henriette Margrethe Augusta Neergaard*, * 22. 1. 1830 Øvelgønne, † 4. 3. 1863 Ratzeborg; g. 21. 4. 1854 Itzehoe m. dansk virkelig Justitsraad *Julius Friedrich Wilhelm Romundt*, * 5. 6. 1810 Neustadt, † 11. 8. 1886 Ratzeborg. Børn a—d:
- a *Marie Henriette Wilhelmine Carola Romundt*, * 12. 4. 1855 Ratzeborg; g. m. forannævnte *Theodor Bruun Neergaard* til Fideikommisgodset Eckhof.
- b *Oscar Lucius Joachim Henri Romundt*, * 5. 9. 1857 Ratzeborg, Oberst i prøjsisk Tjeneste.
- c *Ina Josephine Robertine Sophie Romundt*, * 3. 5. 1860 Ratzeborg.
- d *Anna Therese Amalie Friederike Romundt*, * 2. 1. 1862 Ratzeborg; g. dér 24. 5. 1887 m. Apoteker *Albert Julius Günther Hartvig Brømel*, * dér 30. 11. 1854. Børn 1)—3):
- 1) *Oskar Joachim Friedrich Brømel*, * 6. 9. 1888 Zellerfeld i Harzen, Dr. jur., Referendar.
- 2) *Albert Robert Theodor Brømel*, * 30. 11. 1889 Zellerfeld, Maskiningeniør, † Maj 1916 som Flyverofficer i den tyske Hær; (Jærnkors af 1ste Grad).
- 3) *Karola Emmi Mathilde Agnes Brømel*, * 26. 9. 1892 Zellerfeld.
- 7 *Josephine (Ina) Marie Elisabeth Bruun Neergaard*, * 28. 7. 1832 Øvelgønne; g. 8. 5. 1856 Kiel m. Rigsgreve, slesvig-holstensk Premierløjtnant *Eduard Johannes Hermann Adolf Baudissin*, * 8. 10. 1823 Knoop, † 26. 8. 1883 Lybæk. Børn a—e:
- a Rigsgrevinde *Antonie (Tony) Friederike Henriette Marie Baudissin*, * 14. 5. 1857 Friedrichshof, † 8. 10. 1910 Fürstenwalde, Konventualinde i Itzehoe adelige Kloster.
- b Rigsgreve *Friedrich (Fritz) Carl Lucius Roderich Baudissin*, * 2. 7. 1858 Friedrichshof, † 21. 7. 1887 Lybæk, Landmand.
- c Rigsgreve *Walter Theodor Emil Baudissin*, * 12. 4. 1862 Friedrichshof, † 10. 5. 1869 Kiel.
- d Rigsgreve *Otto August Hermann Joachim Baudissin*, * 26. 11. 1864 Friedrichshof, prøjsisk Premierløjtnant, Besidder af det Schimmel-

mann'ske Fideikommis; g. 11. 7. 1901 Berlin m. Grevinde *Elsa Wanda Eugenie Ottilie Franziska von Hopffgarten*, * 27. 12. 1872 Gotha.
 e Rigsgrevinde *Susanne (Annie Hippolyte) Wilhelmine Karoline Bau-*
dissin, * 3. 2. 1868 Friedrichshof, † 5. 4. 1915 Kiel, Konventualinde i
 Itzehoe adelige Kloster.

8 *Alfred Bruun Neergaard*, * 6. 6. 1835 Øvelgønne, † 3. 11. 1882 Kiel.

9 *Amalie Emilie Theodora Bruun Neergaard*, * 31. 10. 1837 Øvelgønne.

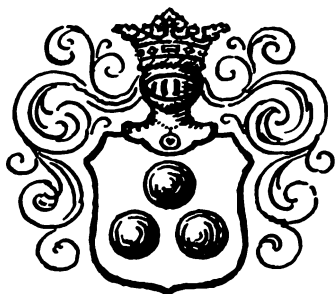
KUNOWSKI

(prøjsisk Patent: Aachen: 18. X. 1818): 4-delt Skjold med rødt Hjerteskjold med gylden Rand, deri et Sølv-Skærf med gyldne Frynser; 1. og 4. Felt: Sølv med 3 (2.1) røde Roser; 2. og 3. Felt: Blaat med 3 (2.1) femoddede Sølvstjerner. Paa Skjoldet 2 kronede Hjelme med rød og gyldent Hjelmlæde; paa den højre en væbnet Arm, paa den venstre to sorte Ørnevinger.

V

ELISE BÜGEL, * 14. 5. 1799 København (Petri Kirkebog), † 12. 6. 1820 Guben; g. 1. 8. 1819 Berlin m. præjsisk Løjtnant *Otto Friedrich Wilhelm von Kunowski* til Bechlin, * 4. 7. 1791 Berlin, † 29. 11. 1864 Bechlin (g. 2.º 11. 7. 1822 Potsdam m. *Karoline Elise Auguste von Langenn*, * 17. 10. 1802 Hohenlubbichow, † 26. 7. 1872 Riesenburg). Søn 1:

1 *Friedrich von Kunowski*, * 8. 6. 1820 Guben, † 23. 9. 1864 Berlin, Byraads-medlem i Berlin.

BERNER

(dansk Patent: 5.IV.1780): Tre røde Kugler (1. 2) i Sølv-Felt; paa Hjelmen en Krone.

VI

AMALIA BÜGEL, * 16. 3. 1804 København (Garnisons tyske Menighed), † 15. 7. 1842 København, begravet Ringsted; g. 12. 6. 1824 Frederiks tyske Kirke paa Christianshavn m. Kammerjunker, Generalkonsul *Edward Berner*, * 23. 5. 1801 Helsingør, † 5. 9. 1837 ved Drukning i Tunis. Børn 1—4:

1 *Edmund Bügel Berner*, * 21. 4. 1827 København (Frederiks tyske Kirke), † 10. 1. 1885 København, Medbesidder af det Bügel'ske Fideikommis; g.

20. 4. 1866 m. *Alvilde Nathalie Mathilde Poulsen*, * 24. 9. 1847 Frederiksberg. Datter a:
- a *Kamma Emmy Bügel Berner*, * 11. 9. 1880 København; g. 1.º 19. 9. 1902 m. Kammersanger, Cand. phil. *Helge Nissen*, * 5. 9. 1871 Ryde, skilte Dec. 1908, 2.º 18. 5. 1909 København m. Højesteretssagfører, konst. Kammeradvokat *Vagn Aagesen*, * 18. 7. 1866 København (g. 1.º dér 2. 8. 1892 m. *Ingeborg Hansen*, * dér 14. 6. 1873, skilte 1909). *Børn 1)—2)*:
- 1) *Elisabeth Bügel Aagesen*, * 6. 10. 1909 København.
- 2) *Andreas Vagn Aagesen*, * 4. 1. 1912 København.
- 2 *Louis Berner*, * 12. 11. 1830 København (Frederiks tyske Kirke), † 19. 9. 1889 Oringe, Landmand.
- 3 *Waldemar Bügel Berner*, * 20. 9. 1834 Tunis, opdraget hos Grevinde Foucault, f. Brown, i Frankrig, † 6. 5. 1881 Rio de Janeiro.
- 4 *Eduard Alfred Berner*, * 6. 8. 1837 Tunis, † 18. 2. 1899 Aalborg, Cand. jur. Løjtnant, Trafikinspektør ved Statsbanerne; g. 5. 4. 1867 m. *Hedvig Johanne Nilsson*, * 21. 1. 1830, † 22. 11. 1906 Frederiksberg. Døtre a—b:
- a *Amalia Beata Johanna Berner*, * 5. 7. 1868, † 22. 1. 1907 København.
- b *Ella Alexandra Berner*, * 20. 10. 1870; g. 25. 8. 1896 m. Bankier *Alfred Viggo Melbye*, * 7. 8. 1872 København, skilte 22. 1. 1910 (g. 2.º 29. 1. 1910 m. *Ellen Neergaard*, * 5. 4. 1869). Datter 1):
- 1) *Vibeke Melbye*, * 17. 9. 1897.
-

Rettelser

- S. 3 L. 14 f. o.: 330,000, læs: 320,000
- » 6 » 2 f. n.: Frederik den anden, læs: Frederik den Anden
- » 8 » 1 » : ca. 9 Aar, læs: ca. 8 Aar
- » 92 (Billedtext) L. 2 f. n.: 1897, læs: 1899
- » 109 L. 13 f. n.: g. 8. 2. 1907, læs: 23. 2. 1907
- » » » 8 » : Emmy Ninna, læs: Ninja Penelope
- » 111 » 11 » : (tilføjes) g. 18. 6. 1916 m. Miss Beresford,
London
- » » » 7 » : Mabel Moore osv.,
læs: Mabel le Florence Moore, f. Swift,
* 28. 3. 1883